

CP

CP

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

CP

Брисел, 9.11. 2010.
COM(2010) 660.

**САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ УПУЋЕНО
ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И САВЕТУ**

Стратегија проширења и кључни изазови за 2010-2011. годину

{SEC(2010)
1326}
{SEC(2010)
1327}
{SEC(2010)
1328}
{SEC(2010)
1329}
{SEC(2010)
1330}
{SEC(2010) 1331}
{SEC(2010) 1332}
{SEC(2010)
1334}
{SEC(2010) 1335}

CP

САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И САВЕТУ

Стратегија проширења и кључни изазови за 2010-2011. годину

1. УВОД

Процес проширења Европске уније доживео је нови замах пошто је Комисија усвојила последње извештаје о напретку и поред бројних других изазова с којима се Унија суочава. Ступање на снагу Лисабонског уговора потврђује да ЕУ може да настави своју агенду проширења истовремено задржавајући брзину европских интеграција.

Преговори са Хрватском ушли су у последњу фазу, што је пример свим државама у процесу проширења да приступање може постати стварност, под условом да су сви неопходни услови испуњени. Србија је поднела захтев за чланство. Комисија данас објављује своја мишљења о захтевима Црне Горе и Албаније. Исланд је ушао у преговоре о приступању у јулу. Отворена су нова поглавља у преговорима са Турском, која је отпочела свеобухватну ревизију свог устава у циљу приближавања европским стандардима. Визна либерализација Западног Балкана је напредовала. Дошло је до значајних помака у дуготрајним билатералним разликама између Словеније и Хрватске, а припрема се и дијалог између Србије и Косова¹. Помирење између народа после сукоба напредовало је и саме земље су почеле да преузимају већу одговорност за регионалну сарадњу.

Међутим, још увек постоје многи изазови. У неким државама у процесу проширења реформе су се успориле. Све земље треба да се усредсреде на добро управљање, унапреде владавину права, спроведу брже привредне реформе и јаче капацитете за усвајање и спровођење правних тековина. Подршка слободи изражавања је проблем у већини земаља. Предстоји решавање неколико сложених проблема, укључујући управљање у Босни и Херцеговини као и питање имена Бивше Југословенске Републике Македоније. Нека билатерална питања су још увек отворена и неслагања у вези са статусом Косова успоравају регионалну сарадњу. Што се тиче кипарског питања, преговори о свеобухватном решењу су напредовали, али нису још увек закључени.

Посвећеност процесу проширења од стране ЕУ одражава увереност држава чланица да је тај процес од заједничког интереса Уније и земаља које теже приступању. Како би се појачало разумевање и подршка процесу проширења, треба пружити јасну поруку јавности и прецизно је објаснити. Процес проширења ЕУ доприноси стабилности у Европи као и безбедности и добробити грађана. Он омогућава јединствен подстицај за политичке и привредне реформе у земљама у

¹

У складу са Резолуцијом 1244/99 Савета безбедности УН.

процесу проширења. ЕУ и земље у процесу проширења имају заједнички интерес да компликована поглавља отворе што раније у процесу преговарања. Овај процес има за циљ да земље у процесу проширења приближи европским стандардима у свим областима које регулишу Уговорима ЕУ и тиме помогне ЕУ да оствари сопствене циљеве. Ови циљеви данас укључују бављење економском кризом и управљањем, поновно повећавање броја радних места кроз реформску агенду 2020, што ће Европске уније чинити безбеднијом подижући њен значај на светској сцени. Програм рада Комисије за 2011. укључује бројне иницијативе у којима се узимају у обзир ови циљеви.

Проширење мора деловати поуздано свим учеснике. Земљама које теже приступању и њиховим грађани је неопходна јасна перспектива приступања, када испуне све услове, да би виделе опипљиве резултате на том путу. Државе чланице и јавност у ЕУ морају бити уверени да су за нова приступања урађене добре припреме путем строгих услова. Успешно приступање захтева јасну политичку посвећеност свих заинтересованих страна. Обновљени консензус о проширењу, установљен на заседању Европског савета у децембру 2006, остаје оквир за постизање ових циљева. Ова политика се заснива на начелима консолидовања обавеза, праведне и строге условљености и добре комуникације са јавношћу, поред капацитета ЕУ да интегрише нове чланице.

Процес проширења обезбеђује механизме и подстицајне мере, које кулминирају чланством и које подстичу земље у процесу проширења да заједно са ЕУ раде на остваривању заједничких циљева. Економско управљање унутар ЕУ је ојачано, економски дијалог са земљама проширења ће такође бити појачан, што ће нам омогућити да се заједно усредсредимо на превазилажење кризе и стварање нових радних места. Конкурентност ЕУ на светском тржишту је већа што је јача интеграција са земљама које имају бројне компаративне предности. Ово је једна од трајних добробити петог проширења, које је ЕУ са 15 довело на 27 држава чланица између 2004. и 2007. Трговина између „стarih“ и „нових“ држава чланица се у току прве деценије 21. века утростручила од око 150 милијарди до 450 милијарди евра све до 2008. године. Процес проширења је омогућио ЕУ да помогне, заједно са међународним финансијским институцијама, у одржавању економске стабилности у време кризе, уколико је то потребно. Мала и средња предузећа, која у приватном сектору ЕУ представљају два од три радна места и која су главни покретачи иновација, имају користи од проширеног унутрашњег тржишта и од посебно су важне за претприступну помоћ.

Теснија интеграција путем процеса проширења помаже ЕУ да постигне своје циљеве у разним областима које су кључне за привредни опоравак и одржив раст, укључујући енергију, транспорт, заштиту животне средине и напоре да се изборимо са климатским променама. Земље Западног Балкана су у потпуности окружене државама чланицама. Турска је спојена са Европском унијом копном и морем. Међу циљевима ЕУ које треба испунити и који захтевају пуну посвећеност земаља у процесу проширења су изградња трансевропских транспортних коридора,

диверсификација извора енергије, ублажавање климатских промена и прилагођавање на њих као и смањење прекограничних загађења ваздуха и вода.

Државе у процесу проширења, такође, имају користи од напретка у тим областима; јер им перспектива приступања пружа подстицајне мере како би дали приоритет циљевима које деле са ЕУ. Бесповратна средства из инструмента за претприступну помоћ (ИПА) и зајмови од Европске инвестиционе банке и осталих међународних финансијских институција, које ИПА жели да увећа, обезбеђују практична средства помоћи. Исланд као последња држава кандидат која је отпочела преговоре о приступању је светски лидер у разним облицима обновљиве енергије и у пољу инвазија може много да допринесе напорима ЕУ у овој или другим напредним областима.

Учинити Европсу безбеднијом је на врху листе приоритета ЕУ агенде, као што је дефинисано у Стокхолмском програму. Државе у процесу проширења треба да преузму правне тековине Уније и да докажу своје капацитете да их у потпуности примењују. Из тог разлога, Комисија је поново удвостручила своје напоре да подржи државе у процесу проширења у спречавању и решавању проблема организованог криминала и корупције и да ојача њихове капацитете за спровођење закона. Тужиоци у ЕУ, судије и други стручњаци за примену закона, управљања границама и миграцијама сада помажу колегама у државама у процесу проширења како би поделили своје знање и проверили има ли напретка. Испуњење главних показатеља, који одређују брзину којом земља кандидат напредује у преговорима ка чланству у ЕУ, захтева убедљиво праћење евиденције о примени правде на независан и делотворан начин.

Искуство са визном либерализацијом Западног Балкана показује колико се може постићи комбиновањем строге условљености и обезбеђивањем одређене користи, у вези са напретком ка чланству у ЕУ. Оно такође наглашава колико су важни стални напори власти које желе да буду сигурне да се границе и услови слободног кретања људи поштују.

Са ступањем на снагу Уговора из Лисабона, ЕУ је омогућила себи начин на који ће ојачати свој положај на глобалној сцени. Улога ЕУ у усвајању резолуције Генералне скупштине УН о Косову представља пример ове могућности. У свету у ком нове силе које се појављују играју све важнију улогу, проширење даје значајнију улогу ЕУ и јача њен глас на међународној сцени. Пето проширење донело је нов подстрек односима између ЕУ и њених источних и јужних суседа и довело до проналажења начина за развој иницијатива у региону Балтика и Црног мора. Процес приступања земаља Западног Балкана и Турске, даје ЕУ још већи интерес и утицај у регионима Медитерана и Црног мора као и у басену Дунава. Под условом да се улога Турске у региону развије у координацији са ЕУ и као резултат њеног процеса приступања, то може дати већи значај обема странама на светској сцени, а не само на Блиском Истоку и Јужном Кавказу. Делујући заједно, ЕУ и Турска могу побољшати енергетску безбедност, решити регионалне сукобе и

спречити развој подела међу етничким и религиозним групама. Исланд и ЕУ могу заједно одиграти значајну улогу у решавању проблема по питању енергетских, еколошких, поморских и безбедносних проблема на Арктику. Како би били сигурни, потпуни потенцијал таквих заједничких деловања може се остварити искључиво кроз заједничку посвећеност сигурној стратегији за проширење.

Значај ЕУ на светској сцени такође знатно зависи од квалитета њеног правног модела. Виталност унутрашњег тржишта и усвајање норми и стандарда ЕУ у државама широм света су главни подстрек за трговину, инвестиције и раст. Акт о јединственом тржишту који је представила Комисија има за циљ да отклони многе заостале проблеме и покрене нови потенцијал за раст. Кроз процес проширења, државе у процесу убрзано усвајају правне тековине, проширујући тако област у којој се примењује јединствени пакет стандарда. Ово би требало да подстакне нове инвестиције, иновације и друштвену кохезију као и да ојача привлачност правног модела ЕУ у суседним земљама као и у ширем међународном миљеу.

Много тога зависи од процеса проширења, и за ЕУ и за земље које томе теже. Истовремено, на свест јавности о значају ове агенде утичу свакодневни проблеми који се понекад учине важнијим. Овогодишњи пакет извештаја и пратећих закључака и препорука показује да је процес проширења део решења за многе проблеме грађана, што у смислу спречавања и решавања организованог криминала и корупције што у стварању економског раста и нових радних места. Институције ЕУ и њене држава чланица морају радити „руку под руку“ како би ојачале разумевање и подршку процесу проширења и како би објасниле на који начин процес доприноси остварењу наших заједничких циљева. Ако проширење буде успешно, ЕУ ће моћи да решава многе друге изазове са којима се суочава.

2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

2.1. Превазилажење економске кризе

Економска криза погодила је све државе у процесу проширења. Њен утицај међутим варира у зависности од привредне структуре сваке земље. Албанија, Косово и Бивша Југословенска Република Македонија су најмање погођене јер најмање зависе од извоза, а њихова домаћа тржишта су наставила добрим путем. Хрватска, Србија и Турска као више интегрисане у глобално тржиште су тешко погођене. Црна Гора је највише погођена јер зависи од спољног улагања и малог броја сектора. У Босни и Херцеговини утицај кризе је погоршан вођењем процикличне фискалне политике са високим процентом субвенција и социјалних трансфера у буџету.

У 2010. постоје скромни знаци опоравка на Западном Балкану. Домаћа потражња је још увек слаба и осликава неповољне услове кредитирања и сталну незапосленост. Опоравак праћен високим растом се добро види у Турској којој је помогла фискална консолидација и реструктурирање банковног сектора почетком ове деценије. Исланд још увек пати од ефеката финансијских превирања на глобалном плану и колапса свог банковног система.

Јавне финансије у неколико земаља и даље су под притиском. Упркос релативно ниском просечном јавном дугу фискални пораст у периоду привредног успона повећао је рањивост и изложеност држава у процесу проширења глобалној фискалној кризи, с изузетком Турске. Већина земаља Западног Балкана није имала финансијску маргину за маневрисање и неопходане капацитете за постављање приоритета јавних трошкова ради фискалног подстицања као одговора на кризу. На Западном Балкану су спровођене оштре фискалне мере које обухватају ребаланс буџета. Међутим ово није било довољно да се спречи ширење фискалног дефицита. Исланд, Србија, Косово и Босна и Херцеговина искористиле су помоћ ММФ-а.

ЕУ, заједно са међународним финансијским институцијама, помогла је да се ублажи утицај кризе. Помоћ из ИПА фондова је реконструисана како би подржала улагања у инфраструктуру и конкурентност. Неким земљама обезбеђене су буџетска подршка и макрофинансијска помоћ. Оквир за инвестиције на Западном Балкану игра значајну улогу у мобилизацији средстава за велике пројекте у инфраструктури (види одељак 3. испод).

Постизање стопе одрживог раста и стварне конвергенције захтева даље структурне реформе и промишљену фискалну политику. Домаћи извори раста морају бити боље искоришћени како би се побољшао капацитет производње, стварање нових радних места и конкурентност. Сада су потребне веће количине домаћих и страних улагања у гринфилд пројекте, посебно за извозне делатности. То ће допринети порасту резултата и продуктивности и заузврат довести до веће стопе запослености и одрживих трговинских биланса. То ће помоћи у решавању друштвених проблема који притискају овај регион.

Како би повећале страна и домаћа улагања, власти морају да побољшају пословно окружење. То значи да повећају ефикасност државне управе и независност судства, отклањајући неформалне баријере за трговину и јачање владавине права. Функционално регионално тржиште у оквиру Споразума о слободној трговини држава Централне Европе (ЦЕФТА) и стално усклађивање са правним тековинама важни су за привлачење улагања. Планирана либерализација тржишта пољопривредних производа и услуга широм региона и отварање тржишта јавних набавки ће додатно развити потенцијал раста у региону.

Од кључног значаја за земље проширења јесте обезбеђивање здравих и одрживих јавних финансија. Ово је од кључног значаја у припреми за чланство у ЕУ.

Скорашње искуство показало је међусобну зависност европских привреда и опасност од великих неједнакости чак и у малим привредама.

Комисија ће наставити да у потпуности користи претприступне инструменте и привредни надзор како би пратила привредни и фискални учинак земаља у процесу проширења. ЕУ редовно води дијалог за земљама кандидатима уводећи их у систем координације економске политике и надзора унутар ЕУ. Сличан поступак установљен је и са потенцијалним кандидатима. Економски дијалог између Комисије и земаља у процесу проширења под окриљем Споразума о приступању се такође користи као надзор економске политике.

Тренутно се предузимају кораци у циљу побољшања економског управљања унутар ЕУ: Када се ова ојачана координација макроекономских, буџетских и структурних реформи у потпуности дефинише и оформи, Комисија ће преиспитати како неке њене одређене одредбе могу бити примењене и на земље проширења.

Поред дијалога и надзора, ЕУ активно подржава и покушаје земаља у процесу проширења у циљу економског опоравка, макроекономске стабилизације и фискалне консолидације. Знатна помоћ из ИПА фондова има за циљ побољшање управљања јавним финансијама, повећавајући квалитет статистике и јачајући надзор банкарског сектора.

Процес проширења доприноси циљевима Стратегије „Европа 2020“ проширујући области правног оквира ЕУ и стварајући нове могућности за трговину. Комисија поздравља намеру многих земаља у процесу проширења да одразе стратегију „Европа 2020.“ у својим државним приоритетима за реформе. Комисија ће придружити земље проширења иницијативама које се предузимају на нивоу ЕУ како би постигле циљеве паметног, одрживог и инклузивног раста уз обезбеђивање високе стопе запослености, продуктивности и социјалне кохезије. На пољу образовања, Комисија ће преиспитати могућности укључивања свих земаља у процесу проширења у оквир „Образовања и обуке 2020.“ и укључиће их у активности стицања знања од својих колега ²

Земље проширења почеле су да преузимају иницијативе у регионалним групама у којима могу заједнички да процене напредак и поставе циљеве специфичне за регион. Закон о малој привреди за Европу, скуп мера за побољшање МСП-а, представља пример такве иницијативе. Комисија ће предложити Савету за регионалну сарадњу да постави платформе за дијалог и заједничке ревизије у другим областима у складу са приоритетима Европе 2020. При програмирању ИПА помоћи, Комисија узима у обзир приоритете стратегије за Европу 2020.

2.2 Друштвена инклузија

² Хрватска, Турска и Исланд већ учествују у „Образовању и обуци 2020“

Економска криза имала је негативан утицај на друштвену добробит у земљама проширења. Рањиве групе, укључујући мањине, угрожене заједнице и особе са инвалидитетом су посебно погођене. Висок ниво незапослености, посебно међу младима, ниске стопе учешћа радне снаге и сиромаштво су широко распрострањени у региону. Роми представљају посебно рањиву групу; погођени су сиромаштвом, дискриминацијом и издвајањем у приступу образовању, запослењу, смештају и друштвеним услугама, укључујући и здравствену негу. Приличан број Рома још увек није уведен у евиденцију грађана и нема личне документе. Многи од њих још увек живе у камповима као интерно расељена лица из скорашњих ратова.

Комисија се обавезала да помогне земљама проширења да побољшају услове за живот осетљивих група, укључујући друштвено и економско укључивање Рома. Комисија кроз ИПА обезбеђује значајну подршку за рањиве групе путем образовања и јачања социјалних услуга и запошљавања с циљем да интегрише угрожена лица на тржиште рада. Такође се финансира надоградња инфраструктуре у ромским насељима. Ова подршка ће бити још јача, с циљем да се побољшају услови живота у земљама којима је то најпотребније, помажући им да развију свеобухватан приступ проблемима социјалне инклузије. У случају Хрватске, Меморандум о социјалном укључивању је већ закључен и обезбеђује правни оквир на овом пољу. Земље у процесу проширења предузеле су одређене мере како би решиле горе наведене изазове, али потребно је урадити још тога. Комисија их подстиче да раде на смањењу сиромаштва и социјалне искључености, у складу са приоритетима стратегије Европа 2020. и да боље искористе прилике које им се пружају у оквиру Декаде Рома. Земље у процесу проширења треба да размотре успостављање јасних и амбициозних циљева на пољу запослености, образовања и смањења сиромаштва угрожених заједница, посебно Рома.

2.3. Јачање владавине права и државне управе

Јачање владавине права, посебно судства и борбе против организованог криминала и корупције суштински је изазов за већину земаља у процесу проширења. Видљиви резултати који доносе трајна побољшања у владавини права важан су елемент у прелазу на следећу фазу процеса приступања ЕУ.

Обновљени консензус о проширењу, договорен 2006. захтева решавање питања везаних за владавину права у раној фази процеса приступања. Комисија даје приоритет решавању ових питања и коришћењу свих расположивих инструмената. Коришћење главних показатеља у преговорима о приступању служи као важан катализатор реформи и даје јасну поруку да питања владавине права морају бити озбиљно разматрана пре приступања. Процес визне либерализације показао је делотворност приступа којим су одређени конкретни и посебни захтеви за реформе дозвољавајући земљама да боље усмере своје напоре. Интензивирани су мисије за процену и друге мисије, доводећи судије, тужиоце и друге стручњаке за спровођење закона, управљање границама и миграцијама из држава чланица у директан контакт са колегама с друге стране. Боља сарадња између судства и

полиције у региону, са државама чланицама ЕУ као и са Европолом, Евројустом и Фронтексом обезбеђује начине да решавају наднационалне злочине током претприступног периода.

У светлу овог искуства, Комисија ће убрзати свој рад и интензивирати дијалог о владавини права са земљама кандидатима и потенцијалним кандидатима. Државе треба да раде на постизању конкретних, одрживих резултата, оснивању убедљиве и веродостојне евиденције о борби против организованог криминала и корупције као и реформе судства. Од кључног значаја је стабилан правни оквир и његово спровођење. Продужиће се мисије за процену и утврђивање главних критеријума. Мишљења Комисије о захтевима за чланство Црне Горе и Албаније поставила су приоритете у области владавине права.

Комисија пажљиво прати напредак, посебно путем заједничких тела по основу Споразума о стабилизацији и придруживању или привремених споразума и мисија за процену. Резултати овог дијалога представљени су у Извештајима о напретку. Помоћ из ИПА-е се великим делом фокусира на владавину права. ТАИЕКС годишње организује више од 100 обука везаних за владавину права за државе у процесу проширења.

У последње време било је напретка у судској сарадњи у неколико земаља Западног Балкана. Закључени су нови билатерални споразуми о полицијској сарадњи, посебно између Србије и Албаније, о међусобној правној помоћи и узајамном спровођењу кривичних пресуда. Хрватска и Србија отишле су још даље и потписале споразум који им омогућава да изручују своје држављане једни другима за кривичне поступке или извршење затворских казни у случајевима организованог криминала и корупције. Комисија охрабрује друге земље у региону да прате овај пример. Судска сарадња биће даље побољшана омогућавањем изручивања држављана у свим случајевима тешких кривичних дела, укључујући и суђења за ратне злочине. Савет за регионалну сарадњу жели да побољша сарадњу између полиције, тужилаштва и судства.

Професионална и деполитизована војна служба је од суштинског значаја за владавину права и побољшање управљања. Реформа државне управе је приоритет у земљама проширења од који се већина налази у разним фазама изградње правне државе. Како би биле одрживе, реформе морају бити интегрисане у постојеће државне структуре и морају узети у обзир посебан друштвени и привредни контекст. Комисија ће наставити да пружа подршку реформи у јавном управљању у земљама проширења, у блиској сарадњи са СИГМА-ом³.

2.4. Слобода изражавања и медији

³ Краткорочна подршка у области хоризонталног управљања и реформе државне управе спроводи се кроз програм СИГМА (Подршка за унапређење владавине и управљања) Организације за економску сарадњу и развој (ОЕСП) који Комисија подржава у контексту проширења.

Слобода изражавања и независност медија, који су саставни део сваког демократског система, остаје један од проблема у већини земаља у процесу проширења. Правни оквир у Турској још увек не гарантује слободу изражавања у довољној мери. У неколико земаља Западног Балкана, настављају се претње и физички напади на новинаре. У неким земљама клевета остаје кривично дело или подлеже несразмерно високим новчаним казнама. Политичко мешање у независност медија укључујући јавне радиодифузне сервисе представља проблем у неколико земаља. Услед недозвољених политичких и економских притисака умањена је независност уредника. Државе морају што хитније решити ова питања.

Комисија ће пажљиво пратити напредак у овој области. Главни фокус биће на областима као што је правни оквир и његова усклађеност са европским стандардима, посебно у вези са клеветом; одговорношћу надлежних органа да прописно казне све случајеве напада на новинаре; оснивањем самоуправних тела и њиховим доприносом повећању стручности; улогом јавних радиодифузних сервиса у плуралистичким демократијама; прекограничним мрежама за побољшање извештавања широм региона тиме доприносећи бољем узајамном разумевању. Комисија ће организовати конференцију о слободи изражавања и медијима у земљама проширења на пролеће 2011. која ће омогућити већи напредак у овим областима. Помоћ из ИПА фондова биће обезбеђена након конференције, уколико је потребно.

2.5. *Помирење, регионална сарадња и билатерална питања на Западном Балкану*

Током последње деценије, Западни Балкан је постигао знатан напредак у правцу стабилности и регионалне сарадње. Међутим, неколико питања која произилазе из сукоба у региону су и даље отворена и утичу и на унутрашње функционисање држава и на односе између њих. ЕУ сарађује са странама у региону како би превазишли ово наслеђе из прошлости.

Напредак у помирењу је кључни елемент за стабилност на Косову, где је отворена нова фаза након саветодавног мишљења Међународног суда правде. Након усвајања Резолуције Генералне скупштине УН, ЕУ је спремна да потпомогне процес дијалога између Приштине и Београда с циљем унапређења сарадње, постижући напредак на путу ка ЕУ и побољшавајући услове живота људи. Напредак у помирењу је такође од кључне важности у Босни и Херцеговини, и то не само за функционисање државе. За помирење је важно потпуно спровођење Споразума из Охрида у Бившој Југословенској Републици Македонији који поштује и штити етничке мањине широм региона, повратак избеглица и сарадња са Међународним кривичним трибунал за бившу Југославију као и прописно вођење суђења за домаће ратне злочине.

Трајно помирење захтева напоре на свим нивоима - власти, судства и грађанског друштва. Такође је везано за решавање проблема сиромаштва и социјалне искључености. у скорије време било је неколико позитивних сигнала. Српски

парламент је усвојио декларацију којом се осуђују злочини у Сребреници и позива на пресуду Међународног суда правде у вези са Сребреницом. НВО сектор је покренуо иницијативу за оснивање регионалне комисије за откривање и обелодањивање истине. Ову такозвану иницијативу за РЕКОМ подржали су председници Хрватске и Србије, црногорски парламент и религиозне заједнице. Шира регионална подршка допринеће помирењу. Самит из маја 2010. Игман иницијативе у Сарајеву посетили су председници Србије, Босне и Херцеговине, Хрватске и Црне Горе; укључено је више од 140 НВО с циљем да се унапреди и подржи локална и регионална сарадња. Ови разни напори морају бити подупрти судским кривичним гоњењем ратних злочина кроз пуну сарадњу са Хашким трибуналом и правилним и брзим вођењем предмета о ратним злочинима у домаћим судовима. Кључна ствар остаје пуна сарадња са Хашким трибуналом, посебно од стране Србије и Хрватске.

Дошло је до напретка по питању повратка избеглица што је покренуто Сарајевским процесом. Конференција министара, одржана у Београду у марту, поново је отворила дијалог између укључених власти. Комисија је спремна да размотри додатна финансијска улагања ЕУ у овај процес и да подржи одржавање конференције донатора када државе успоставе договор о конкретним акцијама за решавање преосталих проблема. 14 631 особа још увек се воде као нестале (од августа 2010.) као резултат оружаних сукоба у региону док је поступак решавања преосталих случајева јако спор. Државе треба да повећају своје напоре у решавању преосталих случајева у неком разумном року.

Регионална сарадња доприноси помирењу, добросуседским односима и стварању одговарајуће климе за решавање отворених билатералних питања. На Западном Балкану то је такође од суштинског значаја за привредни развој и за решавање заједничких проблема попут организованог криминала, управљања границама, климатских промена или загађења животне средине. Регионална сарадња је од суштинског значаја да би се постигао напредак у ЕУ агенди за интеграције у областима попут безбедности грађана, енергије и транспорта.

Регион је предузео кораке да ојача структуре које су у регионалном власништву. Савет за регионалну сарадњу (РЦЦ) игра кључну улогу у вођењу и надгледању регионалне сарадње. РЦЦ је усвојио амбициозну стратегију и програм рада за 2011 - 2013. које сада треба спровести с фокусом на активности које доносе резултате којима РЦЦ може приписати стварну вредност. Споразум о слободној трговини држава Централне Европе (ЦЕФТА) од суштинског је значаја за остварење регионалног простора слободне трговине. Заједница за енергију ради на стварању регионалног тржишта енергије и припреми за интеграцију на енергетско тржиште ЕУ. Споразум о Заједничком европском ваздухопловном простору подићи ће стандарде у области сигурности, безбедности и управљања ваздушним саобраћајем и довешће до бољих конкурентских услова за путнике.

Комисија обезбеђује знатну финансијску подршку за регионалну сарадњу. У 2011. ИПА фондови биће искоришћени за лакше учешће региона у главним међународним споразумима као што је Уговор о транспорту. Регионална школа за државну управу (РеСПА) сада је у потпуности функционална и тренутно спроводи око 2500 дана обука годишње. Међународни споразум којим је основана као правно лице ратификован је у јулу 2010, а званично отварање просторија у Даниловграду (Црна Гора) очекује се 11. новембара 2010.

Комисија ће наставити да подржава рехабилитацију културног наслеђа у контексту Љубљанског процеса. РЦЦ ће основати Радну групу за културу и друштво, подржану од стране сталног секретаријата уз претприступну финансијску помоћ ЕУ. Задатак ће јој бити да управља Љубљанским процесом у сарадњи са Саветом Европе и Комисијом.

Комисија тренутно приводи крају Стратегију за Дунав, спајајући државе чланице, државе у процесу проширења и државе источног партнерства. Укључивање и активно учешће држава Западног Балкана које деле дунавски басен са европским суседима је од суштинског значаја за успех ове стратегије. Стратегија представља прилику за узајамно корисна улагања у транспорт, енергију и област животне средине као и за друштвено-привредни развој.

Регионална сарадња је успорена због различитих ставова о Косову. Овима су посебно погођени функционисање ЦЕФТА-е, проширење Пан-Еуро-Мед система дијагоналне кумулације и потписивање Заједничког споразума о транспорту. У неким случајевима показало се немогућим одржати састанке уз присуство свих регионалних страна. Комисија снажно подстиче све укључене стране да пронађу практична и прагматична решења како би се осигурала укљученост регионалне сарадње, без обзира на различите ставове о питању статуса Косова.

Словенија и Хрватска потписале су и ратификовале Арбитражни споразум о границама који поставља основу за коначни договор. Споразум показује да билатерална питања могу бити решена у духу добросуседских односа. Бивша Југословенска Република Македонија и Косово завршиле су одређивање својих граница. Међутим, неколико других билатералних питања, посебно у вези са границама, и даље је нерешено, као и проблем између Грчке и Бивше Југословенске Републике Македоније у вези са именом.

Отворена билатерална питања, укључујући и спорове око граница, дотичне стране морају решити у духу добросуседских односа и узимајући у обзир свеобухватне циљеве ЕУ. То ће захтевати обновљену политичку заинтересованих страна. Комисија очекује од њих да уложи сваки напор у решавању нерешених спорова око граница у складу са начелима мирног договора и према Повељи Уједињених нација, укључујући уколико је потребно и надлежност Међународног суда правде. Билатерална питања не треба да заустављају процес приступања. ЕУ је спремна да убрза стварање неопходних политичких подстицаја у потрази за решењима и да подржи иницијативе у вези са овим питањима.

3. ПРЕТПРИСТУПНИ ИНСТРУМЕНТИ У СЛУЖБИ ПОЛИТИКЕ ПРОШИРЕЊА

Финансијска помоћ - стратешки приступ

Финансијска помоћ из Инструмената за претприступну помоћ (ИПА) осмишљена је да помогне земљама кандидатима и потенцијалним кандидатима у њиховим напорима да испуне услове за чланство, да се усагласе са политикама и стандардима ЕУ и да подстичу друштвено-економски развој. Таква помоћ путем буџета ЕУ обезбеђује јасно додатну вредност. Помоћ земљама проширења је улагање у будућност ЕУ; пружајући подршку својим будућим члановима у одговарајућој припреми за приступање, сама ЕУ имаће бољу могућност да достигне своје стратешке циљеве. У ИПА фондовима за 2007-2013. одвојено је 11,6 милијарди евра за помоћ земљама проширења како би се припремиле за приступање. Индикативан пресек дат је у ревидираном вишегодишњем индикативном финансијском оквиру за 2011-2013.

ИПА је осмишљена да стратешко планирање помаже кроз вишегодишње индикативне планске документе (МИПД) који се утврђују на три године. Ови документи утврђују основне приоритете за помоћ у току наредних година и чине основу за годишње и вишегодишње програмирање. МИПД су засновани на потребама који се дефинишу у партнерствима и извештајима о напретку.

Комисија је предузела бројне кораке како би побољшала стратешку природу процеса и ојачала везу између приоритета утврђених у партнерствима за приступање или европским партнерствима, извештајима о напретку и програмирању помоћи. На овај начин појачан је фокус на основне области попут доброг управљања и владавине права. Како би боље објаснила тај фокус и ојачала власништво земаља корисника, Комисија ће све више користити секторски приступ у планирању претприступне помоћи.

Земље проширења су тиме охрабрене да развију детаљне, стратешке програме у кључним секторима који су препознати као основни за напредак ка ЕУ. Приоритети приступања морају бити у потпуности интегрисани у програме ових земаља. Следећи МИПД који покривају период 2011- 2013. одредиће циљеве за ИПА помоћ овим секторима.

Остале области које ће бити приоритетне у МИПД биће везане за регионални развој, развој људских ресурса и рурални развој, посебно у земљама кандидатима. Власти земаља у процесу проширења могу се припремити за управљање фондовима ЕУ као будуће државе чланице уколико науче како да управљају претприступном помоћи и у складу са начелима здравог финансијског пословања.

Међутим, у неким земљама још увек постоје изазови када је у питању делотворно спровођење ИПА програма. Земље корисници морају да увећају своје напоре како

би обезбедили довољно управног капацитета и стручности у развоју и спровођењу одрживих пројеката који се ослањају на резултате да би што боље искористили расположиве претприступне фондове. Комисија ће подржати кориснике да побољшају своје капацитете и надгледаће финансијски циклус ИПА-е препознајући недостатке у раној фази.

Комисија ће такође програмирати у већој мери на вишегодишњем нивоу омогућајући бољу приоритизацију и редослед планираних мера као и већу предвидљивост финансијске помоћи за земље кориснике.

Секторски приступ побољшаће сарадњу између донатора и корисника, елиминирајући дуплиране напоре и остварујући већу ефикасност и делотворност. За узврат ово треба да дозволи свим заинтересованим странама да се усредсреде на очекиване резултате и утицај наших заједничких напора.

Количина улагања потребна у земљама проширења како би се припремиле за чланство и стварну конвергенцију захтевају значајна средства из националних буџета, подршку осталих донатора, међународних финансијских институција (МФИ) и мобилизацију приватног сектора. Јавно—приватна партнерства су посебно значајна у скупљању бесповратних средстава из јавних буџета и зајмова од приватних банака. Инвестициони оквир за Западни Балкан (WBIF), Европски фонд за југоисточну Европу (ЕФСЕ) и фонд „Зелени за раст“ (ГГФ) добри су примери максимизирања високог нивоа уплива капитала са ограниченим јавним средствима. WBIF је основан у децембру 2009. као заједничка иницијатива Комисије и партнерских МФИ. То је кључно средство за привлачење улагања у инфраструктуру у региону. На тај начин ИПА бесповратним средствима максимизирају се велики зајмови од МФИ. Додељено је 137 милијарди евра бесповратних средстава која могу максимизирати улагања за процењену вредност од 6,6 милијарди евра. WBIF ће се усредсредити на повећање броја пројеката везаних за воде и отпадне воде у региону, подстицајући на тај начин енергетску ефикасност, убрзавајући улагања у основну транспортну мрежу и подржавајући развој МСП-а и механизма за подстицај економског раста како би се отклониле последице економске кризе. Пројекти под WBIF покривају бројне земље Западног Балкана и јачају регионалну сарадњу. WBIF даје предност великим улагањима од регионалног значаја попут основне транспортне мреже у југоисточној Европи, коју можемо посматрати као прекурсор будуће трансевропске транспортне мреже (ТЕН-Т) у региону.

Финансијска помоћ из ИПА-е за регионалну сарадњу има за циљ да обезбеди стабилност у региону, повећа токове међурегионалне трговине и подржи иницијативе и структуре за регионалну сарадњу на Западном Балкану, укључујући Савет за регионалну сарадњу и Регионалну школу за државну управу. Савет за регионалну сарадњу игра значајну улогу у провери да ли ИПА или друга донаторска улагања осликавају приоритете регионалне сарадње.

Учешће у програму и агенцијама ЕУ

Учешће земаља у процесу проширења у програмима и агенцијама ЕУ има за циљ побољшање сарадње са државама чланицама и упознавање земаља са политикама и радним методама ЕУ. Земље кандидати и потенцијални кандидати могу учествовати у програмима ЕУ на основу оквирних споразума и могу учествовати у агенцијама ЕУ од случаја до случаја. Учешће може бити делимично финансирано кроз финансијску помоћ ИПА. Земље су подстакнуте да усредсреде своје учешће у програмима или агенцијама када се тичу кључних сектора које треба реформисати и када могу имати највише користи од тога.

Информације и комуникација

Успешна политика проширења захтева јаку подршку јавности. Државе чланице и земље проширења играју централну улогу у информисању и комуникацији који могу помоћи да се ова јавна подршка одржи. Комисија је посвећена побољшању протока објективних информација о процесу проширења, датих у лако разумљивим облицима, кроз различите медије комуникације који су сада расположиве. Јако је важно да ове информације стигну до младих људи које досадашње животно искуство можда није довело до пуног разумевања значаја јачања безбедности и стабилности у Европи. Како ће искористити ове информације на начин који је најјаснији грађанима остаје избор политичких вођа на државном, регионалном и локалном нивоу као и на нивоу ЕУ.

Искуство стечено у петом проширењу показало је да раскорак у комуникацији брзо даје простора за обмањујуће информације. Овај пропуст мора бити превазиђен слободно доступним и тачним информацијама. Ово је од суштинског значаја како би јавност у потпуности разумела важност процеса. У 2010. Унија се суочава са новим изазовима у вези са економском кризом, животном средином, радним местима, безбедношћу грађана, климатским променама и миграцијама. Ово су питања која брину јавност и у државама чланицама и земљама проширења. Лидери се суочавају са изазовом да објасне како испуњење агенде проширења може помоћи ЕУ да постигне своје циљеве у овим кључним областима, убрза план реформи и побољша животне услове у државама у процесу проширења. Опипљиви и стварни резултати процеса су најбоља реклама за проширење. Визна либерализација Западног Балкана је уверљив пример.

Развој грађанског друштва

Делатности грађанског друштва су од суштинског значаја за зрелу демократију, поштовање људских права и владавине права. Те делатности јачају политичку одговорност, подстичу и проширују простор за разговор о друштвеним изборима и јачају консензус за плуралистичко друштво. Доприносећи отворенијој и динамичнијој демократији у којој учествују сви, тако јако и витално друштво погодније је и за толеранцију и помирење. Учешће организација грађанског

друштва у претприступном процесу доприноси квалитету реформи везаних за приступање и подршци јавности.

Култура прихватања и поштовања улоге коју игра грађанско друштво мора бити таква да дозвољава организацијама грађанског друштва да учествују у делотворном политичком дијалогу. Јавне расправе о политичким иницијативама и предлозима закона морају постати опште начело. Приступ грађанског друштва државној помоћи често је ометен недостатком транспарентности и слабо развијеном критеријуму за распоређивање.

Институција грађанског друштва помаже организацијама грађанског друштва да ојачају своје капацитете и стручност, дозвољавајући им да се укључе у делотворан дијалог са јавним и приватним актерима и да надгледају развој у областима попут владавине права и поштовања основних права. Институција финансира иницијативе на локалном нивоу, регионалну мрежу сарадње и краткотрајне посете ЕУ.

Комисија је преиспитала институцију како би боље дошла у контакт са организацијама локалне заједнице, узимајући у обзир повратну информацију добијену од организација грађанског друштва. Комисија ће боље дефинисати потребе у свакој земљи и пружити дугорочнија иницијална бесповратна средства НВО сектору. Јаче, боље организоване организације могу постати ментори и помагачи за мање организације.

4. НАПРЕДАК У ДРЖАВАМА У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА И АГЕНДА ЗА ПЕРИОД 2010-2011. ГОДИНЕ

4.1. Усмеравање држава Западног Балкана ка чланству у Европској унији

На министарској конференцији између Европске уније и држава Западног Балкана, одржаној 2. јуна 2010. године, Европска унија је потврдила неоспорну подршку европској перспективи Западног Балкана. Будућност Западног Балкана је у Европској унији.

Државе Западног Балкана су се приближиле чланству у Европској унији током претходне године, јер је цео регион постигао напредак, иако неуравнотежен, у погледу реформи и испуњавања установљених критеријума и услова. Напредак Хрватске потврђује да је Процес стабилизације и приступања политика која Западни Балкан води ка приступању Европској унији. Напредак других држава Западног Балкана ка чланству у Европској унији сходно томе зависи од брзине којом спроводе политичке и економске реформе.

Значајан напредак је постигнут у правцу визне либерализације. Током протекле године, ЕУ је укинула визне обавезе за Србију, Црну Гору и Бившу Југословенску Републику Македонију након што су ове државе показале да поседују капацитет да

испуне дефинисане услове у областима као што су безбедност путних исправа, управљање границама, миграције, азил, јавни ред и безбедност као и поштовање људских права. Визне обавезе ће ускоро бити укинуте и за Босну и Херцеговину и Албанију, на основу јасног доказа да су и оне испуниле ове услове. Веома је важно да наведене државе уложе додатне напоре да информишу грађане о обиму и ограничењима безвизног режима. Косово је усвојило Закон о реадмисији и ојачало напоре за вршење реинтеграције повратника и на тај начин је отворило могућност дијалога о либерализацији визног режима.

Хрватска

Хрватска је наставила да постиже напредак у испуњавању услова за чланство од почетка преговора о приступању у октобру 2005. године. Хрватска испуњава политичке критеријуме постављене у Копенхагену. У погледу економских критеријума, Хрватска је функционална тржишна економија. Требало би да буде у стању да се избори са притисцима конкурентности и тржишних сила у Унији, под условом да одлучно спроведе свеобухватан програм реформи како би се ублажиле структурне слабости.

По питању законодавних критеријума, Хрватска је остварила добар напредак у преговорима о приступању. Отворена су 33 поглавља а 25 је привремено затворено. Хрватска је остварила добар напредак у погледу испуњавања услова за затварање поглавља о преговорима која имају финансијске последице (*пољопривреда и рурални развој, регионална политика и координација структурних инструмената; финансијске и буџетске одредбе*) Потребно је да Хрватска уложи напоре да у потпуности установи административне структуре неопходне за управљање фондовима Европске уније и њихову контролу.

Потребно је да Хрватска испуни преостале коначне услове у области *судства и основних права* а нарочито да установи неопходне доказе о испуњености услова у погледу независности и ефикасности судства, борбе против корупције и организованог криминала, поштовања и заштите мањина, укључујући повратак избеглица, суђења ратним злочинцима и пуну сарадњу са МКТЈ укључујући решавање питања приступа МКТЈ-а документима. У погледу *конкурентности*, потребно је да Хрватска усвоји планове реструктурирања за бродоградилишта, у складу са *законодавством*. Од Хрватске се очекује да настави да игра активну улогу у погледу регионалне сарадње са државама Западног Балкана и да подржи остале државе региона на њиховом путу ка чланству у Европској унији.

Имајући у виду доказе о испуњавању дефинисаних услова и у спровођењу обавеза преузетих током преговора о приступању, Хрватска је у великој мери на путу да испуни критеријуме у вези са *правним тековинама Европске уније (acquis)*. Ово је приказано у табелама за праћење које Комисија установљава за привремено затворена поглавља.

Комисија ће наставити да прати спровођење обавеза до приступања, користећи сва расположива средства, укључујући оцене других држава и структуре у оквиру Споразума о стабилизацији и приступању. Комисија ће редовно припремати Извештаје о праћењу.

Бивша Југословенска Република Македонија

Бивша Југословенска Република Македонија наставља да успешно испуњава политичке критеријуме. Након увођења значајних реформи у 2009. години, постигнут је даљи напредак, иако неуједначен, у погледу реформи парламента, полиције, судског система, јавне управе и поштовања и заштите мањина. Потребно је да држава оствари даљи напредак у погледу дијалога између политичких чинилаца, реформе судског система и јавне управе, борбе против корупције, слободе изражавања и унапређења пословног окружења. Спровођење правне регулативе је од кључне важности.

Држава је наставила да испуњава обавезе предвиђене Споразумом о стабилизацији и приступању. Комисија је предложила прелазак на други ниво приступања у складу са ССП-ом.

Савет још увек није донео одлуку у погледу препорука Комисије из октобра 2009. године да се започну преговори о приступању.

Питање назива није решено са Грчком. Две државе су ангазоване у разговорима под окриљем УН-а као би се дошло до решења и остварен је до велик броја билатералних контаката укључујући и оне на нивоу Председника влада, који међутим до овог тренутка још увек нису донели конкретне резултате. Потребно је да буду избегнуте активности и изјаве које на негативан начин могу да утичу на добросуседске односе. Од кључне је важности одржавање добросуседских односа укључујући договорено и узајамно прихваћено решење назива под окриљем УН-а.

Црна Гора

Паралелно са овом Стратегијом, Комисија је усвојила мишљење о кандидатури Црне Горе за чланство у ЕУ. Закључци и препоруке донети у мишљењу приложени су у анексу овог документа.

Албанија

Паралелно са овом Стратегијом, Комисија је усвојила мишљење о кандидатури Албаније за чланство у ЕУ. Закључци и препоруке донети у мишљењу приложени су у анексу овог документа.

Босна и Херцеговина

Босна и Херцеговина је постигла ограничен напредак у остваривању кључних реформи. Избори у октобру 2010. године су генерално били у складу са међународним стандардима. Несклад између Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) није превазиђен без обзира на одлуку Европског суда за људска права. Поштовање демократских принципа и права на једнак третман без дискриминације, у складу са ЕКЉП, чине кључни елемент Прелазног споразума.

Од кључне важности за даљи напредак према чланству у ЕУ је да лидери развију заједничку визију о генералном правцу државе и о реформама од кључне важности за приступање ЕУ. Потребно је да држава уложи додатне напоре да пружи задовољавајуће доказе о спровођењу одредаба Прелазног споразума.

Потребно је да Босна и Херцеговина хитно предузме прве кораке ка усклађивању свог Устава са Европском конвенцијом о људским правима (ЕКЉП) и да унапреди ефикасност функционисања својих институција. Држава мора да буде у стању да усвоји, примени и спроведе законе и правила ЕУ. У погледу међународних обавеза, кључно је постизање напретка у испуњавању циљева и услова предвиђених за затварање Канцеларије високог представника (ОХР). Европска унија, путем појачаног присуства, пружиће помоћ Босни и Херцеговини у остваривању циљева предвиђених агендом ЕУ.

Србија

Србија је поднела кандидатуру за чланство у ЕУ у децембру 2009. године и показала је даљу посвећеност испуњавању критеријума из Копенхагена. У октобру 2010. године, Савет је позвао Комисију да донесе мишљење о овој кандидатури. У фебруару 2010. ступио је на снагу Прелазни споразум, а у јуну 2010. државе чланице су се сагласиле да својим парламентима поднесу на ратификацију Споразум о стабилизацији и придруживању.

Србија је наставила да спроводи свој план политичких реформи. Одређени позитивни резултати су постигнути у борби против организованог криминала. Потребно је да буду уложени додатни напори у погледу реформе правосуђа и државне управе као и у борби против организованог криминала и корупције. Србија је наставила да пружа доказе о спровођењу Прелазног споразума и на добром је путу да испуни захтеве предвиђене ССП-ом. Србија је предузела важне кораке ка помирењу у региону, нарочито са Хрватском и Босном и Херцеговином. Србија је наставила да активно сарађује са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију. Међутим два преостала бегунца МКТЈ су још увек на слободи. Пуна сарадња са Трибуналом је кључни услов за чланство у ЕУ, као што је наведено у закључку Савета од 25. октобра 2010. године.

Потребно је да Србија испољи конструктивнији став према учешћу Косова у регионалној трговини и сарадњи. Потребно је да призна косовске царинске печате које је УНМИК два пута сертифицивао у складу са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244. Сарадња са ЕУЛЕКС мисијом за владавину права по питању северног Косова треба да буде ојачана. У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН, ЕУ је спремна да омогући дијалог између Београда и Приштине како би се промовисала сарадња, постигао напредак на путу ка ЕУ и побољшао живот људи.

Косово

Локални избори на Косову 2009. године спроведени су на исправан начин и уз учешће свих заједница. Одзив бирача на северном Косову био је веома мали. Процес децентрализације је значајно напредовао. Сарадња са ЕУЛЕКС-ом је унапређена. Влада је ојачала свој капацитет да спроведе европску агенду за Косово и политику реформи. Међутим кључни изазови обухватају државну управу као и владавину права, укључујући правосуђе. Потребно је да више буде учињено по питању корупције, организованог криминала и прања новца. Дијалог и помирење међу заједницама и заштита и интеграција мањина а нарочито косовских Срба и даље су на забрињавајућем нивоу. Потребно је да власти обезбеде конструктиван приступ учествовању Косова у регионалној сарадњи, како би се одржао корак са регионалним развојем.

У децембру 2009. године, Савет је поздравио достављање документа Комисије "Косово- остваривање европске перспективе".¹ Савет је позвао Комисију да предузме неопходне мере како би подржала напредак Косова ка ЕУ, у складу са европском перспективом о региону и да поднесе извештај о напретку у том погледу. Савет је нагласио важност мера које се односе на трговину и визни режим, не доводећи у питање ставове држава чланица о статусу.

У фебруару, Комисија је предложила продужетак аутономних мера трговине за Косово. У јулу, предузета је експертска мисија како би се оценила припремљеност Косова да испуни захтеве релевантне за могућ споразум о трговини са ЕУ. Потребно је уложити напоре по питању техничке исправности производа, контроле порекла, интелектуалне својине, правила конкурентности и јавних набавки. Комисија ће уложити додатне напоре да помогне Косову да превазиђе идентификоване недостатке. Када Косово испуни потребне захтеве, Комисија ће предложити преговарање директива за споразум о трговини.

Комисија ће подржати учешће Косова у одговарајућим програмима Уније. Заједно са косовским властима, Комисија је у јануару покренула дијалог о Процесу стабилизације и придруживања Косова. Завршен је пун циклус састанака.

Комисија подржава учешће Косова у прекограничним ИПА програмима сарадње са Бившом Југословенском Републиком Македонијом и Албанијом. Почевши од 2011. године подршка ће такође укључити програме се Црном Гором.

Комисија ће наставити да подржава иницијативе које је навела у свом документу о Косову, у складу са закључцима Савета.

4.2. Напредовање преговора о приступању са Турском

Турска је наставила да спроводи свој план политичких реформи. Турска је изменила свој Устав увођењем кључних реформи у свој политички и правни систем по питању низа приоритета у областима правосуђа и основних права. Реформама је ограничена надлежност војних судова; извршено је реструктурирање уставног суда; проширен је састав високог савета судија и јавних тужилаца тако да на репрезентативнији начин представља правосуђе у целости; проширена су права синдиката у јавном сектору; обезбеђен је основ за усвајање посебних мера којима се штите права жена и деце; гарантована је заштита личних података и гарантовано је право обраћања омбудсману чиме је створен правни основ за установљавање институције омбудсмана.

Уставне промене су важан корак у исправном смеру. Међутим, свеобухватне јавне консултације које укључују политичке странке и цивилно друштво, уз њихово пуно ангажовање, потребне су како би се ојачала подршка уставним реформама. Сада је од кључне важности обезбедити исправно спровођење ових реформи путем одговарајућег законодавства. Нови грађански устав пружио би чврст основ за даље јачање демократије у Турској, у складу са европским стандардима и критеријумом за приступање ЕУ.

По питању основних права, потребно је да у Турској буде ојачана слобода изражавања и слобода медија, како путем закона, тако и у пракси. Постоје бројни недостаци по питању остваривања слободе вероисповести. Потребно је остварити напредак по питању права жена и једнакости полова као и обезбедити пуна синдикална права. "Демократско отварање" усмерено махом на питање Курда постигло је ограничене резултате. Безбедносно стање на југоистоку је погоршало са поновним активирањем напада терористичке организације ПКК/Конгра-гел. Делимичан напредак постигнут је у борби против корупције.

Иако веома споро, преговори о приступању су напредовали. Достигли су захтеван ниво на којем се од Турске захтева да уложи веће напоре како би испунила установљене услове. Даљим напредовањем у испуњавању предвиђених услова и захтева наведених у Преговарачком оквиру Турска ће доћи у позицију да убрза преговоре. Током наредних месеци потребно је да Турска посвети посебну пажњу *политици конкурентности, јавним набавкама и поглављима која се односе на социјалну политику и запошљавање.*

Спољна политика Турске је постала активнија у ширем суседству. Ово је од посебног значаја за Европску унију, под условом да се развија као допуна процесу приступања Турске и у координацији са ЕУ. Турска је изнела велик број предлога како би сарадња на пољу спољне политике Турске и ЕУ била чвршћа. Начињен је значајан напредак у преговорима о споразуму о реадмисији са Турском.

Турска је наставила да изражава јавну подршку преговорима који се, под покровитељством УН, воде између лидера грчко-кипарске и турско-кипарске заједнице у циљу постизања свеобухватног решења кипарског проблема. Међутим и даље нема напретка у нормализацији билатералних односа са Републиком Кипар. Турска није у потпуности спровела Додатни протокол уз Споразум о придруживању и није уклонила све препреке за слободан проток робе, укључујући и рестрикције на директнетранспортне везе са Кипром. Турска хитно мора да испуни своју обавезу потпуне недискриминаторне примене Додатног протокола и оствари напредак у нормализацији билатералних односа са Републиком Кипар. ЕУ ће наставити да прати и преиспитује напредак по питањима обухваћеним Декларацијом донетом 21. септембра 2005. године, у складу са Закључцима Савета од децембра 2006. и децембра 2009. године. У случају да нема напретка, препорука је Комисије да ЕУ настави са применом мера из 2006. године, које ће имати континуиран ефекат на укупан напредак преговора.

Потребно је да Турска повећа напоре како би разрешила отворена билатерална питања, укључујући спорове око граница са својим суседима. Обновљена је иницијатива да се унапреде односи са Грчком. Грчка је уложила бројне формалне приговоре због честих повреда свог ваздушног простора од стране Турске, укључујући и летове преко грчких острва. Грчка је такође уложила приговоре због повреда својих територијалних вода. Протоколи о нормализацији односа са Арменијом који су потписани 2009. још нису ратификовани.

4.3. Почетак процеса приступања Исланда

Започет је процес приступања Исланда. У складу са препорукама Комисије садржаним у њеном Мишљењу из фебруара 2010. и одлуком Европског Савета из јуна, преговори о приступању су отворени у јулу 2010. и преглед *правних тековина* ЕУ са Исландом треба да почне. Исланд је сада стекао право на ИПА помоћ која је на располагању како би били подржани напори државе да се у потпуности припреми за чланство у ЕУ.

Постигнут је добар напредак у даљем унапређењу законодавног оквира по питању конфликта интереса и финансирања политичких странака. Измењена су правила о избору судија са циљем даљег јачања независности правосуђа. Предузети су важни кораци ка економској стабилизацији. Постигнут је напредак у консолидовању јавних финансија и обнове финансијског система. Програм ММФ-а се спроводи по плану. Међутим, и даље постоје економске неизвесности и изазови. Потребно је да се Исланд посвети постојећим обавезама попут оних које је идентификовала

ЕФТА путем свог Надзорног органа (ЕСА) у оквиру Споразума о европском економском простору. Значајни напори су потребни како би се држављанима Исланда пружиле одговарајуће информације о томе шта доноси чланство у ЕУ.

5. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

На основу претходне анализе, Комисија представља следеће **закључке и препоруке**:

1. Процес проширења доприноси миру и стабилности у Европи. **Стратешки је интерес ЕУ** да настави са процесом проширења на основу договорених начела и услова и обновљеног консензуса о проширењу који је одобрио Европски Савет у децембру 2006. године. Потребна је чврста политичка посвећеност свих заинтересованих страна како би проширење било успешно. Проширење мора да буде извесно за све који у њему учествују. Државе потенцијални кандидати треба да буду припремљене испуњавањем ригорозних услова и да имају јасну и чврсту европску перспективу након што испуне услове.
2. Процес проширења помаже ЕУ да у **већој мери оствари циљеве своје политике** у великом броју области које представљају кључ за опоравак економије и одржив развој, укључујући регулаторно приближавање и унутрашње тржиште, сектор енергије, транспорта, заштите животне средине и напоре да се ограниче климатске промене као и напоре да ЕУ постане безбедније место.
3. Комисија ће даље ојачати праћење макро-економске политике у земљама кандидатима, узимајући у обзир даљи развој у економској политици ЕУ. Комисија **очекује** да ће државе кандидати наставити да предузимају реформе које се односе на ЕУ и да ће унапредити своје пословно окружење и тиме допринети превазилажењу економске кризе и постићи одржив раст. Комисија ће повезати државе кандидате са иницијативама предузетим на нивоу ЕУ како и били испуњени циљеви Европске стратегије 2020. Она позива државе кандидате да циљеве постављене за 2020. укључе у своје националне приоритете, да се ангажују у регионалним политичким групама са циљем редовног прегледа резултата ових реформи и да поставе циљеве специфичне за регион, где је то могуће.
4. Комисија **подстиче** државе кандидате да раде на побољшању услова за осетљиве групе, укључујући друштвено и економско укључивање Рома. Комисија је одлучна да их подржи у овим напорима.
5. Комисија ће пружити континуирани приоритет реформи правосуђа и државне управе, борби против организованог криминала и корупције и даље ће појачати **дијалог на пољу владавине права** са државама кандидатима. Већина држава кандидата морају да постигну значајан напредак како би консолидовали владавину права а нарочито како би пружиле веродостојан доказ о борби против организованог криминала и корупције.

6. **Слобода изражавања** и слобода медија и даље су на забрињавајућем нивоу у већини земаља и решавање идентификованих проблема мора да представља приоритет. Напредак у овој области је од кључне важности и Комисија ће га пажљиво пратити. Комисија ће наставити да подржава организације цивилног друштва и да у потпуности користи капацитете цивилног друштва.
7. **Регионална сарадња** је кључни елемент процеса Стабилизације и придруживања. Државе Западног Балкана су постигле значајан напредак у регионалној сарадњи, што не би требало да буде пољуљано разликама по питању Косова. Савет за регионалну сарадњу треба да се усмери на спровођење стратегије засноване на резултатима.
8. Значајан напредак је постигнут у правцу **визне либерализације**. Укинута је обавеза поседовања виза за држављане Бивше Југословенске Републике Македоније, Црне Горе и Србије. Визне обавезе ће ускоро бити укинуте и за Босну и Херцеговину и Албанију, на основу јасног доказа да су и оне испуниле ове предвиђене услове. Потребно је да наведене државе информишу своје држављане о обиму и ограничењима безвизног режима, да пажљиво прате његову примену и да, када је то потребно, предузму одговарајуће корективне мере.
9. Заинтересоване стране треба да разреше **билатерална питања**, у духу добросуседских односа и узимајући у обзир оквиран интерес ЕУ. Билатерална питања не треба да заустављају процес приступања. ЕУ је спремна да пружи помоћ у тражењу решења и да подржи са тиме повезане иницијативе. Време је да регион превазиђе наслеђе конфликта из прошлости и настави на основама скорашњих позитивних догађаја по питању помирења. Одржавање добрих међусуседских односа је од пресудне важности.
10. Комисија сматра да преговарачка поглавља за која су завршене техничке припреме треба да буду отворена или привремено закључена на основу правних тековине ЕУ о којима је реч, у складу са Преговарачким оквирима и у зависности од мера са којима се Савет сагласио. У интересу је Европске уније да отвори дискусију о тешким поглављима у раној фази преговора, укључујући поглавља о правосуђу и основним правима, што захтева пружање **уверљивих и поузданих доказа** и због тога је вероватно да ће се налазити међу последњим затвореним поглављима.
11. Претприступна **помоћ** чини интегрални део стратегије проширења и припремљена је да помогне у испуњавању приоритета који су идентификовани у извештајима о партнерству и напретку. Државе кориснице треба да ојачају свој капацитет да ефективно користе средства ЕУ.
12. Комисија **позива** Државе чланице да сарађују са институцијама ЕУ како би ојачале разумевање и подржале процес проширења и да би објасниле на који начин то доприноси постизању заједничких циљева. Комисија је посвећена побољшању протока објективних информација о процесу проширења, када су представљене у за

кориснике прихватљивом формату, путем различитих медија комуникације који су сада на располагању.

13. **Хрватска** је постигла добар напредак ка испуњавању критеријума за чланство и преговори о приступању су достигли завршну фазу. Успостављање пуне сарадње са Међународним кривичним судом за бившу Југославију и даље је захтев постављен пред Хрватску у процесу приступања, у складу са Преговарачким оквиром. Комисија сматра да преговори треба да буду закључени када Хрватска испуни преостале предвиђене услове, нарочито по питању правосуђа и основних права, укључујући борбу против корупције и да на тај начин отклони потребу да ЕУ разматра увођење механизма за сарадњу и верификацију након приступања. Комисија ће пажљиво пратити напредак Хрватске на пољу правосуђа и основних права и проценити ситуацију у првом кварталу 2011.
14. **Турска** је наставила да спроводи процес политичких реформи нарочито путем реформе свог устава. Потребно је да постигне даље резултате по питању основних права, "демократског отварања" и по питању укључивања свих заинтересованих страна у процес реформе. Обезбеђивање слободе изражавања у пракси представља посебан изазов. Иако веома споро, преговори о приступању су напредовали. Даљим напредовањем у испуњавању предвиђених услова и захтева наведених у Преговарачком оквиру Турска ће доћи у позицију да убрза преговоре. Турска хитно мора да испуни своју обавезу потпуне недискриминаторне примене Додатног протокола Споразуму о придруживању и да оствари напредак у нормализацији билатералних односа са Републиком Кипар. ЕУ ће наставити да прати и преиспитује напредак по питањима обухваћеним Декларацијом донетом 21. септембра 2005. године, у складу са Закључцима Савета из децембра 2006. и децембра 2009. године. У случају непостојања напретка, Комисија препоручује да ЕУ задржи мере из 2006. године што ће резултирати континуираним ефектом на укупан напредак у преговорима.
15. Што се тиче **питања Кипра**, лидери грчко-кипарске и турско-кипарске заједнице настављају преговоре о свеобухватном решењу под надзором Уједињених нација. Комисија пружа подршку овим напорима и даје техничке савете по питањима у надлежности ЕУ. Комисија позива оба лидера да уложи више напора да у што краћем року дођу до успешног закључења разговора о решењу, а Турску позива да допринесе на практичан начин проналажењу свеобухватног решења за кипарско питање.
16. Покренут је процес приступања **Исланда**. У складу са препорукама Комисије садржаним у њеном мишљењу из фебруара 2010. и одлуком Европског Савета из јуна, преговори о приступању су отворени у јулу 2010. и преглед правних тековина ЕУ са Исландом треба да почне. Потребно је да се Исланд посвети постојећим обавезама попут оних које је идентификовала ЕФТА путем свог Надзорног органа (ЕСА) у оквиру Споразума о европском економском простору. Треба да се уложи значајни напори како би се држављанима Исланда пружиле одговарајуће информације о томе шта доноси чланство у ЕУ.

17. Бивша Југословенска Република Македонија наставља да успешно испуњава политичке критеријуме. Постигнут је даљи, иако неуједначен, напредак у кључним областима реформи. Неопходни су даљи напори, нарочито по питању реформи правосуђа и државне управе. Комисија **понавља своју препоруку** да треба да буду отворени преговори о приступању са Бившом Југословенском Републиком Македонијом. Одржавање добросуседских односа укључујући договорено и узајамно прихваћено решење назива, под окриљем УН-а, од кључне је важности.
18. У својим Мишљењима која је данас усвојила, Комисија **препоручује** да преговори о приступању буду отворени са **Црном Гором** и **Албанијом** када те државе буду постигле неопходан ниво испуњености критеријума за чланство које је дефинисао Европски Савет у Копенхагену 1993. године. Црна Гора и Албанија нарочито морају да испуне специфичне кључне приоритете наведене у сваком мишљењу. Комисија **препоручује** да Савет одобри статус кандидата Црној Гори. Подстиче Албанију да начини додатне напоре како би наставила даље на основу до сада постигнутог напретка. Извештај о напретку Комисија за обе државе у оквиру пакета о проширењу 2011. нарочито ће бити усмерен на спровођење кључних приоритета које треба решити имајући у виду отварање преговора о приступању.
19. **Србија** је поднела кандидатуру за чланство у ЕУ у децембру 2009. године, а у октобру 2010. године Савет је позвао Комисију да о овоме достави своје мишљење. Србија је наставила да спроводи предвиђене политичке реформе и да пружи доказе о спровођењу Прелазног споразума. Налази се на добром путу да испуни захтеве наведене у ССП-у. Србија је предузела важне кораке ка помирењу у региону. Потребно је да буду уложени додатни напори у погледу реформе правосуђа и државне управе као и у борби против организованог криминала и корупције. Србија је наставила да активно сарађује са Међународним кривичним судом за бившу Југославију. Међутим два преостала МКСЈ бегунца су још увек на слободи. Пуна сарадња са Трибуналом и даље је кључни услов за чланство у ЕУ, као што је наведено у закључку Савета од 25. октобра 2010. године. Потребно је да Србија покаже конструктивнији став према учешћу Косова у регионалној трговини и сарадњи. Потребно је да буде ојачана сарадња са ЕУЛЕКС мисијом за владавину права, по питању северног Косова.
20. У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН, ЕУ је спремна да омогући дијалог између Београда и Приштине како би се промовисала сарадња, постигао напредак на путу ка ЕУ и побољшао живот људи.
21. Процес децентрализације на **Косову** је значајно напредовао и сарадња се ЕУЛЕКС-ом је проширена. Влада је ојачала свој капацитет да спроведе европску агенду за Косово и политику реформи. Међутим кључни изазови обухватају владавину права, укључујући реформу државне управе и правосуђа као и у погледу корупције, организованог криминала и прања новца. Дијалог и помирење међу заједницама и заштита и

интеграција мањина а нарочито косовских Срба и даље изазивају забринутост. Потребно је да власти обезбеде конструктиван приступ ка учествовању Косова у форумима регионалне сарадње, како би се одржао корак са регионалним развојем.

Комисија ће наставити да подстиче иницијативе које је навела у свом обавештењу о Косову у октобру 2009, у складу са закључцима Савета из децембра 2009. Комисија поздравља скори напредак који је постигло Косово по питању усвајања регулативе о реадмисији, као и у припреми Акционог плана за реинтеграцију повратника који је подржан резервисаним средствима. У зависности од његове континуиране примене, Комисија је одлучна да у скором периоду **покрене дијалог о либерализацији виза**. Комисија помаже Косову да испуни неопходне услове за могући споразум о трговини са ЕУ. Када Косово испуни потребне захтеве, Комисија ће **предложити** преговарање директива за **споразум о трговини**. Комисија ће предложити да се покрене учешће Косова у одговарајућим **програмима Уније** као што је Европа за грађане и Култура. Комисија ће у томе смислу **предложити** преговарање директива за оквирни споразум.

22. Потребно је да **Босна и Херцеговина** формирају владу које је посвећена европској будућности државе и да убрза одговарајуће реформе. Потребно је да Босна и Херцеговина хитно предузме прве кораке ка усклађивању свог Устава са Европском конвенцијом о људским правима и да унапреди ефикасност функционисања својих институција. Држава мора да буде у стању да усвоји, примени и спроведе законе и правила ЕУ. У погледу међународних обавеза, кључно је постизање напретка у испуњавању циљева и услова који би водили затварању Канцеларије Високог Представника (ОХР). Европска унија, путем појачаног присуства, пружиће помоћ Босни и Херцеговини да оствари циљеве предвиђене планом ЕУ.
23. Уопштено говорећи, извештај о напретку из 2010. године указује да процес проширења ЕУ напредује брзином коју у великој мери одређује доказани капацитет држава кандидата да преузму обавезе које произилазе из чланства. То подразумева **трајне реформе** као и законодавне и институционалне промене које су поуздане и уверљиве. Како наведене државе буду испуњавале предвиђене стандарде, укључујући и оне које се односе на демократију, владавину права и основна права и слободе, ЕУ ће бити посвећена раду са њима како би оне напредовале ка даљим корацима у процесу.

АНЕКС 1.

Закључци и препоруке мишљења Комисије о кандидатури за чланство које су поднеле Црна Гора и Албанија

Црна Гора

Црна Гора је постигла напредак у испуњавању критеријума везаних за стабилност институција које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту мањина, како је предвидео Европски савет у Копенхагену 1993. године, као и у испуњавању услова предвиђених Процесом стабилизације и приступања. Међутим, неопходно је уложити даље напоре.

По питању економског критеријума, Црна Гора је постигла изванредан ниво макроекономске стабилности. Међутим, да би постала функционална тржишна привреда како је предвидео Европски савет у Копенхагену 1993. године, Црна Гора мора да се посвети решавању унутрашњег и спољног дисбалансу као и постојећим слабостима, нарочито у финансијском сектору и функционисању тржишта рада као и да ојача владавину права. Како би се оспособила да се на средњерочном нивоу носи са притиском конкуренције и тржишним силама у оквиру Уније, Црна Гора мора да ојача физичку инфраструктуру и људски капитал и да настави да примењује структурне реформе.

Црна Гора у спровођењу обавеза предвиђених Споразумом о стабилизацији и придруживању је, оквирно гледано, постигла позитивне резултате.

Црна Гора би била у стању да преузме обавезе чланства у средњорочном периоду у већини области обухваћених *правним тековинама ЕУ*, под условом да се процес усаглашавања настави и да буду уложени значајни даљи напори како би се осигурала примена и спровођење правних прописа. Посебна пажња треба да буде посвећена областима које су слободно кретање робе, право интелектуалне својине, пољопривреда и рурални развој, безбедност хране, ветеринарска и фито-санитарна политика, рибарство, статистика, социјална политика и запошљавање, регионална политика и координација структурних инструмената, судство и основна права, правда, слобода и безбедност и финансијска контрола. У области заштите животне средине, потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ може да буде постигнуто само у дугорочном периоду и биће потребан увећан ниво инвестиција тако да треба уложити убрзане напоре у овој области.

Приступање Црне Горе би имало ограничен утицај на политику Европске уније и не би утицало на капацитет Уније да одржи и продуби сопствени развој.

Комисија сматра да преговори са Црном Гором о приступању Европској унији треба да буду отворени када држава постигне довољан ниво усклађености критеријума за чланство а нарочито политичких критеријума постављених у Копенхагену, по питању стабилности институција које гарантују владавину права. У том погледу, Црна Гора нарочито мора да испуни следеће кључне приоритете:

- да унапреди законодавни оквир који се односи на изборе, у складу са препорукама ОЕБС-ОДИХР-а и Комисије у Венецији и да ојача правну и надзорну улогу Скупштине.

- да доврши основне кораке у процесу реформе државне управе укључујући измене и допуне закона о општем управном поступку и закона о државним службеницима и запосленим у државној управи као и да ојача институције надлежне за управљање људским ресурсима и државну ревизорску институцију како би се унапредио професионализам и деполитизовала државна управа и ојачао транспарентан приступ запошљавању и напредовању у каријери који је заснован на заслугама.
- да ојача владавину права а нарочито путем деполитизованих постављања, заснованих на заслугама, чланова судских и тужилачких већа и државних тужилаца као и путем јачања независности, аутономије, ефикасности и одговорности судија и тужилаца.
- да унапреди правни оквир који се односи на борбу против корупције и да примени стратегију и акциони план владе за борбу против корупције; да пружи доказе о вршењу превентивних истражних радњи, процесуирању и донетим пресудама у случајевима корупције на свим нивоима.
- да ојача борбу против организованог криминала која је заснована на процени претњи и превентивним истражним радњама, прошири сарадњу са регионалним и партнерима у ЕУ, ефикасно процесуирања криминалистичко-обавештајне мреже као и да ојача капацитет и координацију полицијских органа. Да пружи одговарајуће доказе о испуњавању обавеза у овој области.
- да унапреди слободу медија, нарочито путем усклађивања са судском праксом Европског суда за људска права по питању клевета и да ојача сарадњу са цивилним друштвом.
- да спроведе правни и политички оквир који се односи на антидискриминацију у складу са европским и међународним стандардима; да гарантује правни статус расељеним лицима а нарочито Ромима, Ашкалима и Египћанима и да обезбеди поштовање њихових права. Под овим се подразумева усвајања и спровођење одрживе стратегије за затварање кампа у Конику.

Пружа се подршка Црној Гори да настави са конструктивним ангажовањем у регионалној сарадњи и јачању билатералних односа са државама у окружењу. Потребно је да буду решена преостала билатерална питања. Примена ССП-а треба и даље да се спроводи несметано и у овом контексту потребно је обратити посебну пажњу на идентификовање недостатака у областима као што је државна помоћ и транзитни саобраћај. Такође пружа се снажна подршка јачању свеобухватних административних капацитета државе. Потребно је уложити посебне напоре по питању ефикасности и непристрасности државне управе у осетљивим областима као што је заштита животне средине. Случајеви насиља и застрашивања новинара и НВО активиста треба да буду процесуирани на одговарајући начин. Питања насиља у породици, злостављања и услова у затворима који су испод одговарајућег стандарда, треба да буду разрешена.

У светлу напретка који је до сада постигнут, Комисија препоручује да Савет одобри Црној Гори статус државе кандидата.

Комисија ће пажљиво пратити напредак свих неопходних реформи садржаних у институционалном оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању и

наставиће да подржава напоре помоћу ИПА финансијских инструмената. Комисија ће у оквиру пакета о проширењу за 2011. годину представити извештај о напретку Црне Горе. Овај извештај ће нарочито бити усмерен на спровођење кључних приоритета који треба да буду разрешени имајући у виду отварање преговора о приступању.

Албанија

Албанија је остварила напредак у испуњавању критеријума везаних за стабилност институција које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту мањина, како је предвидео Европски савет у Копенхагену 1993. године, као и у испуњавању услова предвиђених Процесом стабилизације и придруживања. Међутим, неопходно је уложити даље напоре.

По питању економског критеријума, Албанија је постигла извештан ниво макроекономске стабилности. Међутим, да би постала функционална тржишна економија како је предвидео Европски савет у Копенхагену 1993. године, Албанија мора да даље ојача управљање, побољша функционисање тржишта рада као и да обезбеди признавање права својине и да ојача владавину права. Како би била у позицији да се на средњерочном нивоу носи са притиском конкуренције и тржишним силама у оквиру Уније, Албанија мора да ојача своју физичку инфраструктуру и људски капитал и да настави да предузима структурне реформе.

Албанија је у спровођењу обавеза предвиђених Споразумом о стабилизацији и придруживању је оквирно гледано постигла позитивне резултате.

Албанија би била у стању да преузме обавезе чланства у средњорочном периоду у већини области обухваћених правним тековинама ЕУ

, под условом да се процес усаглашавања настави и да буду уложени значајни даљи напори како би се осигурала примена и спровођење правних прописа. Посебна пажња треба да буде посвећена областима ко што су слободно кретање роба, право интелектуалне својине, информатичко друштво и медији, пољопривреда и рурални развој, безбедност хране, ветеринарска и фито-санитарна политика, рибарство, саобраћајна политика, социјална политика и запошљавање, регионална политика и координација структурних инструмената, судство и основна права, правда, слобода и безбедност и финансијска контрола. У области заштите животне средине, потпуна усаглашеност се *правним тековинама ЕУ* може да буде постигнута само у дугорочном периоду и биће потребан увећан ниво инвестиција тако да треба уложити убрзане напоре у овој области.

Приступање Албаније би имало ограничен утицај на политику Европске уније и не би утицало на капацитет Уније да одржи и продуби сопствени развој.

Комисија сматра да преговори са Албанијом о приступању Европској унији треба да буду отворени када држава у довољној мери испуни критеријуме за чланство а нарочито политичке критеријуме постављене у Копенхагену, по питању стабилности институција које гарантују демократију и владавину права. У том погледу, Албанија нарочито мора да испуни следеће кључне приоритете:

- да обезбеди исправно функционисање Скупштине на основу конструктивног и одрживог политичког дијалога међу политичким странкама.
- да усвоји преостале законе којима се захтева појачана квалификована већина у Парламенту.

- да постави Омбудсмана и да обезбеди исправан процес саслушања и гласања у парламенту, када су у питању именована за уставни и високи суд.
 - да измени законодавни оквир који се односи на изборе у складу са препорукама ОЕБС-а и ОДИХР-а.
 - да обезбеди спровођење избора у складу са европским и међународним стандардима.
 - да доврши основне кораке у процесу реформе државне управе укључујући измене и допуне закона о државној служби и јачање Одељења за државну управу како би се унапредио професионализам и деполитизовала државна управа и ојачао транспарентан приступ при запошљавању и напредовању у каријери које је засновано на заслугама.
 - да ојача владавину права путем усвајања и спровођења стратегије реформи судства, обезбеђујући независност, ефикасност и одговорност установа суда.
 - да ефикасно примени стратегију и акциони план владе за борбу против корупције, да уклони препреке за вршење истражних радњи нарочито када се ради о судијама, министрима и члановима Парламента, да пружи одговарајуће доказе о вршењу превентивних истражних радњи, процесуирању и донетим пресудама у случајевима корупције на свим нивоима.
 - да ојача борбу против организованог криминала која је заснована на процени претњи и превентивним истражним радњама, прошири сарадњу са регионалним и партнерима у ЕУ, као и да оствари бољу координацију полицијских органа. Да пружи одговарајуће доказе о испуњености услова у овој области.
 - да припреми, усвоји и спроведе националну стратегију и акциони план за имовинска права након широких консултација са заинтересованим странама и узимајући у обзир судску праксу ЕСЈП-а, тиме треба да буде обухваћана реституција, надокнаде и процес легализације.
 - да предузме конкретне кораке за јачање заштите људских права а нарочито права жена, деце и Рома и да ефикасно спроведе антидискриминаторну политику.
- да предузме додатне мере како би се побољшао третман лица лишених слободе
- у полицијским станицама, притвору до суђења, као и у затворима. Да ојача судско праћење случајева злостављања и да унапреди примену препорука Омбудсмана у овој области.

Пружа се подршка Албанији да настави са конструктивним ангажовањем у регионалној сарадњи и јачању билатералних односа са државама у окружењу. Примена ССП-а треба и даље да се спроводи несметано и у овом контексту потребно је да буде посвећена пажња поштовању постављених рокова. Такође пружа се снажна подршка даљем свеобухватном јачању административних капацитета државе. Сарадња са цивилним друштвом треба да буде унапређена. Потребно је да Албанија обезбеди одговарајућа средства којима би се гарантовало делотворно функционисања установа за заштиту људских права као и да увећа напоре у области заштите мањина. Потребно је ојачати слободу и независност медија као и решавање преовлађујућих политичких утицаја. Комисија ће пратити напредак свих неопходних реформи садржаних у институционалном оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању и наставиће да подржава напоре уз помоћ ИПА финансијских инструмената. Комисија ће у оквиру пакета о проширењу за 2011. годину представити извештај о напретку Албаније. Овај извештај ће нарочито ће

бити усмерен на спровођење кључних приоритета који треба буду решени како би били отворени преговори о приступању.

АНЕКС 2

Закључци извештаја о напретку за Хрватску, Бившу Југословенску Републику Македонију, Босну и Херцеговину, Србију, Косово, Турску и Ирску

Хрватска

Хрватска и даље испуњава **политичке критеријуме**. Остварен је напредак у многим областима, укључујући владавину права. Међутим, напори се морају наставити и даље интензивирати, посебно у области реформе правосуђа и администрације, борбе против корупције и организованог криминала, поштовања и заштите мањина те повратка избеглица.

Демократија и владавина права су додатно ојачане. *влада* и *парламент* и даље успешно функционишу. Међутим, капацитет парламента за будно праћење законодавних процеса се мора оснажити. Реформа правосуђа је настављена али још предстоје значајни изазови, посебно у погледу судске ефикасности, независности и одговорности правосуђа.

У области реформе *државне управе* постигнут је ограничени напредак. Ступио је на снагу закон о општим управним поступцима и усвојена је стратегија развоја људских ресурса као и акциони план за државне службе. Међутим, државна управа и даље пати од недостатака, укључујући ту сложене административне поступке, политизацију и лоше управљање људским ресурсима. У циљу постизања опипљивијих резултата, неопходно је снажније политичко опредељење и боља координација између кључних заинтересованих страна на централном, регионалном и локалном нивоу.

Реформа правосуђа је настављена. Број нерешених предмета у судовима је смањен а независност правосуђа ојачана кроз уставне амандмане. Међутим, главни очекивани резултати процеса реформе тек треба да се виде. Предстоје изазови, пре свега у погледу примене критеријума транспарентности при именовану судија и тужилаца, даљег смањења броја нерешених предмета, трајања поступка и спровођења одлука. Известан напредак је остварен у погледу решавања предмета који се тичу ратне злочине, укључујући преиспитивање спорних пресуда из 1990-тих. Међутим, проблем некажњавања и даље остаје, посебно за злочине почињене против етничких Срба, од којих многи нису истражени како треба.

Остварен је одређен напредак у *борби против корупције*. Реализација и укупна координација антикорупцијских напора су поправљени. Служба за борбу против корупције и организованог криминала је наставила са активношћу и подигла је оптужнице у неким важним случајевима. Број судских пресуда је повећан. Право на приступ информацијама државних тела је укључено у устав. Међутим, корупција је и даље распрострањена у многим областима. Недавно унапређене правне и управне структуре тек треба у потпуности испитати у пракси, посебно способност судова за

решавање све већег броја случајева и све сложеније случајеве. Потребно је установити резултате деловања по питању истрага, кривичног гоњења и судских одлука, посебно када се ради о корупцији на високом нивоу. Напредак у спречавању сукоба интереса је веома мали. Постигнуто је ограничено побољшање у примени законодавства о приступу информацијама. И даље има недостатака у погледу финансирања политичких странака и изборних кампања.

Известан напредак је остварен у области *људских права и заштите мањина*. Заштита људских права је генерално осигурана, али остају велики изазови у погледу спровођења. Што се тиче *приступа правди*, започета је суштинска реформа система административне правде. Постоји бесплатна правна помоћ коју финансира држава. Међутим, поступци за то су компликовани и укупан степен пружене помоћи је низак. Што се тиче *затворског система*, предузете су законодавне мере за побољшање затворских услова путем предвиђеног увођења система условне казне. Затвори су и даље претрпани и не обезбеђују адекватну здравствену заштиту. Што се тиче *лошег поступања*, омбудсман и даље добија притужбе о прекомерној употреби силе од стране полиције.

Слобода изражавања, укључујући слободу и плурализам у медијима, осигурани су законом и генерално се поштује. Међутим, уредници и новинари се и даље жале на политичке притиске. Проблеми са независношћу локалних медија остају.

Остварен је ограничени напредак у погледу *права жена* и родне равноправности. Положај жена на тржишту рада се није значајније променио а степен незапослености жена је и даље висок. Омбудсман за децу је постао активнији у промовисању и заштити дечјих права. Међутим, том телу недостају одговарајући ресурси да би свој мандат могло да обавља у потпуности.

Остварен је известан напредак у погледу *друштвено-осетљивих лица и лица са инвалидитетом*. Капацитет Канцеларије омбудсмана за лица са инвалидитетом је ојачан, нарочито у погледу проширења заступљености у регионима. Међутим, постоји недостатак информација о правима и давањима из области социјалне заштите, здравствене заштите и пензија. Критеријуми за утврђивање права на давања се не примењују доследно а законодавни прописи којима се регулишу специфична права су расцепкани. Прелазак са институционалне заштите на здравствене службе у оквиру заједнице споро напредује.

Предузети су извесни кораци за подизање нивоа свести о новом *антидискриминационом* закону. Међутим, познавање подручја његовог деловања међу органима и грађанима је ограничено и у судове стиже само мали број притужби на дискриминацију. Остварен је известан напредак у погледу законодавства о злочину из мржње, мада је спровођење у раној фази.

Дошло је до извесног напретка у погледу *поштовања и заштите мањина и културних права*. Посвећивање веће пажње питањима мањине бележи се у оквиру побољшаних односа у региону, посебно између Хрватске и Србије. Уставне одредбе о мањинама су оснажене. Ромској мањини се и даље посвећује пажња, и има побољшања, пре свега у предшколском образовању. Ниво расположивих средстава за мањинске организације само је незнатно умањен, упркос финансијским мерама штедње. Међутим, има још много проблема везаних за мањине. Хрватска мора наставити да гаји дух толеранције према српској мањини. Она такође мора предузети одговарајуће мере за заштиту оних који још увек могу

бити изложени претњама или делима дискриминације, непријатељства или насиља. Ромска мањина се суочава нарочито са тешким животним условима и остају изазови у области образовања, социјалне заштите, здравствене заштите, запошљавања и приступа личним документима. Мањине се и даље суочавају са тешкоћама у области запошљавања, како у погледу недовољне заступљености у државној управи, правосуђу и полицији тако и у ширем државном сектору.

Постоји изванредан напредак по питању *избеглица*. Повратак избеглица у Хрватску је настављен. Стамбено збрињавање бивших носилаца станарских права је настављено. Усвојен је ревидирани акциони план за убрзано спровођење владиних планова о стамбеном збрињавању из 2009, са циљем потпуног спровођења у 2011. Изванредан напредак је остварен реконструкцијом оштећених кућа. Смањен је велики број нерешених жалби по одбијених захтевима за помоћ у реконструкцији. Спровођење одлуке о легализацији пензионих права је настављено. Међутим, напредак ка испуњењу циљева у погледу стамбеног збрињавања у 2009. години споро тече. Потребно је обрадити неколико хиљада захтева за стамбено збрињавање а стамбене јединице оспособити за повратак избеглица. Велики број жалби за реконструкцију кућа још увек није решен. Потребно је уложити напоре за стварање неопходних услова за трајни повратак избеглица.

Што се тиче **регионалних питања и међународних обавеза**, Хрватска наставља да сарађује са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (МКТЈ). Специјална радна група коју је влада основала мора наставити свој рад на лоцирању или утврђивању судбине недостајућих докумената о гранатирању која тражи Канцеларија тужиоца МКТЈ. Министарски састанак одржан у Београду у марту 2010. године дао је нови подстицај процесу спровођења Сарајевске декларације. Он је окупио Босну и Херцеговину, Хрватску, Црну Гору и Србију које су се договориле да заједно раде на расветљавању статистичких података о избеглицама. Ове земље су се такође обавезале да ће радити у правцу решавања бројних нерешених питања до краја године.

Хрватска и даље активно учествује у регионалним иницијативама, укључујући Процес сарадње у југоисточној Европи (СЕЕСП), Савет за регионалну сарадњу (РСС) и Споразум о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА). Хрватски председник је заузео проактиван приступ по питању регионалне сарадње. Билатерални односи са другим земљама проширења и суседним држава чланицама ЕУ се и даље развијају, укључујући ту и Србију. Односи са Словенијом су се поправили потписивањем Споразума о међународној арбитражи границе.

Хрватска привреда је озбиљно погођена светском економском и финансијском кризом. Земља је упала у рецесију у првом кварталу 2009. године и до средине 2010. године није било јасних знакова опоравка. Незапосленост, државни дефицит и дуг су значајно порасли. Спољна задуженост је даље порасла и остаје кључна слаба тачка привреде. Монетарна стабилност је очувана политиком централне банке и финансијски сектор је релативно добро поднео кризу.

Што се тиче **економских критеријума**, Хрватска има функционалну тржишну економију. Хрватска би требало да буде у стању да се носи са притисцима

конкуренције и тржишним силама унутар Уније, уколико одлучно спроведе свој свеобухватни програм реформи у циљу смањења својих структурних слабости.

Општи политички консензус о основама тржишне економије је одржан. Економска политика је Програмом привредног опоравка добила средњорочно усмерење. Колико ће овај програм бити користан за економски раст и међународну конкурентност зависи од успешности његовог спровођења. С обзиром на постојећа ограничења, макроекономска политика је, све у свему, одговарајућа за решавање последица глобалне економске и финансијске кризе. Монетарна политика је успела да очува девизни курс и финансијску стабилност ублажавајући при том притиске на ликвидност. Дефицит текућег рачуна се смањило као последица рецесије а инфлаторни притисци су се додатно слегли. Банкарски сектор је остао отпоран на ударе.

Међутим, структурне реформе су генерално напредовале врло спорим кораком, између осталог и у погледу приватизације и реструктурирања предузећа са губицима. Тржиште рада је и даље врло круто, са ниским стопама запошљавања и учешћа које су се у току рецесије додатно смањиле. У фискалној области, власти су уложиле ограничене напоре на заустављању растућег дефицита и повећању ефикасност јавне потрошње. Социјални трансфери су и даље високи и нису добро усмерени а велики број предузећа у државном власништву и даље прима помоћ државе кроз директне и индиректне субвенције и гаранције. За постизање средњорочне финансијске одрживости, кључни изазов је побољшање буџетског процеса и буџетске дисциплине те побољшање ефикасности јавне потрошње. Инвестициона клима и даље трпи тешко регулаторно оптерећење и бројне парафискалне порезе.

Хрватска је побољшала своју **способност за преузимање обавеза које се тичу чланства**. Припреме са испуњавање захтева ЕУ и даље добро напредују и у многим секторима постоји добар степен усклађености са правилима ЕУ. У већини области је дошло до даљег напретка, укључујући и она поглавља где је степен усклађености већ висок. Потребни су додатни напори у одређеним областима на јачању административног капацитета неопходног за правилно спровођење правних тековина ЕУ.

Добар напредак је остварен по питању *слободног кретања робе* а усклађивање са правним тековинама ЕУ у овом поглављу је у поодмаклој фази. Међутим, неопходни су даљи напори, пре свега у погледу оцењивања усаглашености, метрологије и надзора тржишта. Хрватска мора довршити усклађивање са правним тековинама ЕУ и ојачати капацитет за спровођење. Забележен је добар напредак у области *слободног кретања радника*, а остварен је и задовољавајући степен законског усклађивања. Потребни су даљи напори, посебно на јачању координације система социјалне заштите.

Остварен је напредак у области *права пословног настањивања и слободе пружања услуга*, посебно када се ради о међусобном признавању стручних квалификација и поштанским услугама. Свеукупна усклађеност са правним тековинама ЕУ је задовољавајућа. Потребни су још већи напори да се то усклађивање доврши,

посебно у области међусобног признавања стручних квалификација, и да се директиве о услугама транспонују. Неопходно је наставити рад на оснаживању административног капацитета.

Остварен је даљи напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ на пољу *слободног кретања капитала*. Потребно је наставити са напорима за окончање либерализације кретања капитала и консолидовање спровођења законодавства о спречавању прања новца.

Добар напредак је забележен по питању *јавне набавке*, посебно у погледу побољшања капацитета главних заинтересованих страна за координацију и спровођење политике јавне набавке. Неопходно је додатно ојачати способност за ефикасну примену закона на свим нивоима система јавне набавке.

Известан напредак се може забележити у поглављу везано за *закон о привредним друштвима*. Усклађивање са правним тековинама ЕУ је у току. Неопходни су даљи напори на пољу ревизије.

Може се извести о напретку у области *права интелектуалне својине*. Усклађивање са правним тековинама ЕУ је достигло врло висок степен и бележи се напредак у спровођењу. Неопходно је и даље подизати општу свест о правима интелектуалне својине.

Значајан напредак је остварен у *политици конкуренције*, посебно у погледу финализације поступка јавне набавке за реструктурирање бродоградилшта. Уопштено посматрано, постигнут је добар степен усклађености. Међутим, потребни су даљи напори на доношењу планова за реструктурирање у складу са правним тековинама ЕУ о државној помоћи за бродоградилшта у тешкоћама, на унапређењу деловања хрватске Агенције за заштиту конкуренције у погледу сузбијања картела и на даљем јачању административног капацитета, посебно у области антимонопола. Неопходно је довршити усклађивање хрватског закона о емитовању. Такође је неопходно ажурирати националне планове реструктурирања за индустрију челика.

Значајан напредак је забележен у области *финансијских услуга*, како у погледу усклађивања законодавства тако и погледу јачања административних ресурса. Међутим, неопходно је даље јачање административног капацитета регулаторних тела.

Хрватска је начинила значајан напредак на пољу *информационог друштва и медија* и остварила висок степен усклађености са правним тековинама ЕУ. Међутим, неопходно је наставити напоре на јачању капацитета два национална регулаторна тела за правилну примену правног оквира. Неопходно је одржати либерализацију свих сегмената тржишта електронских комуникација.

Забележен је добар напредак у области *пољопривредног и руралног развоја*, посебно по питању оснивања и рада агенције надлежне за исплате и интегрисаног система управе и контроле те по питању организације заједничког тржишта. Међутим, потребно је уложити трајне напоре у овим кључним областима Заједничке пољопривредне политике. Такође је потребно да Хрватска у потпуности усклади

систем подршке пољопривреди са правним тековинама ЕУ и да повећа капацитет за пријем фондова за рурални развој.

Забележен је знатан напредак у усклађивању на пољу *безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике*, нарочито усвајањем и спровођењем секундарног законодавства. Транспозиција правних тековина ЕУ је одмакла у свим секторима. Значајан напредак је постигнут кроз усвајање националних програма за унапређење установа за храну и нуспроизоде животињског порекла. Потребни су даљи напори у погледу спровођења програма, као и на јачању административног и контролног капацитета, те у погледу успостављања пограничних инспекцијских прелаза.

Хрватска је остварила напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ у области *рибарства*. Припреме за примену политике рибарства добро напредују. Хрватска мора унапредити спровођење законодавства, посебно у погледу управљања флотом, инспекције и контроле, те структурне политике.

Постигнут је даљи напредак у области *транспорта*. Уопштено посматрано, степен усклађености је задовољавајући. Међутим, потребно је завршити усклађивање у сектору ваздухопловства. Још увек су неопходни додатни напори за примену и спровођење правних тековина ЕУ.

Остварен је даљи напредак у поглављу *енергетике*, где је степен усклађености висок. Међутим, неопходно је уложити напоре за повећање учинка управе и независности регулаторних тела у енергетском сектору.

Начињен је напредак у области *опорезивања*, посебно по питању оперативног капацитета и компјутеризације. Хрватско законодавство на пољу непосредног и посредног опорезивања је у великој мери у складу са правним тековинама ЕУ. И поред тога, потребно је извесно даље усклађивање, пре свега на пољу ПДВ и акцизних дажбина. Неопходно је наставити напоре за јачање административног капацитета, укључујући и питање међуповезаности ИТ .

Постигнут је даљи напредак у области *економске и монетарне политике* где је, уопштено гледано, усклађивање са правним тековинама ЕУ успешно завршено.

Што се тиче *статистике*, остварен је значајан напредак по питању модернизације статистичке инфраструктуре. Постигнут је задовољавајући степен усклађености. Потребно је наставити напоре у циљу потпуног усклађивања хрватске статистике са захтевима ЕУ.

Остварен је добар напредак у области *социјалне политике и запошљавања*. Постоји добар степен усклађености са правним тековинама ЕУ. Међутим, остало је неких празнина у усклађивању законодавства, посебно по питању транспоновања директива о закону о раду, као и у области антидискриминационог законодавства и родне равноправности. Неопходно је даље јачање административног капацитета.

Хрватска је остварила напредак по питању *политике предузетништва и индустрије*, посебно у погледу начела и инструмената политике. Усклађивање са правним тековинама ЕУ је прилично одмакло. Даљи трајни напори се морају усредсредити на унапређење пословног окружења. Неопходно је уложити напоре за реструктурирање индустрије челике, а посебно бродоградње.

Хрватска је начинила даљи напредак развојем *трансевропске мреже*. Усклађивање са правним тековинама ЕУ је окончано.

Значајан напредак је остварен у оквиру *регионалне политике и координације структурних инструмената*, нарочито по питању израде стратешких докумената и одређивања институција и механизма за спровођење кохезионе политике ЕУ, запошљавања и обуке новог особља. Припреме Хрватске за примену кохезионе политике ЕУ су релативно добро напредовале. Хрватска мора окончати своје припреме посвећујући посебну пажњу добро промишљеном систему за пројекте и пријему фондова.

Хрватска је остварила добар напредак у области *правосуђа и основних права*. Реформа правосуђа је настављена усвајањем новог законодавства којим се јача независност судства и даљим смањивањем броја нерешених предмета. Међутим, реформа правосуђа и даље остаје велики подухват и значајни изазови тек предстоје, посебно у погледу ефикасности, независности и одговорности судства. Напори у борби против корупције су убрзани уз неке позитивне резултате али је корупција и даље распрострањена у многим областима. Остаје да се установе резултати деловања у погледу истрага, вођења поступака и одлука суда, посебно када се ради о корупцији на високом нивоу. Потребно је јачати превентивне мере као што је побољшање транспарентности јавне потрошње. Заштита основних права је ојачана али се мора побољшати у пракси, посебно када се ради о мањинама и избеглицама.

Хрватска је начинила суштински напредак у сфери *правде, слободе и безбедности*. Систем азила је знатно побољшан, али је потребно посветити пажњу интегрисању лица која се добила заштиту у Хрватској и заштити мањина међу нелегалним мигрантима. Добар напредак је остварен у области виза. Међутим, усклађивање са правним тековинама ЕУ које се односе на визе се мора наставити. Остварен је напредак по питању спољашњих граница. Међутим, неколико аспеката интегрисаног акционог плана за управљање границама је неопходно изменити и допунити а осавремењивање опреме се мора убрзати. Значајан напредак је постигнут по питању сарадње судова у грађанским и кривичним случајевима. Напредак је настављен и у политици борбе против наркотика.

Напредак у области *науке и истраживања* се наставио, али је успорен услед економске и финансијске кризе. Потребно је уложити напоре за даље јачање истраживачког капацитета, обезбеђивање обуке и повећање улагања у истраживања од стране индустрије и малих и средњих предузећа. Постигнут је даљи напредак у погледу правних тековина ЕУ у области *образовања и културе*. Постоји добар степен усклађености. Хрватска мора наставити своје напоре на припреми за управљање програмима за Доживотно учење и Млади у акцији.

Остварен је добар напредак у поглављу *животне средине*, како у погледу усклађивања тако и у погледу спровођења законодавства. Потребно је довршити усклађивање законодавства по питању квалитета воде а, донекле, и климатских промена. Потребно је унапредити спровођење хоризонталних правних тековина ЕУ и сарадњу са невладиним организацијама активним на пољу заштите животне средине. Укупно посматрано, припреме Хрватске су близу краја. Хрватска мора наставити да јача административни капацитет, посебно на локалном нивоу.

Добар напредак је остварен у области *заштите потрошача и здравља*. Постигнут је задовољавајући степен усклађености. Потребни су стални напори на даљем јачању административног капацитета.

Добар напредак је остварен у погледу *царинске уније*. Хрватско царинско законодавство је усклађено са правним тековинама ЕУ у врло великој мери. Хрватска је наставила да остварује напредак у области ИТ, нарочито по питању међусобне повезаности. Потребан је даљи напредак ка уклањању последњих неусаглашености у хрватском законодавству, спровођењу стратегије борбе против корупције и припреми међусобне повезаности ИТ.

Известан напредак је остварен у области *спољашњих односа*. Хрватска је достигла висок степен усклађености и наставља да координира и усклађује свој положај у међународним форумима. Међутим, при прибегавању мерама заштите, Хрватска мора водити рачуна о потпуном поштовању својих међународних обавеза. За политику развоја и хуманитарну помоћ се мора одвојити још средстава.

Хрватска је начинила даљи напредак у области *спољашње политике* те *политике безбедности и одбране*. Она и даље учествује у неколико војних и цивилних мисија ЕУ. Укупно посматрано, Хрватска је достигла висок степен усклађености. Хрватска мора наставити са јачањем примене и спровођења контроле оружја, укључујући транспарентност информација у вези са оружјем.

Забележен је напредак у области *финансијске контроле*. Независност Државне ревизорске институције је ојачана. Напоре би сада требало усредсредити на одрживост реформи. Тела укључена у структуре за координацију борбе против злоупотребе морају појачати своје напоре за ефикасно спровођење стратегије за борбу против злоупотребе.

Дошло је до даљег напретка у области *финансијских и буџетских прописа*. Институционални капацитет за примену правила о сопственим ресурсима је даље изграђен. Хрватска је достигла добар степен усклађености са правним тековинама ЕУ и капацитета за њихову примену, осим у случају дажбина за шећер. Хрватска мора даље оснаживати свој координациони капацитет.

Бивша Југословенска Република Македонија:

Бивша Југословенска Република Македонија и даље задовољавајуће испуњава **политичке критеријуме**. После суштинских реформи у 2009. години је остварен даљи напредак, мада неуједначеним темпом. Уопштено, владајућа коалиција је стабилна и постоји сарадња између политичких снага. Известан напредак је постигнут у погледу реформе парламента, полиције, судства, државне управе те поштовања и заштите мањина. Међутим, у већини области су потребни даљи напори везано за политичке критеријуме, посебно у погледу постојећих брига по питању независности судства, реформе државне управе и слободе изражавања у медијима. Потребно је ојачати политички дијалог.

Охридски оквирни споразум је и даље суштински елемент **демократије и владавине права** у земљи. Остварен је извешан напредак у погледу спровођења закона о језицима, децентрализацији и равноправном заступању. Неопходно је улагати сталне напоре, кроз дијалог, да би се испунили циљеви Споразума и обезбедило његово пуно спровођење.

Дошло је до даљег напретка у реформи *парламента*. Усвојене су измене и допуне пословника о раду којима се штите права опозиције. Парламент је предузео мере за јачање свог институционалног капацитета, посебно путем оснивања Парламентарног института. Међутим, дијалог о међуетничким односима је био отежан због тога што се релевантни парламентарни одбор није редовно састајао.

Партнери у *владајућој коалицији* одржавају конструктивну сарадњу. Опредељени су за реформе у циљу припреме земље за приступ Европској унији. Међутим, потребно је више дијалога по питањима која се односе на међуетничке односе. Неопходни су додатни напори са циљем да процес децентрализације напредује у складу са Охридским оквирним споразумом. Финансијски оквир за локалну управу мора бити транспарентнији и непристраснији. Неопходно је даље развијати сарадњу владе са Националним саветом за европске интеграције.

Остварен је извешан напредак у погледу функционисања *државне управе*. Усвојен је Закон о државним службеницима. Ступио је на снагу Закон о унутрашњим питањима у вези са реформом полиције и усвојена је већина законодавства за спровођење. Међутим, потребно је уложити још напора за обезбеђивање транспарентности, професионализма и независности државне управе. Било је непримереног политичког мешања у питања запошљавања и напредовања на свим нивоима у државној управи. Правни оквир се мора даље унапређивати, посебно у погледу запошљавања кадрова на основу заслуга. Процес претварања великог броја привремених функција у сталне у многим случајевима није укључивао одабир на основу конкурентности и правих вредности.

Дошло је до мањег напретка по питању *реформе правосуђа*. Ефикасност судова је ојачана кроз унапређено управљање буџетом. Међутим, постоји брига око независности и непристрасности судства: никакав даљи напредак није остварен у обезбеђивању примене законских прописа у пракси. У том смислу, важно је да дипломци Академије за обуку судија и тужиоца имају предност код нових запошљавања.

Остварен је напредак у области *антикорупцијске политике*. Спроведене су опсежне полицијске операције примењујући посебне истражне мере. Иако је законодавни и институционални оквир у великој мери успостављен, потребно је ојачати резултате деловања у погледу пресуда у случајевима корупције на високом нивоу. Постојећи прописи о пријављивању имовине, сукобу интереса и финансирању политичких странака се не спроводе делотворно. Потребно је обезбедити довољно ресурса за

Државну комисију за антикорупцију. Корупција је и даље распрострањена у многим областима те и даље представља озбиљан проблем.

Правни и институционални оквир за **људска права и заштиту мањина** је успостављен а грађанска и политичка права се генерално поштују. Међутим, постојеће правне гаранције се морају у потпуности спроводити.

Полуотворено двориште затвора у Идризову, где су услови били понижавајући и нехумани, је затворено. Међутим, стратегија за решавање преосталих озбиљних недостатака у затворским условима споро напредује. Надзор агенција за спровођење закона и даље није потпун. Што се тиче слободе изражавања, постоји озбиљна забринутост око политичког мешања у медијима и непримереног притиска на новинаре. Учешће цивилног друштва у процесу изграђивања политике је и даље ограничено.

Омбудсман је и даље главна фокусна тачка за заштиту и унапређење људских права. Обим његовог рада се током периода који извештај обухвата повећао. Међутим, сразмеран број препорука прихваћених од стране државних тела се смањило. Овлашћење и ресурсе омбудсмана је потребно ојачати.

Законски прописи о заштити *социјалних и економских права* су у великој мери установљени. Спровођење стратегије против насиља у породици је настављено. Чланство у Економском и социјалном савету је усаглашено, олакшавајући тако социјални дијалог. Усвојен је оквир за антикорупцијски закон. Међутим, сексуално опредељење као разлог за дискриминацију је изостављено. Неопходно је развити изградити стратешки приступ једнаким могућностима. Потребни су додатни напори за спровођење закона о малолетничком криминалу и Конвенције Уједињених нација о правима детета.

Постигнут је напредак у области *поштовања и заштите мањина и културних права*. Дошло је до извесног напретка по питању равноправног заступања и влада је предузела кораке за неговање међуетничке интеграције у образовном систему. И поред тога, интеграција етничких заједница је и даље ограничена и потребан је шири дијалог за неговање поверења, посебно у областима културе и језика. Што се тиче права Рома, број лица без личних исправа је смањен. Донете су мере којима се спречава неоправдано смештање деце у посебне школе. Међутим, Роми се и даље суочавају са веома тешким животним условима и дискриминацијом.

Када је реч о **регионалним питањима и међународним обавезама**, Бивша Југословенска Република Македонија је одржала пуну сарадњу са Међународним кривичним судом за бившу Југославију (МКСЈ). Домаћи правни систем води случајеве које је МКСЈ вратио националним органима.

Што се тиче Међународног кривичног суда, билатерални споразум о имунитету са Сједињеним Државама није у складу са Заједничким ставовима и водећим принципима ЕУ. Неопходно је да се земља усклади са ставом Европске уније.

Земља и даље активно учествује у иницијативама за регионалну сарадњу укључујући ту и Процес сарадње за југоисточну Европу (СЕЕЦП), Савет за регионалну сарадњу (РЦЦ) и Споразум о слободној трговини за централну Европу (ЦЕФТА).

Бивша Југословенска Република Македонија је активан партнер у региону и њени билатерални односи са суседима су генерално добри. После разграничења своје границе са Косовом, Бивша Југословенска Република Македонија нема нерешених пограничних питања. Међутим, на односе са Грчком и даље негативно утиче неразрешено питање око имена. Држава учествује у разговорима под окриљем УН на решавању тог питања. Треба избегавати активности и изјаве које би могле имати негативан утицај на добросуседске односе. Директни састанци на највишим политичким нивоима представљају позитивне кораке, мада овај импулс још није довео до конкретних резултата. Одржавање добросуседских односа, укључујући усаглашено и обострано прихваћено решење у погледу имена, под окриљем УН, и даље је од суштинске важности.

Привреда Бивше Југословенске Републике Македоније само је делимично ослабила захваљујући слабој изложености финансијског сектора токсичним међународним средствима, сталном приливу приватног капитала и стабилном јавном сектору. Структурне реформе су настављене. Међутим, висока структурна незапосленост, посебно међу младима и слабо образованима и даље је главни узрок забринутости. Нека мања побољшања су постигнута у погледу решавања институционалних слабости, али недостаци у владавини права још увек негативно утичу на пословну климу.

Што се тиче **економских критеријума**, Бивша Југословенска Република Македонија и даље добро напредује. У неким областима је начинила даљи напредак ка функционалној тржишној економији, нарочито смањењем броја препрека за улазак на тржиште и излазак са њега те оснаживањем капацитета судова за решавање случајева везаних за привреду. Земља би требало да буде у стању да се на средњорочном плану носи са притисцима конкуренције и тржишним силама у оквиру Уније, уколико активно спроведе свој програм реформи у циљу смањења значајних структурних недостатака.

Земља је одржала општи консензус у погледу суштинских питања економских политика. Монетарна политика, која се заснива на *de facto* везивању за евро, допринела је макроекономској стабилности. После експанзивног приступа у 2008. години, фискална политика се у 2009. више окренула стабилности. Спољни биланси земље су се побољшали, што се одразило кроз благи опоравак извоза, пад увоза услед слабе домаће потражње и снажног прилива приватног капитала. Приватизација је у великој мери завршена. Либерализација цена и трговине је у великој мери остварена. Известан даљи напредак је начињен у побољшању уласка на тржиште и регистрације те поједностављивању регулаторног оквира. Трајање стечајних поступака је даље скраћено а регистрација власништва је у великој мери завршена. Финансијски сектор је добро поднео кризу и ојачана је независност неких од његових надзорних и регулаторних агенција.

Као резултат проширења фискалних дефицита, повећана је задуженост јавног сектора. Квалитет јавне потрошње је опао, делом услед смањења потрошње средњорочно усмереног капитала. Незапосленост је и даље веома велика. Ионако низак ниво директних страних улагања је још више опао. Функционисање тржишне економије и даље коче институционалне слабости, недостатак стабилности у администрацији те слабости у владавини права. Недостатак консултација са

заинтересованим актерима пре владиних одлука омета предвидивост пословног окружења. Судство још увек представља уско грло а регулаторне и надзорне агенције понекад и даље немају неопходну независност и ресурсе како би успешно испуњавале своје функције. Степен правне сигурности је и даље низак, што се негативно одражава на привлачност земље за страна улагања. Сектор сиве економије и даље представља велики изазов.

Бивша Југословенска Република Македонија је остварила изванредан напредак у оснаживању своје **способности за преузимање обавеза из чланства**, посебно у погледу слободног кретања робе, закона о привредним друштвима, финансијских услуга те правде, слободе и безбедности. Мањи напредак је постигнут у одређеним другим областима као што су јавна набавка, информационо друштво и медији као и социјална политика и запошљавање. Генерално посматрано, дошло је до даљег напретка у испуњењу приоритета Партнерства за приступање. Међутим, неопходни су стални напори на јачању административног капацитета за примену и спровођење законодавства. Обавезе преузете у Споразуму о стабилизацији и придруживању су извршене.

Остварен је добар напредак у области *слободе кретања робе*. Део хоризонталних и секторских правних тековина ЕУ је транспонован. Административни капацитет органа за праћење тржишта је недовољан да обезбеди спровођење законодавства у области технике. Мали напредак је забележен у области *слободног кретања радника*. Било је извесног напретка у области *права на пословно настањивање и слободу пружања услуга*, пре свега у области поштанских услуга. Припреме за међусобно признавање професионалних квалификација су још увек у раној фази. Остварен је општи напредак у области *слободног кретања капитала*. И даље постоје ограничења по питању краткорочног кретања капитала и прекограничних платних трансфера. Законодавни оквир, административни капацитет и резултати деловања у борби против прања новца су умерено напредовали.

Остварен је напредак у области *јавне набавке*. Биро за јавне набавке је усвојио стратегију за развој система јавне набавке. Законодавство о концесијама и партнерству између јавног и приватног није у складу са правним тековинама ЕУ. Административни капацитет за примену правила јавне набавке на оперативном нивоу још увек није на задовољавајућем нивоу. Добар напредак је постигнут у области *закона о привредним друштвима*. Међутим, усклађеност са правним тековинама ЕУ је још увек у раној фази. Изванредан напредак је постигнут у јачању правног оквира у области *интелектуалне својине*. Национална стратегија за интелектуалну својину се примењује. Међутим, потребни су даљи напори у погледу њеног спровођења.

Изванредан напредак је остварен у области *конкуренције*. У области државне помоћи, број *ex ante* одлука је умерено повећан. Међутим, људски и финансијски ресурси Комисије за заштиту конкуренције се морају ојачати у сектору антимонополских активности.

Напредак у области *финансијских услуга* је генерално добар. Уложени су напори да се обезбеди уређење и надзор сектора осигурања. Неке финансијске услуге, као што је лизинг, још увек је потребно регулисати или надзирати.

На пољу *информационог друштва и медија* је дошло до неравномерног напретка. Усклађивање са правним тековинама ЕУ и либерализација тржишта напредују. Међутим, одрживост радиодифузног јавног сервиса тек треба осигурати. Законодавство о медијима још није усклађено са Директивом о сервисима аудиовизуелних медија.

Постигнут је напредак у области *пољопривредног и руралног развоја*. Политика руралног развоја се постепено усклађује са захтевима ЕУ. Иако су оперативне структуре АФСАРД и ИПАРД ојачане, потребно је оснажити капацитет осталих административних тела у овом сектору. Усклађивање са правним тековинама ЕУ захтева даље сталне напоре. Известан напредак је остварен у области *безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике*, посебно када се ради о законодавној припремљености и спровођењу од стране субјеката у пословању храном. Потребно је ојачати административни капацитет, посебно у погледу делотворности система праћења и контроле.

Известан напредак је забележен у области *транспортне политике*. Процес отварања тржишта за железнички саобраћај се суочавао са изазовима. Неопходни су даљи напори на унапређењу функционисања органа надлежних за безбедност, посебно Одбора за истраге о авионским несрећама.

Известан напредак је начињен у енергетском сектору. Усвојене су нове енергетске стратегије. Међутим, остаје још да се донесе нови свеобухватни закон о енергетици. Цене електричне енергије не одражавају у потпуности трошкове. Мада је постигнут добар напредак, спор са оператором дистрибутивног система, великим инвеститором из ЕУ, још није коначно разрешен. Регулаторно тело за енергетику и регулаторно тело за заштиту од зрачења морају постати функционално независни.

Није постигнут никакав напредак по питању усклађивања законодавства о непосредном и посредном *опорезивању* са правним тековинама ЕУ. Забележен је известан напредак по питању оперативног капацитета за пореску управу у погледу ефикасности сервиса за пореске обвезнике и ревизије. Капацитет за ревизију и контролу пореза за борбу против избегавања пореза је и даље слаб.

Остварен је ограничени напредак у области *економске и монетарне политике*. Усклађивање са правним тековинама ЕУ није окончано а административни капацитет за спровођење политике је дивергентан. Напредак на пољу *статистике* је добар. Међутим, стање са ресурсима Државног статистичког завода је и даље лоше и потребно је обезбедити равноправну заступљеност. Од суштинске је важности да се обезбеде средства за попис становништва и домаћинстава у 2011. Напори на унапређењу секторске статистике се морају наставити, посебно када се ради о економској статистици.

У области *социјалне политике и запошљавања* остварен је мали напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ. Оквир антидискриминационог закона је донет, али са неким суштинским празнинама и без подршке релевантних група цивилног друштва. Трипартитни и бипартитни социјални дијалог је и даље слаб. Инклузија лица са инвалидитетом и других социјално изолованих лица тече споро.

Остварен је изванредан напредак у области *политике предузетништва и индустрије*. Постигнут је добар напредак у смањењу административних препрека и трошкова за вођење посла. Основана су нова тела и за њихов рад су намењена значајна средства. Међутим, потребно је више финансијске подршке стратегијама за подршку предузећима и сектор малих и средњих предузећа.

Изванредан напредак је постигнут у области *трансевропске мреже*. Земља и даље активно учествује у Транспортној опсерваторији за југоисточну Европу и Енергетској заједници. Међутим, напредак по питању коридора X битно заостаје.

Остварен је одређени неравномеран напредак у области *регионалног развоја и координације структурних фондова*. Спровођење оперативног програма за регионални развој знатно касни. Неопходно је ојачати административни капацитет у министарствима, посебно када се ради о техничкој стручности. Такође је неопходно ојачати припрему и спровођење пројеката у циљу обезбеђивања даљег пријема фондова ИПА. Генерално посматрано, усклађивање са правним тековинама ЕУ у области регионалне политике и координације структурних инструмената је у раној фази.

Постигнут је ограничени напредак у реформи *правосуђа* и очувању *основних права* као и изванредан напредак у решавању питања *корупције*. Савет судства и Савет јавних тужилаца морају обезбедити висок стандард независности и непристрасности судства у пракси. Полиција је спровела опсежне операције у борби против корупције примењујући посебне истражне мере. Међутим, резултате деловања по питању корупције на високом нивоу и даље треба јачати. Неопходна је делотворна примена новог законодавства о сукобу интереса и финансирању политичких странака. Што се тиче основних права, иако је правни и институционални оквир углавном успостављен, потребно је у потпуности спроводити постојеће правне гаранције.

У области *правде, слободе и безбедности*, забележен је добар напредак по питањима азила, политике виза, спољних граница и Шенгена. Проблем повећања броја захтева за азил у ЕУ до ког је дошло у почетном периоду примене безвизног режима је решаван. Међутим, у августу и септембру је забележено ново повећање броја захтева. Власти морају наставити да се баве овим питањем и да информишу грађане о правима и обавезама које произилазе из безвизног режима путовања. Спровођење реформе полиције је настављено а међународна полицијска сарадња је унапређена. Међутим, потребно је решити питање улоге Министарства за унутрашње послове у давању овлашћења за налоге за хапшење, као и делотворности спољњег механизма контроле.

Изванредан напредак се бележи у области *науке и истраживања*. Стопа учешћа у Седмом оквирном програму Европске уније за истраживање је повећана. Изванредан напредак је постигнут у усклађивању правних тековина ЕУ у сфери *образовања, обуке, младих и културе*. Међутим, управљање програмима Доживотног учења и Младих у акцији је и даље слабо.

Постигнут је даљи напредак у области *заштите животне средине*. Усклађивање националног законодавства је напредовало, посебно у секторима за квалитет

ваздуха и отпад. Међутим, неопходно је знатно појачати напоре на усклађивању са правним тековинама ЕУ у сектору за воде. Потребно је значајно повећање административног капацитета и улагања. Остварен је изванредан напредак у области *заштите потрошача и здравља*. Што се тиче јавног здравља, добар напредак је постигнут по питању контроле дувана.

Постигнут је изванредан напредак по питању *царинске уније*, посебно у погледу административног и оперативног капацитета. Усклађивање царинског законодавства са правним тековинама ЕУ је доста напредовало, осим када се ради о транзиту. Потребно је јачање административног капацитета царинске управе за спровођење закона те за решавање пограничног криминала и решавање корупције.

Постигнут је напредак у области *спољашњих односа*, посебно када је реч о заједничкој трговинској политици. Остварен је напредак у области *спољашње политике и политике безбедности и одбране*. Земља је испоштовала већину декларација ЕУ и заједничких ставова те показала трајно опредељење за учествовање у операцијама ЦСДП. Неопходни су стални напори за смањење броја нелегалног оружја.

Што се тиче *финансијске контроле*, остварен је изванредан напредак. Функционална и финансијска независност САО је ојачана; међутим, недостаје његово уставно упориште. Неопходни су напори за успостављање система Финансијског управљања и контроле. На пољу *финансијских и буџетских прописа* постигнут је изванредан напредак ка побољшању оперативног капацитета царинских и пореских органа као и државног статистичког завода. Потребни су даљи напори у борби против злоупотребе у вези са ВАТ и царинским дажбинама.

Босна и Херцеговина

Босна и Херцеговина је остварила ограничени напредак у погледу испуњења **политичких критеријума**. Постигнут је изванредан напредак у вези са владавином права, нарочито у областима као што су управљање границама и миграциона политика, кроз реформе чији је циљ испуњење захтева који се односе на визну либерализацију. Такође су предузети важни кораци ка унапређењу регионалног помирења и сарадње, поготово у вези са повратком избеглица. Међутим, свеукупно спровођење реформи је било недовољно, а у домаћој политичкој клими током предизборног периода је преовладала националистичка реторика. Непостојање заједничке визије међу политичким лидерима о правцу у ком ће се кретати држава блокира кључне реформе које се односе на Европску унију и спречава даљи напредак ка Европској унији.

ОЕБС/КДИЈП је оценио да су општи избори генерално били у складу са међународним стандардима за демократске изборе. Међутим, још једном су одржани уз ограничења бирачког права заснована на етничкој припадности и месту пребивалишта у складу са одредбама Дејтонско-париског мировног споразума. Поштовање демократских начела и права на једнак третман без дискриминације, као што предвиђа Европска конвенција о људским правима (ЕКЉП), представља

основни елемент Прелазног споразума (ПС). Кашњење у усклађивању Устава са ЕКЈП, као што налаже пресуда Европског суда за људска права (ЕСЈП) из децембра 2009. године у случају Сејдић-Финци против Босне и Херцеговине, и даље је суштински проблем.

Што се тиче међународних обавеза, и даље је неопходно остварити напредак у испуњењу услова који су постављени за затварање Канцеларије високог представника (ОХР)⁴. У систем управљања Босне и Херцеговине још увек је укључено међународно присуство. Земља је постигла веома мали напредак у испуњењу захтева у вези са затварањем ОХР. То се првенствено односи на поделу имовине између државе и осталих нивоа власти, питање имовине одбрамбених структура и испуњење обавеза у складу са коначном арбитражном одлуком за Брчко. Иза свих ових питања стоји потреба за стабилним и конструктивним политичким окружењем у земљи.

Што се тиче *демократије и владавине права*, постигнут је слаб напредак у *уставној* реформи и стварању функционалних и делотворних структура. Савет министара је усвојио Акциони план за извршење пресуда ЕСЈП, али без резултата. Функционисање извршних и законодавних тела на државном нивоу је и даље под негативним утицајем етнички условљених размишљања. Административни капацитет парламента је побољшан, али координација са Саветом министара и са ентитетима је и даље лоша. Функционисање *владиних* институција, на различитим нивоима, и даље је под утицајем фрагментисаног, некоординисаног креирања политика. Предузети су кораци за јачање административних капацитета именованом одређених високих функционера, укључујући и оне у Дирекцији за европске интеграције. Међутим, друге кључне позиције су остале упражњене. Закон о попису становништва на нивоу државе, који је у плану ЕУ за даљи напредак и за друштвени и економски развој земље, остаје да буде усвојен што је пре могуће.

Слаб напредак је остварен и на пољу *државне управе*, где се спроводи реформска стратегија, али споро. Координација између различитих управа и даље је слаба. И даље је неопходно улагати континуиране напоре како би се спречио политички утицај и ограничила улога политичке припадности у именованом на функцију. Такође треба додатно радити на остваривању напретка у успостављању професионалне, одговорне, транспарентне и ефикасне државне службе, засноване на заслугама и стручности. Један омбудсман на нивоу државе функционише, али буџетска ограничења спречавају његову делотворност и тиме се треба позабавити.

Босна и Херцеговина је остварила ограничени напредак у побољшању *правосудног система*. Усвојено је ново законодавство у виду закона о кривичном поступку, али

⁴ Они обухватају пет циљева: 1) прихватљиво и одрживо решење питања расподеле имовине између државе и осталих нивоа власти; 2) прихватљиво и одрживо решење питања имовине одбрамбених структура; 3) доношење коначне арбитражне одлуке за Брчко; 4) фискалну одрживост; и 5) јачање владавине права (исказано кроз усвајање Националне стратегије о ратним злочинима, Закона о странцима и азилу и Националне стратегије о реформи правосудног сектора), као и два посебна услова: 1) потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању, 2) стабилна политичка ситуација.

недовољно је постигнуто како би се смањио број нерешених случајева. Примена Стратегије о реформи правосудног сектора и Стратегије о ратним злочинима и даље је на веома ниском нивоу. Комплексност законодавног оквира, фрагментисаност правосудног система и непостојање јединственог буџета наставља да одлаже напредак ка независном судству. Високи представник је продужио мандате међународних судија и тужилаца који се баве ратним злочинима, због неспособности органа власти да постигну споразум. Тужилаштво за ратне злочине при Државном суду и даље је на задовољавајућем нивоу, али га треба побољшати у ентитетима и кантонима.

Босна и Херцеговина је постигла ограничени напредак у борби против *корупције*, која и даље представља озбиљан проблем и распрострањена је у многим областима. Почело је спровођење стратегије и акционог плана за борбу против корупције. Основана је агенција која је одговорна за праћење њиховог спровођења, а именован је и вршилац дужности директора. Остварен је одређени напредак у примени препорука које је саставила Група држава за борбу против корупције (ГРЕКО). Рад судова на случајевима корупције и даље је спор и само је ограничени број случајева на високом нивоу довео до судског гоњења. Недовољна примена законодавства и проблеми координације између ентитета и даље су питања која треба решавати. Босна и Херцеговина треба да се више ангажује и да одлучно делује против корупције.

Ограничен напредак је постигнут по питању *људских права и заштите мањина*. Босна и Херцеговина је ратификовала главне међународне конвенције о људским правима, али је потребно уложити континуиране напоре како би се обезбедила њихова боља примена. Извршење пресуда домаћих судова, укључујући и Уставни суд Босне и Херцеговине, треба појачати.

Грађанска и политичка права се углавном поштују. Постигнут је одређени напредак у усклађивању санкција за кривична дела у читавој земљи. Међутим, још увек се чека на усвајање Оквирног закона о бесплатној правној помоћи, који је потребан ради усклађивања са ЕКЉП. Потребно је обезбедити *приступ правди* у грађанским и кривичним поступцима. *Затворски* услови су побољшани, али претрпавање затвора и малтретирање затвореника и даље забрињава.

Државни Устав и уставни ентитета предвиђају *слободу изражавања* и медија, *слободу окупљања* и удруживања и *слободу вероисповести*. Међутим, постојеће законодавство се не примењује у потпуности. Повећан је политички притисак на медије, као и етничка пристрасност. Такође је повећан број случајева застрашивања новинара. Касни се са спровођењем реформе јавног емитовања. И даље се нарушава независност Регулаторне агенције са комуникације. Владе ентитета су усвојиле споразуме о сарадњи са *цивилним друштвом*. Међутим, потребно је и даље улагати напоре у јачање дијалога са цивилним друштвом и подржавати његов развој.

Постигнут је слаб напредак на пољу *економских и социјалних права*. Она су заштићена постојећим законодавним оквиром, али и даље постоји фрагментисаност и лоша примена. Постоји свеобухватни закон против дискриминације на државном

нивоу, али је поље његове примене и даље ограничено. Потребно је побољшати заштиту *жена* од свих облика насиља, као и социјалну заштиту *деце*. Систем социјалне заштите који се претежно заснива на правима има негативан утицај на услове живота *рањивих група*, укључујући и лица са менталним оштећењима. Друштвени дијалог и остваривање радних права су спречени непризнавањем друштвених партнера на државном нивоу и фрагментисаним законодавним оквиром.

Остварен је одређени напредак у вези са *поштовањем и заштитом мањина и културних права*⁵. Што се тиче међуетничких односа, смањен је број подељених школа (2 школе под једним кровом), а у већини школа је уведен заједнички, деветогодишњи план и програм. Међутим, подела деце у школама по етничкој припадности и даље остаје проблем. Упркос повећању финансијских средстава за спровођење Стратегије за *Роме*, ова мањина се и даље суочава са веома тешким животним условима и дискриминацијом.

Неуписаност у матичне књиге рођених и даље их спречава да остваре приступ основним социјалним и економским правима. Потребно је предузети даље кораке како би се побољшала примена Закона о националним мањинама.

Постигнут је одређени напредак у односу на *избеглице и интерно расељена лица*. Усвојена је државна стратегија са циљем да се подржи процес повратка и обезбеди правилна примена Анекса VII Дејтонско-париског споразума (ДПС). Међутим, слаб напредак је постигнут у обезбеђивању локалне интеграције и одрживости повратка.

Што се тиче *регионалних питања и међународних обавеза*, наставља се примена ДПС. Сарадња са Међународним кривичним судом за бившу Југославију је и даље задовољавајућа. Међутим, у предизборном периоду, Република Српска је често оспоравала територијални интегритет државе. Осим тога, политичке вође Републике Српске су наставили да дају изјаве којима се негира тежина ратних масакара над цивилним становништвом.

Побољшана је сарадња између судова и тужилаштва из Босне и Херцеговине, Хрватске и Србије. Потписани су билатерални споразуми о узајамном признавању и извршењу судских пресуда у кривичним стварима. Предузети су даљи напори на јачању капацитета за процесуирање случајева ратних злочина, поготово на нивоу кантоналних судова и судова дистрикта и у обезбеђивању одговарајућих финансијских средстава. У том смислу ће бити кључна регионална сарадња и одговарајућа заштита сведока.

Што се тиче Међународног кривичног суда, билатерални споразум о имунитету са Уједињеним нацијама није у складу са Заједничким ставовима и водећим принципима ЕУ. Држава мора ускладити став са позицијом ЕУ.

Процес Сарајевске декларације је добио нови импулс након министарске конференције одржане у Београду у марту 2010. године. На њој су се састале Босна

⁵ Према Закону о заштити права припадника националних мањина, у Босни и Херцеговини има 17 националних мањина. Три конститутивна народа – Бошњаци, Хрвати и Срби, не представљају националне мањине.

и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија и сложиле се да ће сарађивати на разјашњењу статистичких података који се односи на избеглице. Државе су се такође обавезале да ће радити на проналажењу решења за изванредан број нерешених проблема до краја године.

Босна и Херцеговина је наставила да активно учествује у иницијативама регионалне сарадње, укључујући и Процес сарадње у југоисточној Европи (SEECP), Савет за регионалну сарадњу (RCC) и Споразум о слободној трговини држава Централне Европе (ЦЕФТА). Односи Босне и Херцеговине са суседним земљама су се даље развијали захваљујући неким важним регионалним иницијативама за унапређење помирења. Међутим, остају отворена одређена питања у вези са границама са суседним земљама. И даље постоје потешкоће да власници пасоша Косова добију визе како би учествовали у регионалним састанцима у Босни и Херцеговини.

Економија Босне и Херцеговине се умерено опоравила у 2010. години након рецесије у 2009. До опоравка је дошло углавном због иностране потражње. Незапосленост је и даље веома висока. Фискална ситуација се знатно погоршала 2009. године када су јавне финансије биле под великим притиском како због смањеног дохотка тако и због великих трошкова. Посвећеност спровођењу структуралних реформи и здравих јавних финансија и даље је неравномерна у различитим деловима земље. Недавно су примењене одређене мере фискалне и структуралне реформе под притиском буџетске неравнотеже и програма ММФ. Међутим, буџети још увек нису самоодрживи, а квалитет јавних финансија је и даље лош.

По питању **економских критеријума**, Босна и Херцеговина је слабо напредовала у смеру функционалне тржишне привреде. Неопходно је одлучно уложити додатне напоре како би се земљи омогућило да се на дужи рок понесе са притиском конкуренције и тржишних сила у оквиру Уније.

Спровођење „стенд-бај” аранжмана одобреног од стране Међународног монетарног фонда углавном је задовољавајуће. Одржана је финансијска и монетарна стабилност. Аранжман валутног одбора и даље ужива висок степен кредибилитета. Враћено је поверење у локалне банке, а домаћинства су преусмеравала своју уштеђевину у банкарски сектор у току 2010. године. Индустијска производња је мало порасла у првој половини 2010. године. Углавном под утицајем међународног развоја цена, инфлација је враћена на позитивне, ниске стопе почетком 2010. Услед веома повећаног извоза, смањена је спољна неравнотежа. Забележено је одређено ограничено побољшање у пословном окружењу, нарочито у погледу регистрације фирми.

Међутим, пореска ситуација у Босни и Херцеговини је и даље тешка, нарочито у Федерацији. Ангажовање на договореном пореском прилагођавању и рад на мерама структуралне реформе, као и њихова примена, неравномерно су распоређени у различитим деловима земље. Квалитет јавних финансија је и даље на ниском нивоу са великим уделом текућих трошкова у БДП. Нема напретка у приватизацији, реструктурирању јавних предузећа и либерализацији мрежних индустрија. И даље

се ради на унапређивању инфраструктуре, али веома споро. Производни капацитет и конкурентност привреде и даље су слаби, с обзиром на то да домаћи извори расту нису искоришћени на одговарајући начин. Структурална нефлексибилност, попут високе стопе социјалних доприноса, као и ниска покретљивост радне снаге и даље су сметња отварању нових радних места и учествовању на тржишту рада. Висока социјална помоћ са лоше одабраним корисницима смањује жељу за радом, што додатно наглашава потребу за реформом система социјалне заштите. Стопа незапослености је и даље веома висока, а сива економија још увек представља велики проблем. Административна неефикасност и слаба владавина права утичу на пословно окружење.

Босна и Херцеговина је постигла ограничен напредак у усклађивању законодавства и политика са **европским стандардима**. Постигнут је изванредан напредак у областима као што су слободно кретање капитала, интелектуална својина, образовање и истраживање, транспорт, пореска контрола, као и у низу питања у области правосуђа, слободе и безбедности. И даље је потребно уложити одређене напоре у погледу слободног кретања робе, лица и услуга, као и у вези са царинама и опорезивањем, надметањем и државном помоћи, јавним набавкама, запошљавањем и социјалним политикама, пољопривредом и рибарством, животном средином, енергијом и информационим друштвом и медијима.

Уопштено гледано, примена Прелазног споразума (ПС) је била неуједначена. Држава крши ПС тако што не поштује ЕСЈП у вези са правом на једнак третман без дискриминације⁶ и зато што није оформила орган за државну помоћ. Потребно је даље јачање административних капацитета како би се постигло задовољавајуће праћење података о примени ССП.

Босна и Херцеговина је постигла одређени напредак у областима **унутрашњег тржишта**. *Што се тиче слободног кретања робе, припреме су умерено напредовале*. Одређен ниво напретка је остварен у области *заштите потрошача*. И даље је потребно улагати континуиране напоре како би се правни оквир приближио законодавству ЕУ и како би се развио потребан административни капацитет.

Ограничени напредак је постигнут у области *кретања лица, услуга и права пословног настањивања*, укључујући и напредак у стварању јединственог економског простора. Потребно је постићи додатно поједностављење судских поступака и регистрације предузећа.

Постигнут је одређени напредак у области *слободног кретања капитала*. Неопходно је наставити са усклађивањем законодавства са правним тековинама ЕУ како би се обезбедило правилно функционисање тржишта капитала у Босни и Херцеговини. Слаб напредак се бележи у области *царина и опорезивања*.

Босна и Херцеговина је постигла одређени напредак у вези са применом правила о *конкурентности*. Међутим, никакав напредак није постигнут у области државне помоћи зато што није формиран орган за државну помоћ. Постигнут је ограничен

⁶ Члан 14. у вези са чланом 3 Протокола 1. ЕСЈП, који предвиђа забрану дискриминације у вези са правом на слободне изборе и члана 1. Протокола 12. ЕСЈП који утврђује право на једнак третман без дискриминације.

напредак у области *јавних набавки*. Постигнут је одређени напредак у усвајању закона о *правима интелектуалне својине*.

Слаб напредак је остварен у области *социјалне политике и политике запошљавања, као и здравствене политике*. У читавој земљи су у припреми стратешки документи, али су законодавство и политике и даље фрагментисани. Остварен је добар напредак на пољу истраживања. Донети су оквирни закони и стратегије на пољу *образовања и културе*, али се још чека почетак њихове примене. Преговори за приступање *Светској трговинској организацији* су у току, али процес још увек није завршен.

Босна и Херцеговина је постигла изванредан ограничен напредак у достизању европских стандарда по питању низа *секторских политика*. Припреме у области *индустрије и малих и средњих предузећа* (МСП) су и даље у почетној фази. Још остаје да се развије свеобухватна индустријска стратегија и да се спроведе стратегија развоја МСП на државном нивоу. Слаб напредак је остварен у области *пољопривреде и руралног развоја, безбедности хране*, ветеринарске политике, фитосанитарне политике и рибарства. Усвојени суподзаконски акти, али није било напретка у успостављању Министарства пољопривреде на државном нивоу. Недовољна примена закона на државном нивоу који се односе на ветерину, безбедност хране и фитосанитарна питања спречава Босну и Херцеговину да испуни стандарде ЕУ.

Припреме Босне и Херцеговине на пољу *животне средине* и климатских промена остају у раној фази. Потребно је успоставити усклађени правни оквир за заштиту животне средине и основати Државну агенцију за заштиту животне средине. Босна и Херцеговина је постигла неуједначен напредак у *сектору транспорта*. Ситуација у секторима трансевропских транспортних мрежа, железнице и унутрашњих водних путева се развија, али је остварен ограничен напредак у сектору друмског саобраћаја. И даље се мора радити на унапређивању саобраћајне инфраструктуре. Припреме у области *енергетике* нису баш напредовале. Као потписница Уговора о енергетској заједници, Босна и Херцеговина мора применити релевантно законодавство ЕУ у области енергетике. Како би се гарантовало снабдевање електричном енергијом, потребно је обезбедити националну компанију за пренос електричне енергије која је у потпуности функционална, те усвојити свеобухватну енергетску стратегију.

Напредак на пољу *информационог друштва и медија* је ограничен. Усклађивање законодавног оквира за јавно емитовање и даље је нерешено питање. Стални проблеми у вези са независношћу Регулаторне агенције за комуникације и споро спровођење реформе јавног емитовања и даље представљају озбиљан проблем.

Изванредан напредак се бележи у области *финансијске контроле*. Уведена је интерна ревизија, али системе финансијског управљања и контроле треба даље развијати. Још је потребно обезбедити независност екстерне ревизије. Постигнут је одређени напредак у области *статистике* и у погледу класификовања и регистара. Међутим, закон о попису становништва и домаћинстава није усвојен на државном нивоу. Потребно је побољшати статистику о рачунима националне привреде, пословању и пољопривреди. И даље нема довољно сарадње између статистичких институција земље на нивоу државе и ентитета.

У области *правде, слободе и безбедности* је остварен напредак, иако неравномерно у различитим подручјима. У оквиру дијалога за либерализацију визног режима, предузети су кораци како би се достигли сви циљеви зацртани у мапама пута. У области визне политике и даље је потребно решавати приоритетна питања. Издају се биометријски пасоши. Споразум о визним олакшицама између ЕУ и Босне и Херцеговине и споразум о реадмисији и даље се спроводе без потешкоћа.

Земља напредује у припремама у области *управљања границама, азила и миграција*. Дошло је до побољшања у области азила и система међународне заштите, праћења миграционих токова и међуагенцијске сарадње. Међутим, потребно је ојачати инфраструктуру на неким граничним прелазима. Постигнут је ограничен напредак у спречавању *прање новца*. Потребно је уложити додатне напоре, нарочито у вези са спровођењем законских одредаба. Постигнут је изванредан напредак у *борби против дроге*. Међутим, недостатак делотворног судског праћења спречава борбу против трговине дрогом, која је и даље озбиљан проблем.

Припреме Босне и Херцеговине у области *полиције* напредују, али неравномерно. Фрагментација полицијских снага Босне и Херцеговине и даље подрива њену ефикасност и резултате, сарадњу и размену информација. *Борба против организованог криминала* је и даље недовољна због непостојања кохерентног институционалног оквира. *Организовани криминал* је и даље разлог за озбиљну забринутост и утиче на владавину права и пословно окружење. Постигнут је изванредан напредак у борби против *трговине људима* у вези са идентификацијом жртава. Потребно је и даље радити на пружању подршке жртвама и на заштити сведока. Босна и Херцеговина је почела да се бави проблемом *борбе против тероризма* кроз усвајање свеобухватне стратегије.

Што се тиче *заштите личних података*, настављене су припреме за заштиту личних података, али је неопходно још радити на спровођењу закона. Добро функционисање заштите личних података је неопходно да би Босна и Херцеговина склопила споразуме са Европолем и Евројустом.

Србија

Србија је остварила напредак у погледу испуњења **политичких критеријума**. Србија је поднела захтев за чланство у ЕУ у децембру 2009. године. Прелазни споразум је ступио на снагу у фебруару 2010. године, а Србија је остварила даљи напредак у испуњењу захтева из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Процес ратификације ССП је започео у јуну 2010. године. Настављено је са реформом правосуђа, али је било великих недостатака у поступку реизбора судија и тужилаца. Упркос сталној активној сарадњи Србије са Међународним кривичним судом за бившу Југославију (МКСЈ), два преостала хашка оптуженика, Ратко Младић и Горан Хацић, су још увек на слободи.

Генерална скупштина УН је 9. септембра усвојила заједничку резолуцију о саветодавном мишљењу Међународног суда правде о Косову, коју је предложила Србија, а подржала ЕУ. Резолуцијом се признаје садржај саветодавног мишљења

МСП и поздравља спремност Европске уније да олакша процес дијалога између две стране; процес би сам по себи био фактор мира, безбедности и стабилности у региону, а дијалог би побољшао сарадњу, довео до напретка на путу ка Европској унији, те побољшао живот људи. Неопходно је да све стране предузму одлучне напоре за инклузивно и делотворно функционисање регионалних форума.

Демократија и владавина права су додатно ојачане. Остварен је напредак у примени нових уставних одредби, попут оних које се односе на статут Војводине. Потребно је уложити додатне напоре како би се обезбедила усклађеност одређених уставних одредби са европским стандардима, посебно оним које се односе на правосуђе.

Предузете су додатне мере за побољшање функционисања *парламента* кроз усвајање новог Закона о Народној скупштини и нових пословника о раду. Међутим, неопходно је још радити на побољшању квалитета законодавства. Изборно законодавство се мора у потпуности ускладити са европским стандардима.

Коалициона *влада* је остала стабилна и наставила да показује висок степен консензуса по питању европских интеграција као стратешког приоритета. Међутим, припреме и примена нових закона треба да буде делотворнија.

Капацитет *државне управе* је генерално добар, али реформа у тој области напредује споро и неуједначено. Неопходно је веће ангажовање на поштовању мандата независних регулаторних тела и обезбеђивању одговарајућих ресурса за њихов рад.

Постигнут је добар напредак у усвајању закона којима се предвиђа *цивилни надзор над снагама безбедности* и у примени права загарантованих уставом. Међутим, неопходно је појачати цивилни надзор, укључујући и релевантне скупштинске одборе.

Србија је наставила са реформом *правосудног система* укључујући поступак поновног именовања свих судија и тужилаца и увођење нове мреже судова. Међутим, поступак поновног именовања је имао велике недостатке и није био транспарентан. Изабрана су два одговорна Одбора у прелазном саставу који нису примењивали објективне критеријуме. Судије и тужиоци нису саслушани у току поступка и нису добили одговарајуће објашњење за донете одлуке. То доводи у питање независност судства и може дати простора политичким утицајима. Ова два Одбора тек треба да буду изабрана у коначном саставу. Велики број нерешених случајева и даље је разлог за забринутост. Уопштено говорећи, правосудни систем у Србији само делимично испуњава своје приоритете.

Напредак у борби против *корупције* је настављен успостављањем Агенције за борбу против корупције која је почела са радом у јануару 2010. Већина државних службеника на положају су Агенцији, на њен захтев, доставили изјаву о свом имовинском стању. Ипак, корупција је и даље распрострањена у многим областима и представља и даље озбиљан проблем. Услед непостојања новог закона, контрола над финансирањем политичких странака и финансирање изборних кампања и даље је слаба. Агенција за борбу против корупције тек треба да успостави систем праћења података о провери изјава о имовинском стању и ефикасном вршењу своје

функције. Број правоснажних пресуда, посебно у случајевима на високом нивоу, и даље је мали. И даље су проблематичне области јавне набавке, приватизације и јавних расхода. Потребно је побољшати заштиту „звиждача”.

У погледу *људских права и заштите мањина* постоји неопходно законодавство. Устав гарантује *грађанска и политичка права* која се углавном поштују, али је потребно у потпуности обезбедити њихово спровођење. Преостаје да се релевантно законодавство усклади са европским стандардима.

Остварен је слаб напредак у спречавању *мучења, злостављања и некажњавања*, у областима у којима се и даље бележи одређени број случајева. *Приступ правди* је генерално обезбеђен.

Међутим, још увек недостаје закон и финансирање делотворнијег система бесплатне правне помоћи. Србија је остварила слаб напредак у реформи *затворског система*. Усвојена је стратегија за спречавање пренатрпаности затвора, али и даље забрињавају лоши услови у затворима.

Постоје уставне и законодавне одредбе за заштиту *слободе изражавања*. Постоји законодавство којим се дозвољава слободан рад *медија*. Међутим, инциденти са елементима говора мржње, претњама и нападима, поготово усмерених против новинара, и даље се настављају. *Слобода окупљања и удруживања* је гарантована Уставом и углавном се поштује.

Организације цивилног друштва су и даље активне у друштвеном, привредном и политичком животу Србије и остају важни чиниоци у унапређењу демократских вредности. Недавно је основана Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом.

Постоје уставне гаранције које дозвољавају *слободу вероисповести*. Међуверски односи су се побољшали. Међутим, недостатак транспарентности и доследности у процесу регистрације и даље представља препреку за неке мање верске групе да остваре своја права.

Углавном постоји законодавство које регулише заштиту *социјалних и економских права*. Потребно је ојачати заштиту жена и деце од насиља. Усвојен је закон о родној равноправности са циљем да побољша позицију *жена*. Међутим, праћење случајева насиља у породици и даље је неодговарајуће. У вези са *правима деце*, постигнут је напредак у јачању заштите деце од злостављања и занемаривања. Постоји законодавни оквир којим се забрањује сваки облик дискриминације на радном месту и успоставља механизам заштите од дискриминације. Међутим, у пракси и даље постоји дискриминација, нарочито против Рома, ЛГБТ заједнице, жена, националних мањина и лица са инвалидитетом.

Није постигнут никакав напредак по питању *имовинских права*, с обзиром на то да још увек не постоји одговарајућа законска основа за реституцију имовине.

Постоји законодавни оквир који предвиђа *поштовање и заштиту мањина и културних права*. Избори за Националне савете националних мањина су одржани у јуну 2010. и углавном су били добро организовани. Савети тек треба да почну са радом.

Међуетничка ситуација у Војводини је стабилна. Почела је примена новоусвојеног статута и Закона о утврђивању надлежности, који предвиђа широку аутономију покрајине у областима локалних финансија и економског развоја. Потребно је усвојити додатне законе. Ситуација у јужној Србији је углавном стабилна, али напета. Сукоби међу етничким групама и унутар муслиманске заједнице у *Санџаку* су, генерално говорећи, смањени. Међутим, напетости и даље постоје, нарочито између две постојеће исламске организације и у вези са саставом Националног савета бошњачке националне мањине.

Постигнут је извештан напредак у решавању питања статуса *избеглица* и *интерно расељених лица (ИРЛ)*, али је у том правцу потребно уложити додатне напоре. Упркос одређеном броју позитивних дешавања, већина *ромске* популације и даље живи у крајњем сиромаштву. Такође се суочавају са дискриминацијом, посебно у вези са приступом образовању, социјалној заштити, здравственој заштити, запослењу и одговарајућем стамбеном смештају.

Што се тиче *регионалних питања и међународних обавеза*, Србија је показала конструктиван приступ у вези са дешавањима у Босни и Херцеговини. Тужилац Међународног кривичног суда за бившу Југославију (МКСЈ) је навео у свом најновијем извештају Савету безбедности УН да је одговор Србије на захтеве Тужилаштва у вези са приступом документима, архиви и сведоцима био правовремен и адекватан, те да нема неодговорених захтева. Такође је истакао професионализам и преданост оперативних служби које раде на трагању за бегунцима. Међутим, дао је и низ оперативних препорука. Упркос сталној активној сарадњи Србије са МКСЈ, два преостала хашка бегунца су још увек на слободи. Пуна сарадња са МКСЈ и даље је неопходан услов за чланство у ЕУ, у складу са закључцима Савета од 25. октобра 2010.

Успостављена је добра сарадња са ЕУЛЕКС-ом у вези са ратним злочинима на Косову. Међутим, и даље постоје проблеми са неким земљама у региону у погледу изручења и признавања пресуда.

Процес Сарајевске декларације је добио нови импулс након министарске конференције одржане у Београду у марту 2010. године, на иницијативу Србије. На њој су се састале Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија и сложиле се да ће сарађивати првенствено на разјашњењу статистичких података који се односе на избеглице, као и преосталих отворених питања. Државе су се такође обавезале да ће радити на проналажењу решења за одређени број нерешених проблема до краја године.

Србија је наставила своје активно учешће у регионалним иницијативама, укључујући и Процес сарадње у југоисточној Европи (SEECP), Савет за регионалну сарадњу (СРС) и Споразум о слободној трговини држава централне Европе (ЦЕФТА). Србија је председавала ЦЕФТА споразумом у 2010. години. Активно је учествовала у припремама за будућу Дунавску стратегију. Србија је остварила значајан напредак у билатералним односима са другим земљама на које се односи проширење ЕУ, посебно са Хрватском и Босном и Херцеговином, и наставила је да одржава добре односе са суседним државама чланицама ЕУ. Споразум о изручењу и сарадњи у кривичним стварима је потписан са Хрватском. Међутим, на регионалну сарадњу утиче непостојање споразума између Србије и Косова о учествовању Косова на регионалним састанцима. Потребно је што пре постићи

договор о прихватљивом и одрживом решењу за учествовање и Србије и Косова на регионалним форумима. То је неопходно за постизање инклузивне и функционалне регионалне сарадње. Србија још увек не признаје царинске печате Косова о којима је обавестио УНМИК. Србија је задржала паралелне структуре на Косову и организовала паралелне општинске допунске изборе.

Након оштре рецесије која је настала као последица светске кризе, **привреда** Србије је постепено повратила стабилност као резултат програма прилагођавања о коме је постигнут договор са ММФ-ом, а који су подржале ЕУ и Светска банка. Од прве половине 2010. године, привредна активност се повећавала, али опоравак се и даље одвија споро и слабо. Ситуација у јавним финансијама је наставила да се погоршава упркос бројним мерама за фискално прилагођавање које су предузете како би се контролисао буџетски дефицит. Усвајање амандмана на закон о буџетском систему и закон о пензијама од стране владе је важан корак напред у побољшању квалитета јавних финансија. Друге структуралне реформе, посебно реструктурирање приватизације и предузећа, су поново одложене услед дуготрајних неповољних тржишних околности.

Што се тиче **економских критеријума**, ограничен је даљи напредак у успостављању функционалне тржишне економије. Србија мора уложити веће напоре у реструктурирање своје привреде како би се у средњорочном периоду носила са притисцима конкуренције и тржишних сила унутар Европске уније.

Постигнут је јак консензус у вези са основама тржишне економије. Усвајање правовремених и одговарајућих мера у договору са ММФ-ом је био кључни фактор за поновно успостављање макроекономске стабилности. Екстерна позиција Србије је побољшана у току рецесије. Повећана привредна активност у 2010. години је довела до повећања дефицита текућег рачуна, који је ипак био ограничен због великог извоза и контролисаног раста увоза. Девизне резерве су и даље релативно велике упркос редовним интервенцијама централне банке на ублажавању нестабилности девизног курса. Инфлација је углавном задржана у оквиру зацртаног нивоа, јер је централна банка применила рестриктивну монетарну политику. Банке су и даље адекватно капитализоване и ликвидне. Измене закона о буџетском систему и закона о пензијама обавезује владу да обави фискалну консолидацију у средњорочном периоду.

Међутим, Србија је одложила реформе којима би решавала питање највећих структуралних недостатака. Упркос постепеном привредном опоравку, ситуација на тржишту рада се и даље погоршава, уз смањење запослености и пораст незапослености. Упркос корективним мерама за ограничавање фискалног пада за време кризе и измењеним законима о буџетском и пензијском систему са циљем повећања фискалне дисциплине, потребно је ојачати одрживост јавних финансија у средњорочном периоду кроз реформе у области здравственог система и државне управе. Приватизација друштвених предузећа је кренула уназад након што су поништени бројни уговори о продаји. Приватизација државних предузећа је опет одложена. Пословно окружење је и даље ограничено бирократским процедурама и слабом законском предвидљивошћу, посебно у вези са делотворним остварењем имовинских права, што представља препреку за улаз и излаз на тржиште. Осим

тога, недостаци у конкуренцији и уска грла у инфраструктури и даље представљају препреку за пословање. Сива економија и даље представља важан изазов.

Србија је остварила даљи напредак у усклађивању законодавства са **европским стандардима**. Србија је такође наставила да примењује одредбе Прелазног споразума и остварила је додатни напредак у испуњењу захтева из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Административни капацитет је добар. Међутим, неопходно је уложити додатне напоре у усклађивању законодавства и политика са правним тековинама ЕУ. Потребно је обезбедити примену, као и спровођење закона који су усвојени у складу са правним тековинама ЕУ.

Што се тиче *унутрашњег тржишта*, Србија је остварила напредак у испуњавању стандарда ЕУ који се односе на *слободно кретање робе*. Усвојени су закони о метрологији и о одређеним директивама које су засноване на новом приступу. Међутим, још увек недостаје нови законодавни оквир за надзор тржишта. Неопходно је даље јачати административни капацитет и сарадњу између државних институција. Потребно је уложити додатне напоре како би се наставила транспозиција специфичних правних тековина ЕУ у *законодавство Србије*.

Србија је постигла умерени напредак у испуњењу стандарда ЕУ у областима *кретања лица, услуга, права пословног настањивања и закона о предузећима*. За одређени број закона се још увек чека одобрење. У области *слободног кретања капитала*, Србија и даље остварује умерен напредак. Нерезиденти имају слободу непосредног улагања уз одређена ограничења. Потребно је да Србија настави улагати напоре у циљу испуњења услова постепене либерализације која је одређена у ССП.

Србија је већ на добром путу да испуни захтеве из правних тековина ЕУ, а и даље је посвећена реформама у области *царина и опорезивања*. Поштоване су обавезе које произилазе из Прелазног споразума. Потребно је уложити додатне напоре у погледу процедура и административног капацитета. Извршни капацитет пореске управе и убирање пореза је побољшано, иако је у вези са тим потребно постићи још већи напредак. Неопходно је да Србија предузме активности праћења како би обезбедила да њено пореско законодавство буде у складу са Кодексом понашања за пословно опорезивање.

Србија је остварила изванредан напредак у испуњењу европских стандарда у области *конкуренције*. Усвојени су подзаконски акти за спровођење закона о конкуренцији. Осим тога, Србија би требало да настави са радом на подацима о његовом спровођењу. Познавање закона о конкуренцији и економије и у правосуђу и даље је на ниском нивоу. Одређен ниво напретка је остварен у области *државне помоћи*. Успостављен је орган за државну помоћ. Међутим, потребно је ојачати административни капацитет органа за државну помоћ. Потребно је обезбедити делотворну примену закона.

Постигнут је умерен напредак у припремама Србије за успостављање делотворног и потпуно независног система *јавне набавке* са потпуно одређеним поступком додељивања уговора. И даље је неопходно улагати велике напоре у јачање капацитета како би се испунили захтеви из правних тековина ЕУ. Остварен је напредак у области *интелектуалне својине*, али је потребно и даље радити на

усклађивању са правом ЕУ. Што се тиче спровођења прописа, неопходна је боља координација међу релевантним агенцијама, као и знатно улагање у обуку представника правосуђа.

Настављене су припреме за испуњење европских стандарда у областима *запошљавања и социјалне политике*. Остварен је напредак у области *јавног здравља*. Здравствени савет Србије је припремио, а Влада је одобрила стратегију „План развоја здравствене заштите“ за период од 2010-2015.

Србија је остварила извешан напредак у усклађивању са европским стандардима у области *образовања*. Преостаје да се развије свеобухватна стратегија која се односи на све нивое образовања, укључујући и целоживотно учење. Постигнут је добар напредак у усклађивању прописа у области *науке и истраживања*. Међутим, потребно је уложити додатне напоре како би се олакшала интеграција Србије у Европски истраживачки простор и ојачали национални истраживачки капацитети. Преговори о приступању Србије у *Светску трговинску организацију (СТО)* се ускоро завршавају; билатерални преговори су већ завршени са већином партнера СТО.

Што се тиче *секторалних политика* у области *индустрије и СМП*, Србија је доста напредовала и испуњава европске стандарде. Припрема индустријске стратегије је у веома раној фази.

Србија добро напредује ка испуњењу европских стандарда у области *пољопривреде, руралног развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике*. Правни оквир се и даље побољшава. Међутим, потребно је побољшати примену и спровођење прописа, посебно у области безбедности хране. Административни капацитет је слаб, а средства треба ефикасније распоредити. Потребно је обезбедити додатну обуку за инспекцијске службе. Неопходно је ангажовати квалификовано особље у новооснованим телима. Постигнут је напредак у вези са званичном контролом лабораторија.

У области *животне средине*, Србија и даље показује умерен напредак у испуњењу европских стандарда. Усвојен је Национални програм за заштиту животне средине за период 2010-2019, као и низ закона о квалитету ваздуха и воде, те о заштити природе и климатским променама. Почела је са радом нова Агенција за хемикалије. Међутим, још увек је потребно ојачати капацитет за примену и спровођење закона.

Србија је остварила извешан напредак у области *транспорта*. Сада се примењују одредбе о приступу тржишту из Споразума о европској цивилној авијацији. Међутим, још увек је потребно усвојити оквирно законодавство за железнички сектор. Потребно је ојачати административни капацитет.

У *енергетском* сектору, Србија је постигла извешан напредак у погледу усклађивања са европским стандардима. Међутим, напредак је и даље неуједначен. Потребно је уложити додатне напоре како би се постигло раздвајање и стварно отварање тржишта, заједно са политиком цена која нуди одрживе тарифе са исказаним трошковима. Потребно је додатно радити на јачању регулације нуклеарне енергије.

Постигнут је извешан напредак у области *информационог друштва и медија*. Ојачан је законодавни оквир, али је примена и даље спора, а посебно забрињава неодговарајуће тржиште и правни оквир у сектору електронске комуникације.

Забележен је умерен напредак у припремама у области служби информационог друштва. У аудиовизуелном сектору, законодавство које регулише медије треба усагласити са правним тековинама ЕУ, а низ одредаба у Закону о јавном информисању и даље изазива забринутост.

Србија је још увек у раној фази увођења добре праксе у интерну **финансијску контролу у јавном сектору** и екстерну ревизију; забележен је изванредан напредак у успостављању финансијске контроле Централне јединице за хармонизацију и у виду прве ревизије државних рачуноводствених извештаја од стране Државне ревизорске институције.

Србија је знатно напредовала у испуњењу европских стандарда у области *статистике* усвајањем закона о статистици и пописима становништва и пољопривреде. Припреме за попис становништва добро напредују, али још остаје да се обезбеде средства за попис. Међутим, потребно је постићи даљи напредак у неколико статистичких области, а потребно је и уложити додатне напоре како би се ојачали капацитети канцеларије која се бави статистиком.

И даље се напредује у области **правде, слободе и безбедности**. Безвизни режим је ступио на снагу у децембру 2009. године за држављане Републике Србије који поседују биометријске пасоше.

Постигнут је изванредан напредак у области *управљања границама*, углавном кроз унапређивање опреме и инфраструктуре. Међутим, потребно је уложити додатне напоре како би се елиминисале неусклађености између појединих граничних прелаза и побољшала гранична контрола са Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Црном Гором, Босном и Херцеговином и Хрватском, а поготово на административном прелазу са Косовом.

Остварен је слаб напредак у области *азила*. Усвојен је списак земаља које су безбедне за тражиоце азила. Међутим, није основана Канцеларија за азил, као првостепени орган за захтеве за азил. Многи случајеви су затворени зато што подносиоци захтева напуштају територију Србије или нестају. Србија је остварила изванредан напредак у области *миграција*. Примена споразума и реадмисији између Србије и Европске уније и даље се одвија без већих потешкоћа. Међутим, недостаје делотворна примена стратегије за управљање миграцијама. Потребно је уложити напоре како би се побољшала координација међу одговорним телима и ојачали њихови капацитети.

Постигнут је изванредан напредак у спречавању *прања новца*. Усвојен је акциони план и основано је координационо тело. Настављен је рад на међународној сарадњи у истрази и процесуирању кривичних дела. Међутим, резултати у пракси су и даље лоши. Управи за спречавање прања новца недостаје капацитет за систематско идентификовање сумњивих случајева. Потребно је побољшати извештавање, посебно изван банкарског сектора. Службама правосуђа и примене закона недостаје неопходна стручност за случајеве прања новца и финансијску истрагу. И даље има мало правоснажних пресуда.

Уочава се добар напредак у сузбијању *наркотика*. Агенције за примену закона наставиле су са истрагама и побољшале међународну сарадњу, што је довело до заплена великих количина недозвољених дрога. Међутим, и даље постоје слабости у надзирању граница са Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Црном

Гором, Босном и Херцеговином и Хрватском, као и административне линије раздвајања са Косовом.

Настављено је јачање капацитета *полиције* кроз унапређивање специјализованих служби криминалистичке полиције. Побољшана је сарадња између различитих структура полиције, као и регионална и међународна сарадња. Међутим, неопходно је побољшати стратешко планирање и управљање људским ресурсима, а поступци запошљавања морају бити транспарентнији. Потребно је ојачати интерну контролу.

Постигнут је значајан напредак у борби против *организованог криминала*. Побољшана је сарадња између релевантних агенција у земљи, у региону и на међународном нивоу; то је довело до добрих резултата у истрагама на високом нивоу и хапшењу низа осумњичених лица. Почело је систематичније одузимање имовине, а обављено је у већем броју случајева. Међутим, нови и суштински измењен Закон о кривичном поступку још није усвојен. Потребно је додатно ојачати капацитете агенција које се баве применом закона за коришћење модерних истражних техника, посебно у области финансијских истрага.

Усвојени су поступци за идентификацију жртава *трговине људима*, а број идентификованих жртава и даље расте. Међутим, потребно је изменити стратешки оквир како би се омогућио бољи одговор политике на надолazeће трендове и боља сарадња између полиције, тужилаштва и судова. Србија је остварила извешан напредак у борби против *тероризма* кроз усвајање Закона о војној безбедности и војним обавештајним службама. Међутим, потребно је побољшати превентивне политике. База података о лицима осумњиченим за тероризам још увек није успостављена.

Слаб напредак је остварен у области *заштите личних података*. Стратегија за примену закона о Заштити личних података је усвојена у августу 2010. Упркос неким побољшањима, Канцеларији повереника за информације од јавног значаја и заштиту личних података и даље недостају финансијски и људски ресурси.

Заштита личних података је главни предуслов да Србија закључи споразум са Евројустом и ради споразум са Европолом.

Косово

Косово је напредовало у погледу политичких критеријума. Оснажило је своју обавезу према европској агенди и реформи политике и основало Министарство за европске интеграције. Влада је осигурала успешно спровођење дијалога о процесу стабилизације и придруживања (ПСП) са Европском унијом. Власти сада морају да убрзају корак у реформама. Капацитет државне управе остаје слаб, а правосуђе неделотворно. Владавина права је и даље озбиљан проблем. Сарадња са Мисијом владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) се поправила, а власти су покренуле извешан број акција за сузбијање корупције уз подршку ЕУЛЕКС-а. Ови напори треба да се наставе и обухвате организовани криминал, дроге и прање новца. После оставке председника Косова, сазвани су избори.

Косово је остварило значајан напредак у децентрализацији. Основане су четири нове општине и оне су сада функционалне. Крајем 2009. одржани су локални избори. Мисија Европског парламента ја закључила да је изборни процес протекао

у мирној атмосфери са значајним одзивом бирача међу којима је било и чланова српске заједнице. Ипак, остаје забринутост за север Косова. Догодио се изванредан број насилних инцидената. Децентрализација се може завршити једино уз учешће локалне популације. Више мора да се уради да би се осигурала интеграција свих заједница и пружање јавних услуга у свим општинама. Поред конструктивне улоге у консолидацији владавине права, подршка локалних заједница је важна и у овом погледу. Паралелне структуре настављају да делују угрожавајући процес децентрализације.

У јулу је Међународни суд правде (МСП) објавио саветодавно мишљење, у којем је закључено да проглашење независности Косова није у супротности са општим међународним правом или са Резолуцијом 1244 (1999) Савета безбедности УН. Након усвајања резолуције Генералне скупштине УН 9. септембра, ЕУ је потврдила своју спремност да потпомогне процес дијалога између Приштине и Београда, промовише сарадњу, постигне напредак на путу ка Европској унији и побољша животе људи. Потребни су одлучни напори са свих страна за инклузивно и делотворно функционисање регионалних форума.

Што се демократије и владавине права тиче, примећен је напредак у јачању извршних и парламентарних структура, посебно у односу на европске интеграције. Ипак, неопходно је даље јачање владавине права јер представља разлог за озбиљну забринутост.

Уставни суд је у септембру донео одлуку да је противуставно у исто време водити канцеларије председника Косова и председавајућег/председника политичке странке. Након пресуде, председник Косова је поднео оставку. ДЈК се затим повукла из владајуће коалиције. Избори су расписани за 12. децембар 2010.

Скупштина је основала Комисију за јавне рачуне. Одбор за европске интеграције је систематизовао своја правила и поступке. Међутим, и даље је слаб капацитет да се подробно испита нацрт правних прописа и прати његово спровођење након усвајања. Надзор Владе од стране Парламента мора да буде још ојачан.

Главне структуре власти су на свом месту и настављају да функционишу у складу са релевантним уставним одредбама. Министарство за европске интеграције је добро започело и сада треба да ојача свој капацитет и усклади своју улогу у координацији других Владиних одсека.

Реформа државне управе на Косову остаје велики изазов. Правни оквир је даље развијен усвајањем закона о државној служби и платама. Способност државне управе да обезбеди неопходне услуге свим грађанима на Косову мора да буде суштински ојачана. Државна управа Косова остаје слаба.

Косово је напредовало у погледу реформе правосудног система. Покренута је велика реформа правосуђа усвајањем четири реформаторска закона о судовима, кривичном гоњењу и Тужилачком и судском савету Косова. Закон о судовима уводи нови систем плата који значајно поправља положај судија. Провера судија и тужилаца је такође завршена. Председник је поставио преко 340 судија и тужилаца на позиције на свим нивоима правосуђа. Он је именован и локалне чланове Судског савета Косова који су изабрали председника Савета. Након полагања правосудног испита, прве будуће судије и тужиоци су дипломирали на Судском институту Косова у децембру 2009. Ипак, било је случајева политичког мешања у правосудни

систем посебно у поступку реизбора судија и тужилаца. И даље постоји значајан број заосталих судских предмета, посебно у грађанским стварима, укључујући имовинска права. Косовске институције морају да придају довољно значаја истрагама и наставку судског процесуирања ратних злочина. Планови за спровођење реформе правосуђа морају бити спремни а средства распоређена. Косово је још у раној фази утврђивања приоритета на подручју правде.

Правни оквир за борбу против корупције се поправио доношењем закона о Агенцији за борбу против корупције и о пријави и пореклу имовине и поклона виших јавних званичника. Допуњен је закон о спречавању сукоба интереса у обављању јавних функција. Закон о финансирању политичких странака није у потпуности у складу са европским стандардима. Ипак, резултати у борби против корупције су ограничени. Главна проблематична подручја су и даље процес набавке, судски систем и систем примене закона. Еулекс је морао да настави да обавља своје извршно овлашћење у битним случајевима. Тренутно се спроводи неколико истрага у вези са корупцијом. У априлу су спроведене истраге у Министарству транспорта; у јулу је Косовска полиција ухапсила гувернера централне банке у сарадњи са ЕУЛЕКС-ом. Влада је сарађивала у овим истрагама. Корупција на Косову остаје распрострањена и представља веома озбиљан проблем. Правни оквир је и даље непотпун и не задовољава у потпуности европске стандарде.

Устав гарантује **поштовање људских права и заштиту мањина** и даје списак главних међународних споразума и инструмената директно примењивих на Косово. Ипак, састав институција и недостатак политичке воље угрожавају ефектно спровођење правних стандарда на овом подручју. Процес интеграције српске заједнице и даље траје. Власти морају да ураде више како би се избориле са кључним проблемима као што су: приступ имовини, нестале особе, повратак и образовање.

У области *грађанских и политичких права* остварен је ограничен напредак. Влада мора да уради више у погледу превенције мучења, оптужбе за злостављања и прекомерну употребу силе од стране полиције и особља затвора. Услови у *затворима* и даље представљају проблем. У погледу приступа правди остварен је ограничен напредак.

Слобода изражавања још није загарантована у пракси. Неопходно је јачање независности и непристрасности јавног радиодифузног сервиса. Новинари настављају да добијају претње због свог извештавања. Они се такође сусрећу са потешкоћама приликом приступа званичним документима. Прописи о *слободи удруживања* не олакшавају одрживи развој и финансирање невладиних организација. Способност грађанског друштва да прати и оцењује учинак Владе се повећава. Међутим, општине и Влада се и даље слабо и несистематски консултују са грађанским друштвом током законодавног процеса.

Економска и друштвена права још нису потпуно загарантована. Правни оквир за заштиту *жена* је ојачан. Дошло је до помака на подручју правде за малолетнике.

Ипак, дечја права остају слабо заштићена. Влада мора да се бави проблемом дечијег рада и трговине децом на ефикаснији начин. Социјална интеграција и заштита осетљивих група, посебно деце, повратника и особа са инвалидитетом мора да се поправи. Косово је покренуло кампању подизања свести о борби против дискриминације са посебним нагласком на дискриминацију засновану на старосном добу и сексуалној оријентацији. Спровођење законодавства против дискриминације је и даље неадекватно. Поправило се спровођење судских налога који гарантују остваривање имовинских права. Ипак, значајно нагомилавање судских предмета и других дугорочних проблема озбиљно угрожава враћање имовине.

Остварен је ограничен напредак у погледу поштовања и заштите права мањина и културних права. Министарство културе је основало Директорат за културно наслеђе. Настављена је реконструкција верских објеката. Косовска полиција је преузела одговорност од КФОР-а да заштити одређене верске и културне објекте. Ипак, закон о културном наслеђу се не спроводи у потпуности. Савет за надзор предвиђен у закону о специјалним заштићеним зонама из 2008. тек треба да буде основан. Министарство за заједнице и повратак је оснажило своје напоре да помогне повратак избеглица и интерно расељених лица. Број добровољних повратника се повећао на целој територији Косова.

У децембру 2009. Косово је усвојило акциони план за спровођење Стратегије за интеграцију ромске, египатске и заједнице Ашкалија. Влада је основала структуре за спровођење ове стратегије. Започет је процес премештања породица из подручја загађених оловом на северу Косова, што је омогућило затварање кампа Чесмин Луг. Овај процес мора да буде завршен у најкраћем могућем року. Услови живота за ромску, египатску и заједницу Ашкалија. Њихов приступ образовању, здравственој нези и социјалној заштити је и даље разлог за велику забринутост. Учешће Косова у Деценији Рома мора да буде консолидовано.

Што се тиче *регионалних и међународних обавеза*, Косово је наставило да сарађује са Међународним кривичним судом за бившу Југославију током периода извештавања. Више од десет година након завршетка оружаног сукоба, процењује се да има 1800 несталих особа. Власти морају да покажу веће напоре на овом подручју. Косово је присуствовало састанку на високом нивоу између ЕУ и земаља Западног Балкана који се у јуну одржао у Сарајеву.

Међутим, Косово мора да усвоји конструктиван приступ како би осигурало своје делотворно учешће у иницијативама за сарадњу као што је Савет за регионалну сарадњу и Споразум о слободној трговини држава Централне Европе.

У вези са ЦЕФТА споразумом, Косово мора да буде прагматично и пронађе конструктиван пут напред како би осигурало ефектно спровођење овог споразума. Србија и Босна и Херцеговина не признају Косовски царински печат за који је специјални представник Генералног секретара УН потврдио да је у складу са УНСЦР1244/99. Треба што пре доћи до прихватљивог и одрживог решења за

учешће и Косова и Србије на кључним регионалним форумима. Ово је од пресудне важности за инклузивну и функционалну регионалну сарадњу.

Утицај економске кризе на Косовску привреду је био ограничен. БДП је наставио да расте, углавном подстакнут јавним расходима. Ризици за одржање овог модела раста се повећавају. Незапосленост је још веома висока. Нестална инфлација је изазвана променљивим ценама хране и горива. Дефинисање и спровођење политике је и даље непредвидиво. Постигнут је споразум са ММФ-ом о програму који има за циљ да ограничи фискалне ризике и поврати фискалну одрживост. Предузећа настављају да се суочавају са слабом владавином права, недостатком поузданог снабдевања електричном енергијом, лошом инфраструктуром, и ограниченим приступом финансирању. Постоје препреке ефектном пословном и економском развоју.

У погледу **економских критеријума**, Косово је постигло ограничен напредак према успостављању функционалне тржишне привреде.

Косову су потребне значајне реформе и инвестиције како би могло дугорочно да се носи са притисцима конкуренције и тржишним снагама у оквиру Уније.

Одржао се широк консензус о основама тржишно оријентисане економске политике. Употреба евра, низак ниво спољног дуга и мала основа за извоз ограничиле су изложеност косовске привреде спољним финансијским и потраживачким шокovima. Банкарски сектор је наставио да расте и још је стабилан и исплатив. Косовска агенција за приватизацију је наставила приватизацију друштвених предузећа. Први успешан пројекат јавно-приватног партнерства је закључен и изабран је међународни конзорцијум за развој међународног аеродрома у Приштини уз концесију на 20 година. Ипак, мешавина политика је све осетљивија као резултат великог раста буџетских расхода. Конкретно, градња новог аутопута оптерећује јавне финансије. Недостаци у обликовању и спровођењу политике су повећали већ велику неизвесност привредног развоја. Економска статистика се унеколико поправила, али и даље остаје неадекватна. Незапосленост је и даље висока, посебно међу младима. Дефицит текућег платног биланса се проширио због велике домаће потражње и неразвијене основе за производњу. Јавно електропривредно предузеће је наставило да добија значајне субвенције из државног буџета за увоз струје и зајмове за финансирање свог програма за улагање. Слаба владавина права, непоузданост у вези са имовинским правима и високе каматне стопе настављају да негативно утичу на пословно окружење и економски развој. Сектор сиве економије остаје велики изазов.

Напредак у усклађивању косовских закона и политика са **европским стандардима** је и даље неуједначен. Правни оквир је додатно унапређен на подручју царина, опорезивања, слободног кретања робе, статистике, миграција, образовања као и борбе против тероризма. Усклађивање закона је у раној фази у погледу конкуренције, интелектуалне својине, животне средине, пољопривреде, безбедности хране, интегрисаног управљања границама, азила, прања новца и заштите личних података. Прилагођавање европским стандардима остаје

ограничено на подручју запошљавања, социјалне политике, финансијске контроле, трговине дрогом и људима и на подручју организованог криминала.

На подручју унутрашњег тржишта ЕУ остварен је изванредан напредак у развоју правног оквира за слободно кретање робе, укључујући заштиту потрошача. Међутим, општи правни оквир мора да буде ојачан. Прилагођавање европским стандардима на подручју слободног кретања лица као и слободног пружања услуга и права пословног настањивања је ограничено. Подручје слободног кретања капитала је већ доста напредно. Ипак, у погледу ефектних уредби неопходни су даљи напори.

Правне одредбе за царину су углавном усклађене са европским стандардима, а предузети су и напори у борби против корупције. Напори да се реше проблем кријумчарења морају да буду појачани. Контрола царина на северу Косова мора да буде оснажена. Административни капацитет се поправио, али је и даље недовољан. Било је позитивног развоја догађаја у погледу законодавства и јачања капацитета на подручју опорезивања. Даљи напори су неопходни како би се осигурало ефектно спровођење усвојених закона, наплата пореза, проширила основа опорезивања што би за узврат смањило знатну сиву привреду. Повећао се број заосталих судских предмета против одлука царинске службе и Пореске управе.

На подручју *конкуренције* није било напретка у политици борбе против монопола или условима за добијање државне помоћи. Административни капацитет се поправио, али спровођење политике о конкуренцији је, уопштено говорећи, у раној фази. Сарадња између институција које учествују у питањима заштите конкуренције мора да буде ојачана. Комисија за заштиту конкуренције мора да буде ближе повезана са великим иницијативама за приватизацију и реструктурирање.

Косово тек треба да усвоји нови закон о јавним набавкама. Влада је предузела мере у том погледу. Спровођење постојећих закона у пракси даје разлоге за забринутост. Улога службеника за јавне набавке треба да буде ојачана како би се појачао надзор над спровођењем уговора о јавној набавци. Треба да се ради на унапређењу независности и стручности у систему јавних набавки. Власти треба да ураде више да се изборе са корупцијом на овом подручју. Косовске одредбе о концесијама значајно се разликују са европским стандардима.

Кључни правни прописи о правима интелектуалне својине тек треба да буду усвојени. Неопходни су снажни напори за њихово спровођење и подизање нивоа свести грађана о њима. Косовска политика о правима интелектуалне својине је у раној фази развоја, а њено спровођење је веома слабо.

Остварен је ограничен напредак у усклађивању на подручју запошљавања и јавног здравља. Слаб административни капацитет и неодговарајући правни оквир су разлог за забринутост. Социјална заштита и укључење на Косову, као и социјални дијалог морају да буду унапређени. Правни оквир на подручју образовања је приближен европским стандардима; повећан административни капацитет је

неопходан за спровођење реформи. Косово је развило петогодишњи истраживачки програм који би требало да повећа капацитете у овом сектору. Ово је приоритетно подручје.

У погледу **секторских политика**, развој малих и средњих предузећа мора да буде боље промовисан, а различите стратегије које утичу на ово подручје морају да буду боље координиране. Напори на подручју пољопривреде и безбедности хране морају да буду убрзани, посебно у погледу спровођења усвојених правних прописа и унапређења пољопривредних предузећа. Усвојен је извештај закона о *животној средини*. Ипак, спровођење стандарда ЕУ о животној средини је и даље у раној фази.

Транспортна инфраструктура је и даље неразвијена. Косово је започело програм изградње путева који не осликава планирани проток саобраћаја док величина програма угрожава инвестиције у другим видовима транспорта, посебно железницама. Подручје ваздушног саобраћаја је боље усклађено са европским стандардима. У децембру 2009. Косово је усвојило програме за безбедност и контролу квалитета ваздушног саобраћаја.

У *енергетском* сектору постоје велики изазови у погледу наплате рачуна за утрошену електричну енергију и управљања неодрживим растом потражње за електричном енергијом. У априлу, Косово је усвојило енергетску стратегију која покрива период од 2009-2018. У октобру 2010, после значајног одлагања, усвојен је пакет кључних закона у овој области (о енергетици, електричној енергији и о регулатору енергије).

Постигнут је ограничен напредак на пољу *информационог друштва и медија*. Независност и средства Косовске регулативне агенције за телекомуникације треба да буду ојачани, а независност Савета независне комисије за медије да буде загарантована у тренутној ревизији закона. Треба да се пронађе дугорочно решење за финансирање јавног радиодифузног сервиса.

У погледу финансијске контроле остварен је извештај напредак. Ипак, Косово је и даље у раној фази спровођења међународних стандарда. Недостатак финансијске независности Канцеларије главног ревизора Косова и даље представља разлог за забринутост. Косово је у јулу усвојило закон о службеној статистици. Међутим, административни капацитет остаје слаб, а даљи напори су неопходни како би се унапредила секторска статистика и, посебно, пословна и макроекономска статистика.

Напредак у области **правде, слободе и безбедности је променљив**. Косово је напредовало у погледу *интегрисаног управљања границама*. Косово је од КФОР-а преузело одговорности за управљање границом са Албанијом. Ипак, значајни напори су неопходни да се осигура управљање границама у складу са стандардима ЕУ. Север остаје посебан изазов. ЕУЛЕКС је интензивирао своје активности на граничним прелазима 1. и 31. Косово је остварило ограничен напредак на подручју *азила*. Број захтева за азил се значајно повећао, али је уопштено говорећи остао низак. Већина подносилаца захтева за азил који напуштају Косово у потрази за другим одредиштима учинила је то без одговарајуће контроле од стране косовских власти.

Остварен је напредак у прилагођавању европским стандардима о *миграцији*. Косово је усвојило закон о реадмисији, који је потпуно у складу са захтевима ЕУ. Косово је потписало извештај о билатералних споразума о реадмисији. Власти су наставиле да се ефектно носе са захтевима за реадмисију од европских земаља, што се мора наставити. Преиспитана је стратегија за интеграцију повратника, а затим усвојен и акциони план за њено спровођење.

Прање новца остаје озбиљан проблем. Косово је усвојило закон против прања новца и финансирања тероризма. Сарадња између царинске службе и Финансијског обавештајног центра се поправила. Центар је такође унапредио сарадњу са банкама. Косово је ипак у раној фази у усвајању и спровођењу европских стандарда на овом подручју. Капацитет да спроводи истраге и кривично гони због прања новца је и даље слаб. Косовске власти немају довољан капацитет да преузму одговорност за решавање случајева прања новца. Уопштено говорећи, остварен је ограничен напредак у борби против економског и финансијског криминала.

Остварен је ограничен напредак у превенцији трговине дрогом. Унапређена је безбедност складишних просторија за заплешену дрогу. Власти су спровеле извештај о успешних акција. Ипак, заплене, хапшења и кривична гоњења остају на ниском нивоу. Напори у борби против трговине дрогом су још у раној фази.

Остварен је напредак у раду полиције. Јавни ред се одржава. Церемонија устоличења патријарха Српске православне цркве је протекла у мирној атмосфери. Нова организацијска структура косовске полиције је одобрена, укључујући описе радних места за више руководство. Усвојени су стратегија и акциони план за контролу и прикупљање малог оружја и лаког наоружања. Прикупљање илегалног оружја је појачано. Међутим, косовска полиција мора да изгради обавештајну способност како би се делотворније изборила са тешким кривичним делима.

Остварен је ограничен напредак у спречавању *организованог криминала*. Косово је усвојило Стратегију за спречавање криминала. Постављени су специјални тужиоци за борбу против организованог криминала. Потписане су серије билатералних споразума са трећим државама на овом подручју. Ипак, Косово мора да постави делотворан оквир за заштиту сведока. Није било пресуда на највишем нивоу. Било је случајева застрашивања судија и тужилаца. Организовани криминал наставља да буде разлог за озбиљну забринутост. Власти морају да повећају напоре да се изборе са организованим криминалом на Западном Балкану и у Европи, посебно кроз истраге, хапшења, заплени средстава и правоснажне пресуде. Косово мора да постигне конкретне резултате на овом подручју.

У погледу *трговине људима* остварен је ограничен напредак. Догодило се неколико хапшења у вези са трговином људи. Косово је усвојило међународне стандарде за бригу о жртвама трговине људима. Ипак, број откривених случајева и идентификованих жртва трговине људима је и даље низак и не осликава у потпуности размере овог феномена. Казне за преступнике нису увек одговарајуће. Способност косовских институција да спроведу истрагу, кривично гоне и осуде трговину људима мора да буде оснажена. Остварен је помак у погледу мера за борбу против тероризма. Унапређен је капацитет јединице косовске полиције за борбу против тероризма.

Косово је остварило значајан напредак у заштити личних података. Усвојен је закон о заштити личних података. Надзорни орган за заштиту података тек треба да

буде основан. Појединци на Косову нису довољно упознати са својим правима о заштитом личних података. Напредак на овом пољу је кључан за међународну сарадњу Косова на пољу правосуђа и унутрашњих послова.

Турска

Турска и даље у довољној мери испуњава **политичке критеријуме**. Недавне уставне реформе створиле су услове за напредак у бројним областима, попут правосуђа и основних права. Сада се морају спроводити у складу са европским стандардима. Демократско отварање, чији је циљ пре свега решавање курдског питања, још увек није испунило очекивања.

Пакет уставних амандмана одобрен на референдуму одржаном 12. септембра представља корак у правом смеру. Овај пакет се бави бројним приоритетима Партнерства у приступању у области правосуђа, основних права и државне управе. Међутим, изради нацрта и усвајању уставних реформи није претходио процес консултација с политичким странкама и грађанским друштвом уопште. Спровођење пакета у складу с европским стандардима и на транспарентан и инклузиван начин биће кључно. Потребни су додатни напори на обезбеђивању основних права. Број тужби против новинара и неоправдани притисци на медије угрожавају право слободе штампе у пракси. Демократско отварање најављено у августу 2009. с циљем решавања пре свега курдског питања влада је само делимично спровела. Одлука Уставног суда да забрани Странку демократског друштва (СДД) и велики талас терористичких напада за које је одговорна Курдска радничка партија (КРП) такође су угрозили ову политику.

Што се тиче **демократије и владавине права у Турској**, настављена је истрага наводне криминалне мреже *Ергенекон*. Ова истрага и истрага неколико других планираних државних удара за Турску представљају прилику да ојача поверење у рад демократских институција и владавину права. Међутим, постоје разлози за бригу у погледу судских гаранција за све осумњичене. Турска још увек треба да усклади са европским стандардима законску регулативу о поступку и основама за забрану рада политичких партија.

Што се тиче *реформе државе управе*, изванредан напредак је постигнут усвајањем уставних измена и допуна, посебно ка оснивању институције омбудсмана, заштити личних података и приступу информацијама. Неопходни су даљи напори нарочито у области реформе државне службе.

Постигнут је напредак у области *цивилног надзора снага безбедности*. Уставни пакет ограничава надлежност војних судова и омогућава судско преиспитивање одлука Врховног војног савета. Међутим, виши представници снага безбедности наставили су да дају изјаве о питањима која нису у њиховој надлежности, посебно о питањима из области правосуђа. Није остварен напредак у области парламентарног надзора буџета одбране.

Постигнут је напредак у области *правосуђа*, и то у спровођењу реформске стратегије судства. Позитиван корак представља усвајање уставних амандмана о саставу Високог савета судија и тужилаца. Међутим, министар правде још увек председава Високим саветом и има последњу реч о истрагама. Током процеса припрема и усвајања законодавства о спровођењу биће потребно успостављање ефикасног дијалога са свим заинтересованим странама. То ће допринети спровођењу ових реформи у складу с европским стандардима, на транспарентан и инклузиван начин.

Постигнут је напредак у развоју свеобухватне стратегије и акционог плана за борбу против корупције. Упркос томе, корупција и даље влада у многим областима. Турска мора да оствари запажене резултате у спровођењу истрага, подизању оптужница и изрицању осуђујућих пресуда.

Известан напредак је постигнут у области *људских права и заштите мањина*, посебно у погледу поштовања слободе окупљања, права жена и деце и културних права. Међутим, и даље су потребни значајни напори посебно на пољу поштовања слободе изражавања и слободе вероисповести.

Што се тиче *поштовања међународног законодавства о људским правима*, рад институција надлежних за људска права мора се у потпуности ускладити с начелима УН.

Настављају се позитивне тенденције у области превенције мучења и злостављања. У неким случајевима кршења људских права који су били у жижи јавности донете су осуђујуће пресуде. Међутим, и даље се пријављују случајеви несразмерне употребе силе полицијских органа, што представља разлог за забринутост.

Наставља се спровођење реформе затворског система. Ипак, одређивање притвора за велики број затвореника пре суђења и даље представља веома велики проблем. Потребно је побољшати здравствену службу у затворима.

Турски закон не гарантује *слободу изражавања* у довољној мери и није у складу са Европском конвенцијом о људским правима (*ЕКЉП*) и прецедентним правом Европског суда за људска права (*ЕСЉП*). Забрињава велики број подигнутих тужби против новинара. Претерани политички притисци на медије и законске нејасноће угрожавају право слободе штампе у пракси. Честе забране веб страница разлог су за забринутост.

Што се тиче слободе окупљања, било је извесног напретка. Демонстрације које су довеле до немира у прошлости, као што су прославе Невроза (курдске нове године) или 1. маја, одржане су мирно ове године и власти су их добро координисале. Међутим, у неким демонстрацијама на југоистоку у вези с курдским питањем полиција је и даље претерано употребљавала силу.

Законодавни оквир који регулише *слободу удруживања* је у најширем смислу усклађен са европским стандардима. Међутим, власти спроводе претерану контролу и настављају да покрећу случајеве за затварање ЛГБТ удружења.

У области *верских слобода*, слобода вероисповести и даље се генерално поштује. Спровођење закона о фондацијама се наставља, мада с извесним заостацима и процедуралним проблемима. Преговори са Алевима и немуслиманским становништвом су настављени, али још увек без резултата. Екстремисти настављају да прете припадницима мањинских религија. Потребно је успоставити законодавни оквир у складу са Европским судом за људска права, како би све немуслиманске верске заједнице и верска заједница Алеви могле да функционишу без непотребних ограничења, што подразумева и обуку њиховог свештенства.

Успостављен је законодавни оквир који гарантује заштиту *права жена* и родну равноправност у најширем смислу. Овај оквир је ојачан уставним амандманима који дозвољавају усвајање позитивних мера дискриминације за жене. Међутим, потребни су даљи напори да овај законодавни оквир постане политичка, друштвена и економска стварност. Обезбеђење права жена и родне равноправности у пракси и даље представља један од главних изазова за Турску. Насиље у породици, убиства због одбране части и рани, присилни бракови и даље представљају озбиљан проблем.

Законодавство се мора доследно спроводити у целој земљи. Потребно је уложити додатне напоре у области образовања и освешћивања о правима жена и родној равноправности.

Постигнут је напредак у области *права деце*. Турска је ускладила свој законодавни оквир о малолетничком правосуђу с међународним стандардима. Родни јаз у примарном образовању наставио је да се смањује, али и даље постоји у неким деловима земље. Број деце која напуштају школу и даље је разлог за забринутост. Мора се наставити са улагањем напора у свим областима, укључујући образовање, запошљавање малолетника, административне капацитете и координацију, као и јачање система малолетничког правосуђа у целој земљи.

Уставним амандманима проширена су *права синдиката* у Турској, пре свега у јавним службама. Међутим, постоје рестриктивне одредбе у важећем законодавном оквиру које нису у складу са стандардима ЕУ и конвенцијама Међународне организације рада. Недостатак консензуса између друштвених партнера и владе представља препреку усвајању нових закона.

Турска и даље има ограничен приступ *поштовању и заштити мањина и културних права*. Треба постићи пуно поштовање и заштиту језика, културе и основних права у складу с европским стандардима. Турска мора да настави да улаже напоре у области унапређења толеранције и промоције укључивања мањина.

Предузети су неки позитивни кораци у јачању културних права, посебно у вези с турском политиком радиодифузије на другим језицима осим на турском. Међутим,

и даље постоје ограничења, посебно када је реч о могућности коришћења тих језика у политичком животу, образовању и контакту са јавним службама.

О питању *Рома* јавно се расправља и предузимају се конкретне мере за решавање неких њихових проблема. Међутим, услед непостојања свеобухватне политике којом би се унапредило њихово укључивање у друштво, Роми се и даље често суочавају с дискриминацијом када покушавају да остваре приступ образовању, смештају, здравственим услугама и јавним службама.

Што се тиче *истока и југоистока*, владино демократско отварање није испунило очекивања јер је мали број мера спроведен у пракси. Важно је одржати напоре у решавању курдског питања кроз широке консултације. Потребне су измене и допуне закона о борби против тероризма да би се избегла непотребна ограничења основних права. Постојање бројних мина и даље представља проблем. Систем сеоске страже још увек није укинут.

Од јуна је дошло до таласа терористичких напада за које је одговорна КРП, у којима је изгубљено много живота. КРП се налази на списку терористичких организација ЕУ. Турска и ЕУ су унапредице дијалог о борби против тероризма.

Наставља се са надокнадама *интерно расељеним лицима*. Међутим, спровођење није ефикасно. Влада још увек није развила свеобухватну националну стратегију за решавање проблема интерно расељених лица и треба да уложи веће напоре како би одговорила на њихове потребе. Мора се ојачати законодавни оквир који се односи на избеглице и азиланте и спровођење упутстава о поступцима за подносиоце захтева. Важно је даље унапредити опште услове у центрима за притвор странаца.

Што се тиче *регионалних питања и међународних обавеза*, Турска наставља да пружа јавну подршку преговорима лидера двеју заједница који се воде под окриљем генералног секретара Уједињених нација са циљем изналажења решења *кипарског проблема*. Међутим, упркос понављаним позивима Савета и Комисије, Турска још увек не поштује обавезе из декларације Европске заједнице и њених држава чланица од 21. септембра 2005. и из закључака Савета, укључујући закључке из децембра 2006. и децембра 2009. године. Турска не испуњава обавезе потпуног, недискриминаторског спровођења Додатног протокола уз Споразум о придруживању и није уклонила све препреке слободном кретању робе, укључујући и ограничења на директне саобраћајне везе са Кипром. Нема напретка у нормализацији билатералних односа са Републиком Кипар.

Што се тиче *односа с Грчком*, обновљени су напори да се унапреде билатерални односи. Ово је донело неке позитивне резултате у области трговине, образовања, саобраћаја, културе и животне средине. Интензивирани су билатерални разговори са циљем истраге пограничних спорова. Грчка је уложила бројне званичне приговоре због честих повреда свог ваздушног простора од стране Турске, укључујући и летове преко грчких острва. Грчка је такође поднела приговоре због нарушавања својих територијалних вода.

ЕУ и Турска су разговарале о областима од заједничког интереса на *Западном Балкану*. Турска је покренула бројне иницијативе у региону, укључујући и трипартитне разговоре са Србијом и Босном и Херцеговином. *Односи са Бугарском* су и даље добри.

Турску **економију** снажно је погодила светска економска криза, али је земља брзо надокнадила губитке када је почела снажно да се развија у другом тромесечју 2009. Државни буџет и централна банка успешно су обезбедили значајну помоћ за укупну тражњу, посебно кроз знатно олакшавање фискалног и монетарног положаја. Уз високе стопе раста иде брзо ширење трговинског дефицита и дефицита по текућем рачуну, пад незапослености – мада још увек већи него пре кризе – и повећање инфлаторних притисака. Постојећа стратегија развијена из интервентних политика за кризне ситуације усредсређује се на постизање снажног, одрживог и уравнотеженог развоја. Завршена је израда фискалног закона, који има потенцијал да временом значајно унапреди фискалне резултате. Међутим, касни се са његовим усвајањем у Парламенту. Остварен је мешовит напредак у структурним реформама, али ниже реалне каматне стопе и јача економска основа треба да обезбеде оквир за убрзање структурних реформи.

Што се тиче **економских критеријума**, Турска има функционалну тржишну економију. Турска би требало успешно да се носи са притисцима конкуренције и тржишним силама у Унији у средњорочном периоду, под условом да настави са спровођењем свеобухватног програма реформи.

После кризе, земља је сачувала општи консензус о суштинским питањима економске политике. Мере за борбу против кризе ублажиле су економски пад, мада су повећале фискални дефицит и дуговања Турске. Оне постепено престају да се примењују. Изазов и даље представља неправовремено, циљано и добро утврђено повлачење стимуланаса са циљем максималног увећања користи фискалне консолидације из претходних година и укупне средњорочне фискалне одрживости, као и постизања снажног, одрживог и уравнотеженог развоја. Приватизација напредује, мада спорије због светске економске кризе. Финансијски сектор се показао као изузетно снажан захваљујући ранијим реформама. Инвестиције су значајно порасле и постигнут је ограничен напредак у унапређењу људског и физичког капитала земље. Турска је успела да делимично прошири своју спољну трговину на нова тржишта и тиме је делимично умањила последице кризе. Трговина и економска интеграција с ЕУ остале су на високом нивоу.

Међутим, уз обновљени развој значајно су порасли спољни дебаланс и финансијске потребе, мада приступ спољном финансирању није био проблематичан. Инфлаторни притисци знатно су порасли, у највећој мери услед притисака изазваних енергетским приливима и активном привредном активношћу. Повећање фискалне транспарентности, јачање циљног инфлаторног оквира и очување финансијске стабилности остају кључни услови за свођење ризика у условима наизменичног привредног раста и пада на минимум. Стопа незапослености остаје виша него пре кризе и очекује се да ће демографски фактори утицати да незапосленост остане висока у наредним годинама. Слаба способност за отварање

нових радних места недвосмислено је повезана с нескладом између вештина које се траже и нуде на тржишту, као и због захтевних тржишних прописа. Постоје препреке изласку на тржиште, а и стечајни поступак је у извесној мери неприкладан. Криза је додатно искомпликовала приступ малих и средњих предузећа финансирању. Законодавни оквир, а нарочито судски поступак, и даље представљају практичне изазове и препреке за успостављање бољег пословног окружења. Важећа тржишна регулатива и упорни недостатак транспарентности у додели државне помоћи не воде ка унапређењу пословне климе. Сектор сиве економије остаје велики изазов.

Турска наставља да **јача капацитете за прихватање обавеза које произлазе из чланства**. Приметан је напредак у већини области, мада он није текао равномерно. У неким областима као што су: слободан проток робе, права интелектуалне својине, антимонополске мере, заштита потрошача и статистика, Трансевропске мреже, наука и истраживање, јавне политике у области енергетике, предузетништва и индустрије, постигнут је већи степен хармонизације. Неопходно је наставити са улагањем напора за усаглашавање у области заштите животне средине, компанијског права, јавних набавки и права на оснивање и слободу пружања услуга. Потребно је довршити усаглашавање у области Царинске уније. Бројни, одавно присутни проблеми попут провера усклађености, услова за добијање дозвола за увоз и извоз, ефикасног спровођења права интелектуалне својине, захтева за регистрацију нових фармацеутских производа и дискриминаторског пореског третмана још увек нису решени. Неопходно је да Турска у потпуности спроводи правила Царинске уније и уклони многобројне препреке за производе ЕУ који се налазе у слободном промету. У већини области веома је важно да Турска унапреди своје административне капацитете како би могла да спроведе процес хармонизације с европским законодавством.

У области *слободног протока робе* постигнут је висок степен хармонизације са европским законодавством, али је напредак био ограничен. Техничке препреке трговини и даље постоје и ометају слободан промет робе, а додате су и нове препреке. Слабо се напредовало у области *слободе кретања радника*, у којој је усклађеност са тековинама ЕУ у раној фази. Усаглашавање са европском регулативом у области *права оснивања и слободе пружања услуга* још увек је у повоју. У погледу узајамног признавања стручних квалификација бележи се врло ограничен напредак. У области *услуга и оснивања* није остварен никакав напредак. Постигнут је напредак у области *слободног кретања капитала*, посебно у усклађивању с европским законодавством у области сузбијања прања новца. Законодавни оквир који се односи на сузбијање финансирања тероризма још увек није довршен. Турска није постигла напредак у области протока капитала и плаћања, нити у области платног система.

Регистрован је одређени помак у области *јавних набавки*, и то посебно када је реч о институционалној организацији и административним капацитетима. Треба усвојити стратегију усаглашавања и Турска треба да настави са усаглашавањем закона, посебно оних који регулишу комуналне услуге, концесије и партнерства између

јавног и приватног сектора. Што се тиче *компанијског права*, постигнут је ограничен напредак. Нови Трговински законик није усвојен. Треба додатно ојачати административне капацитете, а још увек није успостављен ни законски и институционални оквир за ревизију. Хармонизација у оквиру *права интелектуалне својине* је релативно унапредовала. Турска се сложила да успостави дијалог о правима интелектуалне својине с Комисијом и тако се позабави кључним елементом преговора о приступању. Међутим, тек предстоји усвајање неопходних законских прописа у области права интелектуалне својине, укључујући и казне које треба да обесхрабре криминалне активности. Треба унапредити координацију и сарадњу у области права интелектуалне својине.

Хармонизација прописа у области *политике конкуренције*, укључујући правила за контролу концентрације, на високом је нивоу. Турска ефикасно спроводи правила у области конкуренције. У области државне помоћи, усвајање закона о државној помоћи и оснивање надзорног органа представља важан корак напред. Сада овај надзорни орган треба да постане оперативан што је пре могуће.

Било је извесног напретка у области *финансијских услуга*, будући да су надзорни органи увели даље мере надзора. Генерално, хармонизација турског са европским законодавством у овој области и даље је делимична. Што се тиче *информационог друштва и медија* у области електронских комуникација и информационих технологија, значајан је рад регулаторног органа за телекомуникације на спровођењу прописа. У области аудиовизуелне политике забележен је извештај напредак. Међутим, још увек постоје одређене препреке развоју тржишта. Законе који регулишу електронске комуникације, информационо друштво и аудиовизуелну политику треба додатно прилагодити.

У области *пољопривреде и руралног развоја* постигнут је ограничен напредак. Политике за подршку пољопривреди показале су само незнатан прелаз ка заједничкој пољопривредној политици (ЗПП). Предузети су први кораци за развој Интегрисаног система администрације и контроле. Међутим, Турска није у потпуности уклонила техничке препреке трговини производима од говедине. Кашњење за акредитацију за ИПАРД структуре такође представља недостатак. Потребан је даљи напредак у пољопривредној статистици, мрежи рачуноводствених података сеоских газдинстава, политици квалитета и органској пољопривредној производњи. Остварен је напредак у области *безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике*, нарочито кроз усвајање важног оквирног законодавства. Нова стратегија усаглашавања треба да олакша транспозицију и спровођење релевантног европског законодавства. Што се тиче *рибарства*, извештај напредак је постигнут у управљању ресурсима и флотом, као и у инспекцијском надзору и спровођењу међународних споразума. Потребан је даљи напредак у усклађивању закона, административним структурама и тржишној политици, структурисаној акцији и државној помоћи.

Извештај напредак је постигнут у усаглашавању у сектору *саобраћаја*. Законодавно усклађивање знатно је унапређено у секторима ваздушног, поморског и друмског саобраћаја. Није било напретка у погледу отварања и безбедности железничког

тржишта. Недостатак комуникације између центара за контролу лета у Турској и у Републици Кипар наставља да озбиљно угрожава безбедност ваздушног простора. У поморском сектору није постигнут напредак у потписивању међународних конвенција. Административни и капацитети за спровођење и даље су ограничени.

У *енергетском* сектору остварен је добар напредак у усклађивању у области електричне енергије, обновљиве енергије и енергетске ефикасности, као и у области сигурности снабдевања. Потребно је уложити додатне напоре на пољу природног гаса, нуклеарне енергије, нуклеарне безбедности, заштите од радијације и државне помоћи.

У области *пореске политике* остварен је изванредан напредак у хармонизацији регулативе, нарочито у смислу смањења дискриминаторског третмана дувана. Међутим, повећање акциза на алкохолна пића у супротности је с акционим планом који је договорен с Комисијом, а то је кључни услов за даљи напредак преговора о приступању. Улажу се даљи напори на јачању пореске управе, борби против сиве економије и унапређењу система добровољне пријаве пореза. Готово да није било напретка у директном и индиректном опорезивању.

Припреме у области *економске и монетарне политике добро напредују*. Неопходни су даљи напори на усклађивању. Ово се посебно односи на потпуну независност Централне банке и забрану привилегованог приступа јавног сектора финансијским институцијама.

Остварен је добар напредак у области *статистике*, где је генерално постигнут висок ниво хармонизације. Туркстат је даље унапредио координацију статистичког система. Остварен је добар напредак у области пословног регистра и секторске статистике. Потребно је даље усклађивање националних рачуна и пољопривредне статистике.

Турска је постигла изванредан напредак у усклађивању са европским законодавством у области *социјалне политике и запошљавања*. Пакет уставних амандмана доноси значајна побољшања у области друштвеног дијалога у јавном сектору и утире пут позитивној дискриминацији жена, деце, старих лица и лица с инвалидитетом. Међутим, укупна хармонизација закона и даље је непотпуна и треба повећати административне капацитете. Још увек предстоји реформа са циљем обезбеђења пуних права синдиката и спровођења конвенција Међународне организације рада. Постоји много разлога за забринутост због непријављеног рада, ниске стопе запошљавања међу женама, спровођења закона који регулишу здравље и безбедност. Такође не постоји општи политички оквир за борбу против сиромаштва.

Остварен је даљи напредак у области *предузетничке и индустријске политике*, где је постигнут задовољавајући ниво хармонизације. Овај напредак се односи на Индустријску стратегију и Акциони план, ширу доступност инструмената предузетничке и индустријске политике и усвајање секторских стратегија и мапа

пута. Примећују су ограничена побољшања у пословном окружењу и наставља се са улагањем напора у области надзора и евалуације.

Постигнут је напредак у области *трансевропских мрежа*. Посебно, Турска се налази у поодмаклој фази преговора за будућу Трансевропску саобраћајну мрежу. Известан помак бележи се у области *енергетских мрежа*.

Напредак, мада неуједначен, постигнут је у области *регионалне политике и координације структурних инструмената*. Посебно, завршен је законодавни и институционални оквир за спровођење компоненти III и IV ИПА. Побољшан је ангажман поднационалних заинтересованих страна на припреми пројекта. На националном нивоу још увек треба побољшати административне капацитете институција ангажованих на спровођењу претприступних фондова како би се постигло њихово ефикасније коришћење и Турска припремила за коришћење структурних фондова.

Генерално, постигнут је напредак у области *правосуђа*. Позитиван корак представља усвајање уставних амандмана о саставу Високог савета судија и тужилаца. Ово важи и за ограничавање надлежности војних судова. Током процеса припрема и усвајања закона биће потребно успостављање ефикасног дијалога са свим заинтересованим странама и грађанским друштвом уопште. Спровођење ових реформи у складу с европским стандардима биће од кључног значаја. Што се тиче *борбе против корупције*, постигнут је напредак у развоју свеобухватне стратегије и акционог плана за борбу против корупције. Такође је напредовао процес оснивања тела које ће надгледати и пратити њихово спровођење. Међутим, неопходна је ефикасна примена и Турска мора да оствари запажене резултате у погледу спровођења истрага, подизања оптужница и изрицања осуђујућих пресуда.

Остварен је напредак, мада неравномеран, у области *правде, слободе и безбедности*. Постигнут је значајан помак ка закључењу преговора о споразуму о реадмисији између ЕУ и Турске. Неопходно је постојање јасних институционалних аранжмана и адекватних ресурса у области миграција и азила. Известан напредак се бележи у сарадњи у области наркотика и царине. Ограничен напредак је забележен у погледу спољних граница и Шенгена и организованог криминала и тероризма. Слабо се напредовало у области *визне политике*. Никакав напредак није забележен у правосудној сарадњи у кривичним и грађанским стварима. Све у свему, хитно усвајање нацрта закона и ратификација потписаних међународних споразума од кључног су значаја.

Турска је добро припремљена у области *науке и истраживања* и остварен је добар помак ка интеграцији у Европску истраживачку област. Генерално, учешће Турске и њени успеси у оквирним програмима иду узлазном путањом. Потребно је улагати даље напоре да се ови резултати одрже и кроз 7. оквирни програм за истраживање и технолошки развој (ОП7).

У области образовања и културе било је извесног напретка, посебно у области *образовања*. Упис у школе генерално је у порасту, с мањим побољшањима у

погледу родне једнакости, и Турска је наставила да поправља свој учинак у складу са заједничким стандардима ЕУ. Било је извесног напретка у области културе, али не у хармонизацији законодавства.

У области *животне средине*, постигнут је напредак на пољу усклађивања. Турска је добро напредовала у области управљања отпадом, док је ограничен напредак забележен у хоризонталном законодавству, као и контроли квалитета ваздуха и воде, индустријског загађења, хемикалија и у развијању административних капацитета. Међутим, Турска је само донекле напредовала у области климатских промена и није постигла никакав напредак у области заштите природе. Турска је постигла напредак у области изградње административних капацитета успостављањем механизма за координацију. Треба повећати улагања.

Известан напредак је постигнут у усклађивању са европским законодавством у области *заштите потрошача и заштите здравља*. Међутим, неопходно је повећати административне капацитете. Потребно је уложити више напора у области заштите потрошача, како би се ојачало кретање потрошача и обезбедило одговарајуће спровођење. И даље је слаба координација и сарадња заинтересованих страна. Постигнут је добар напредак у усаглашавању у области јавног здравља. Међутим, примена ове регулативе још увек није на задовољавајућем нивоу.

У области *царина* ниво усклађености је висок, и када је реч о законодавству и када је реч о административним капацитетима. Међутим, слободне царинске продавнице (*free shop*) на улазним пунктовима и захтеви за увознике производа у слободном промету у ЕУ да доставе информације о пореклу пре царинења у супротности су са европским законодавством. Закони о слободним зонама, надзору и тарифним квотама још увек треба да се хармонизују. Потребно је улагати даље напоре у унапређење контроле засноване на ризицима и поједностављивању поступака како би се олакшала законска трговина и смањила физичка контрола. Треба поштовати обавезе које се односе на ефикасно спровођење права интелектуалне својине и борбе против фалсификоване робе.

Турска је постигла висок ниво усклађености у области *спољних односа*. Међутим, још има посла у многим областима, посебно када је реч о општем систему преференцијала у вези с географском покривеношћу.

Наставља се процес усаглашавања са *заједничком спољном и безбедносном политиком Европске уније*. Турска је затражила дијалог и консултације с ЕУ о проблемима у области спољне политике. Турска није стала уз ЕУ и Савет безбедности УН по питању додатних санкција за Иран. Турска је уложила напоре да унапреди односе са суседним земљама попут Ирака, укључујући и курдску регионалну владу, и Сирије. Односи с Израелом знатно су се погоршали после инцидента с флотилом Газе. Протоколи потписани с Јерменијом са циљем нормализације односа још нису ратификовани.

Турска знатно доприноси одрживости европске безбедносне и одбрамбене политике (*ЕБОП*) и улаже напоре да повећа своје учешће у њеним активностима.

Питање сарадње с ЕУ и НАТО у коју су укључене све државе чланице ЕУ изван споразума „Берлин плус“ и даље је нерешено. Турска се не слаже са ставом Европске уније о чланству у Васенарском споразуму.

Ограничен напредак је забележен у области *финансијске контроле*, али је у овој области већ постигнут прилично висок ниво хармонизације. Постоји регулатива за спровођење Закона о управљању јавним финансијама и контроли, док је потребно ревидирати документ о политици унутрашње финансијске контроле у јавном сектору. Ревидирани закон о Ревизорском суду Турске, који би усагласио функцију екстерне ревизије с релевантним међународним стандардима, још увек није донет. Турски систем за борбу против превара још се није развио у оперативну мрежу. Потребне су сталне структуре које ће бити у контакту с Комисијом у вези са заштитом евра од фалсификовања. Турска је прилично напредовала у хармонизацији са основним начелима и институцијама европског законодавства у области *финансијске и буџетске* регулативе, мада је припремљеност у области властитих извора у раној фази.

Исланд

Први извештај о напретку Исланда потврђује оцену Комисије дату у Мишљењу из фебруара 2010. да Исланд задовољава политичке критеријуме. Исланд има функционалну демократију са јаким институцијама и дубоко укоревеном традицијом репрезентативне демократије. Правосудни систем ове земље добро је успостављен и правосуђе испуњава високе стандарде. Што се тиче људских права и заштите мањина, Исланд наставља да чува основна права и обезбеђује висок ниво сарадње с међународним механизмима за заштиту људских права.

Међутим, у Мишљењу су идентификовани и бројни недостаци. Извештај потврђује да је Исланд предузео одређене мере да уклони те недостатке.

Што се тиче **политичких критеријума**, коалициона влада остала је стабилна током посматраног периода упркос тешким економским приликама и разликама у мишљењу између исландских политичара и грађана о изгледима за приступање ЕУ. Међутим, подршка процесу приступања је порасла крајем посматраног периода и већина је за преговоре о приступању.

Постигнут је изванредан напредак у идентификацији актера одговорних за колапс исландског банкарског система и решавање његових политичких и административних последица. Ово је значајна особина функционисања исландских демократских институција. Извештај независне Специјалне истражне комисије, објављен априла 2010, донео је бројне препоруке за стабилизацију финансијског система и повећање његовог надзора. Упоредо је Специјално тужилаштво наставило да спроводи бројне истраге у периоду после финансијске кризе.

Постигнут је добар напредак у даљем унапређењу законодавног оквира који се односи на конфликт интереса и финансирање политичких странака. Закон о правосуђу је измењен и допуњен како би се изменила правила за избор судија са

циљем даљег јачања независности *судства*. У току је спровођење препорука Специјалне истражне комисије, измењеног и допуњеног законодавног оквира о конфликту интереса и ревидираних поступака за избор судија. Ефекат ових мера мораће се касније размотрити.

И *влада* и *парламент* *настављају* да добро функционишу. Влада је предузела кораке ка даљем јачању државне *управе*. Преговарачки одбори задужени за координацију укупног процеса приступања несметано раде.

Оквирна конвенција Савета Европе за заштиту националних мањина још увек није ратификована.

Исландска **економија** запала је у дубоку и дугу рецесију и изгледи за макар и благ опоравак још увек су неизвесни. Незапосленост је порасла а јавне финансије забележиле су значајан пад са вишим фискалним дефицитима и знатним порастом већ високог јавног дуга. С друге стране, инфлација се постепено и равномерно смањује. Промисљена комбинација макроекономских политика усредсређује се на стабилизацију девизног курса и консолидацију фискалног система. Главне изазове још увек представљају нефункционалан финансијски сектор и широко распрострањена неуравнотеженост биланса стања у приватном сектору као и веома висок спољни дуг. Програм ММФ-а успешно се спроводи.

Што се тиче **економских критеријума**, Исланд се може сматрати функционалном тржишном економијом. Међутим, слабости финансијског сектора и ограничен проток капитала још увек ометају ефикасну доделу ресурса. Исланд би могао да поврати способност да се носи са притисцима конкуренције и тржишним силама у Унији у средњорочном периоду, под условом да настави да решава постојеће структурне слабости кроз одговарајуће макроекономске политике и структурне реформе.

Одговор политике је у великој мери био прикладан и подржао је поновно успостављање вишег нивоа макроекономске стабилности, мада су још увек неизвесни изгледи за брзи наставак економског раста. Наставила се консолидација фискалног система; фискални дефицити почели су да опадају а јавни дуг је реструктурисан са циљем ублажавања његовог профила и смањења ризика девизног курса. Инфлација се смањила а постепено су снижене и главне каматне стопе. Виши трговински суфицит подстакао је благу ап्रेसијацију домаће валуте. Порасле су девизне резерве, али ово је постигнуто углавном на основу званичног спољног финансирања. Тржиште рада остало је флексибилно а стопе запослених и оних који активно траже запослење релативно су високе. Земља има добру базну инфраструктуру, обиље природних ресурса и добро образовано становништво.

Међутим, економија се још увек бори с ефектима финансијске кризе. Јавне финансије и даље се суочавају с изазовом спровођења драстичних смањења потрошње и трпе због знатних непредвиђених обавеза произашлих из колапса финансијског сектора, с општим бруто дуговањем државе од скоро 90% БДП. Упркос прилагођавањима реалних плата, незапосленост је знатно порасла.

Реконструкција банкарског сектора напредује, али банке још увек трпе због слабог квалитета капитала, што подрива њихову способност да финансирају привреду. Широко распрострањена неуравнотеженост биланса стања у приватном сектору представља претњу финансијској стабилности. Такође, пресуде Врховног суда којима су кредити индексирани у иностраној валути проглашени незаконитим створила је неизвесност, пре свега у третману кредита за корпоративни сектор. Ово би даље могло да подрије финансијску ситуацију домаћих банака јер ће оне морати да понесу додатни терет уместо зајмопримаца. Процес реструктурирања дуга корпоративног сектора полако напредује, а пројектовани дуг ограничава простор за нова улагања и кочи опоравак. Улагања у велике инфраструктурне пројекте тренутно се још увек преиспитују због политичких дискусија и недостатка средстава. Пословно окружење и даље угрожавају контрола капитала, релативно високе каматне стопе и отежан приступ финансирању, посебно за МСП.

У првом извештају о напретку, **способност** Исланда да **преузме обавезе чланства** била је оцењена у светлу учешћа земље у Европском економском простору (ЕЕП) и имајући у виду изузећа која ЕЕП гарантује. Укупан ниво спремности да се испуне захтеви европског законодавства остаје добар, посебно захваљујући учешћу Исланда у Европском економском простору.

Спор око *Icesavea* између Исланда с једне и Уједињеног Краљевства и Холандије с друге стране још увек није разрешен. Предлог закона који дозвољава држави да издаје гаранције за кредите које су одобриле владе УК и Холандије за накнаду обезбеђену за своје грађане који имају штедне рачуне у *Icesave* одбијен је референдумом одржаним у марту 2010. Надзорни орган Европског удружења за слободну трговину (ЕФТА) послао је званични допис исландској влади у мају 2010. и тако направио први корак у прекршајном поступку против Исланда, тврдећи да је Исланд прекршио Директиву о систему гарантованих улога оставивши депоненте у холандским и британским огранцима *Icesavea* без минималних гаранција. Европска комисија се слаже с правном анализом Надзорног органа ЕФТА. Преговарачки напори представника трију влада још увек нису уродили плодом.

Припреме за преузимање обавеза из чланства у средњорочном периоду наставиле су се у областима које делимично покрива ЕЕП, као и у поглављима које не покрива ЕЕП. Исланд је и даље у великој мери хармонизовао своје законодавство и примењује значајан део европског у областима које покрива ЕЕП, као што су: слободан проток робе, слободно кретање радника, право на оснивање и право на пружање услуга, слободно кретање капитала, јавне набавке, компанијско право, право интелектуалне својине, конкуренција, финансијске услуге и информационо друштво и медији.

Ипак, потребни су даљи напори за потпуно усаглашавање са европским законодавством, а обезбеђивање његовог спровођења мора се наставити. Треба напоменути и да ће следеће области вероватно представљати изазов у процесу приступања: финансијске услуге, пољопривреда и рурални развој, рибарство, слободно кретање капитала и животна средина.

Напори владе да реше проблем негативних ефеката економске и финансијске кризе довели су до значајног смањења буџета. Потребно је обезбедити да ресурси за неопходне припреме за процес приступања ЕУ остану на располагању.

Исланд у великој мери хармонизовао своје законодавство са европским у области *слободног кретања робе*. Међутим, неки елементи још увек недостају када је реч о хоризонталним мерама и старом приступу законодавству које регулише производе.

Задовољавајући степен усклађености постигнут је у области *слободног кретања радника*. Треба завршити припреме за координацију система социјалне заштите. Законодавство у области *права оснивања и слободе пружања услуга* још увек је у великој мери усклађено, уз изузетак директива о услугама и поштанским услугама.

Исланд примењује европско законодавство о слободном протоку капитала, уз неке изузетке. У блиској сарадњи с Међународним монетарним фондом, исландске власти су се обавезале да постепено уклоне препреке протоку капитала и плаћању. Па ипак, рестриктивне мере на проток капитала у међувремену су продужене до августа 2011; смањен је максимални износ девизних средстава које се могу купити за пут. Значајни и стални напори и даље су потребни за отклањање постојећих рестрикција на кретање капитала, укључујући и страна улагања у рибарство.

Исланд спроводи главни део европског законодавства у области *јавних набавки* и општа усклађеност је врло добра. Међутим, треба наставити с унапређењем административних капацитета како би се обезбедило одговарајуће спровођење политике јавних набавки.

Постигнут је задовољавајући напредак у области *компанијског права*. Међутим, још увек није постигнута потпуна усклађеност са рачуноводственим стандардима. Исланд је у великој мери хармонизовао своје законодавство са европским у области *права интелектуалне својине*, али је потребна свеобухватна политика спровођења. Исланд је достигао висок ниво усклађености с европским законодавством у области *конкуренције* и постоје релевантне административне структуре. Мере државне помоћи предузете као одговор на финансијску кризу тек треба оценити.

Пуно спровођење европског законодавства у области *финансијских услуга*, заједно с појачаним надзорним оквиром, тек треба обезбедити. Спровођење није потпуно у неким кључним областима, укључујући тржиште осигурања и тржиште хартија од вредности.

Исланд је већ достигао висок степен хармонизације и примењује значајан део европског законодавства у области информационог друштва и медија. Међутим, одредбе које се односе на реформу телекомуникација, директива о аудиовизуелним услугама и политике настале из недавно усвојене Европске дигиталне агенде још се не спроводе.

Припреме у области *пољопривреде и руралног развоја* још нису почеле. Оснивање структура које ће се бавити променама у администрацији, посебно оснивање

агенције за плаћања у складу с европским стандардима и интегрисаног система администрације и контроле још је нерешено.

Известан напредак је постигнут у области *безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике*, нарочито по питању транспозиције законодавства о општој безбедности хране. Међутим, неопходни су даљи напори како би се додатно ојачали административни капацитети и капацитети лабораторија. Остале су значајне разлике у односу на систем ЕУ у погледу хигијенске амбалаже, средстава за заштиту биља, нових прехранбених производа и генетски модификованих намирница.

Није било помака у усклађивању са заједничком европском политиком *рибарства*. Посебну пажњу треба посветити европском законодавству у области унутрашњег тржишта када је реч о праву на оснивање, слободу пружања услуга и слободно кретање капитала у секторима производње и прераде у области рибарства, где постоје рестриктивне мере које нису у складу с европским законодавством. Механизме за спровођење и контролу мера подршке Заједнице тек треба успоставити.

У области *саобраћаја* још увек су на снази рестриктивне мере за страна улагања у области ваздушног и поморског саобраћаја. Исланд је већ достигао висок ниво усклађености и примењује значајан део европског законодавства у области *енергетике*. Усклађивање са тековинама ЕУ у области залиха нафте, независности регулаторних органа и енергетске ефикасности напредује умереним темпом.

Није забележен помак у области *опорезивања*. Административни капацитети Исланда већ су достигли добар ниво. Па ипак, тек треба именовати официре за везу и успоставити међусобну ИТ повезаност.

Исланд је већ у великој мери хармонизовао своје законодавство са европским у области *економске и монетарне политике*. Међутим, неки недостаци још увек постоје, посебно када је реч о потпуној независности централне банке и забрани монетарног финансирања јавног сектора.

У области статистике, треба унапредити доступност статистичких података у складу с методологијом ЕУ, посебно у области пословне, макроекономске и пољопривредне статистике. Спровођење већих планираних статистичких операција као што је испитивање структуре газдинстава и попис становништва и стамбених јединица још није загарантован јер су смањени људски и финансијски ресурси.

Исланд већ спроводи знатан део тековина ЕУ у области *социјалне политике и запошљавања*. Међутим, тек треба разрадити свеобухватну стратегију запошљавања.

У тешким економским приликама, припреме у области *предузетничке и индустријске политике* добро напредују. Проблем је приступ малих и средњих

предузећа финансирању. Усклађеност са стандардима ЕУ у области *трансевропских мрежа је на високом нивоу*.

У области *регионалне политике и координације структурних инструмената*, Исланд је у раној фази припрема за спровођење инструмената кохезионе политике. Потребно је спровести одговарајућу анализу, укључујући и идентификацију институција надлежних за спровођење кохезионе политике.

Исландско правосуђе је високог стандарда и Исланд обезбеђује висок ниво заштите у области *основних права*. Исланд је предузео извесне мере да уклони недостатке идентификоване у Мишљењу из фебруара 2010, посебно по питању поступка избора судија и конфликта интереса. Међутим, треба извршити процену спровођења ових препорука. Законодавство у области грађанских права и заштите података још није усклађено с правним тековинама ЕУ.

Исланд примењује Шенгенски споразум и достигао је напредан ниво усклађености са европским законодавством у области *правосуђа, слободе и безбедности*. Законодавство у неким областима још увек треба у потпуности усагласити с европским законодавством и треба потписати или ратификовати релевантне међународне инструменте.

Исланд добро напредује у процесу приступања ЕУ и интеграције у Европски *истраживачки простор*. Усклађеност са стандардима ЕУ у области *образовања и културе на високом је нивоу*. Исланд је наставио да активно учествује у Отвореној методи координације у образовању и у програмима заједнице као што су Доживотно учење, Млади у акцији и Еразмус Мундус.

Политика животне средине је на Исланду у великој мери усаглашена с европским законодавством кроз споразум са ЕАЖС, а даљи напредак је забележен и у области контроле квалитета ваздуха и одрживом развоју. Међутим, треба постићи усклађеност са европским законодавством у области климатских промена и заштите природе, посебно када је реч о заштити китова, фока и дивљих птица и очувању природних станишта дивље фауне и флоре. Предстоји ратификација кључних мултилатералних споразума у области животне средине.

Исланд већ спроводи знатан део правних тековина ЕУ у области *заштите потрошача и заштите здравља*. Међутим, транспозиција новог законодавства у области заштите потрошача још увек није завршена и потребно је даље регулисати процес обраде обавештења Система брзог упозоравања за непрехрамбене производе (РАПЕКС).

Исландско *царинско* законодавство у великој мери је усклађено с правним тековинама ЕУ. Потребно је значајно усклађивање бесцаринског законодавства и пракси. Тек предстоји успостављање међусобне повезаности с ИТ системима ЕУ.

Известан напредак је постигнут на пољу *спољних односа*. Исланд је започео припреме за процену обавеза које се односе на потребу измена или одрицања

потписаних међународних споразума; такође су започете припреме које се односе на заједничку трговинску политику. Треба предузети мере како се не би наставило слабљење Званичне помоћи за развој Исланда. Исланд је постигао добар напредак и постигао генерално добар ниво усаглашености у области *спољне, безбедносне и одбрамбене политике*.

Што се тиче *финансијске контроле*, треба извршити процену јаза у области система финансијског менаџмента и контроле и унутрашње и спољне ревизије како би се узели у обзир међународно прихваћени стандарди који су на снази у ЕУ. Треба побољшати припреме у вези са заштитом финансијских интереса ЕУ. Постигнут је извештај напредак у области *финансијских и буџетских прописа*, будући да је Исланд почео да идентификује неопходни степен хармонизације с европским законодавством.